

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาลักษณะของภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทั้งหมด 5 เรื่อง คือ 1. ชุนศึก 2. กษัตริยา 3. รัตนโกสินทร์ 4. ลีแผ่นดิน และ 5. ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ผู้วิจัยพบลักษณะของภาษาจินตภาพจากเกณฑ์การวิจัยที่กำหนด ซึ่งนำเสนอผลการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

การสร้างจินตภาพโดยการใช้คำ

การสร้างจินตภาพโดยการใช้คำที่พบในการศึกษาภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น ผู้วิจัยพบการสร้างจินตภาพโดยการใช้คำต่างๆ ดังนี้

- 1.1 การใช้คำบอกสี
- 1.2 การใช้คำบอกแสง
- 1.3 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหว
- 1.4 การใช้คำบอกอารมณ์ความรู้สึก

การสร้างจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์

การสร้างจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์ที่พบในการศึกษาภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น ผู้วิจัยพบภาพพจน์ที่ปรากฏดังนี้

- 2.1 การใช้ภาพพจน์อุปมา
- 2.2 การใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์
- 2.3 การใช้ภาพพจน์อติพจน์
- 2.4 การใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

1. การสร้างจินตภาพโดยการใช้คำ

จากการศึกษาภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ผู้วิจัย ได้พบว่าผู้เขียนได้ใช้คำในลักษณะต่างๆ เพื่อสื่อจินตภาพไปยังผู้อ่าน 4 ประเภทดังนี้

- 1.1 การใช้คำบอกสี
- 1.2 การใช้คำบอกแสง
- 1.3 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหว
- 1.4 การใช้คำบอกความรู้สึก

1.1 การใช้คำบอกสี

ในเรื่องของการใช้คำบอกสีนั้น ผู้วิจัยพบลักษณะย่อยที่สำคัญของภาษาจินตภาพโดยการใช้คำบอกสี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1.1.1 การใช้คำบอกสีกับคำขยาย
- 1.1.2 การใช้คำบอกสีสองสี
- 1.1.3 การบอกสีโดยใช้วัตถุอื่นแทนสี
- 1.1.4 การบอกสีโดยใช้คำขยาย

1.1.1 การใช้คำบอกสีกับคำขยาย

การใช้คำบอกสีควบคู่ไปกับคำขยายนั้น ทำให้ผู้อ่านมองเห็นรายละเอียดของสีชัดเจนยิ่งขึ้น การสื่อภาพของสี สีเดียวกัน เช่น สีแดง หากผู้แต่งใช้คำขยายที่ต่างกัน เช่น แดงชาน แดงระเรื่อ แดงแจ้ แดงอ่อน หรือแดงเข้ม ภาพที่เกิดขึ้นในความคิดของผู้อ่านก็จะแตกต่างกันไป จะเป็นการกล่าวถึงสีเดียวกันก็ตาม การใช้คำบอกสีกับคำขยาย ที่ผู้วิจัยพบใน นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ แบ่งออกเป็นดังนี้

1.1.1.1 การใช้คำขยายเพื่อทำให้สีเข้มขึ้น

การใช้คำขยายเพื่อทำให้สีเข้มขึ้นนั้น จะทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพของสีนั้นๆ ชัดเจนมากขึ้น และยังสามารถสื่อถึงอารมณ์ ความรู้สึก และก่อให้เกิดจินตภาพได้ คำขยายที่ผู้วิจัยพบในลักษณะนี้ มีดังนี้

เวลานั้นตะวันคล้อยลงแล้ว เมื่ออยู่กลางทะเล จะมองเห็นดวงไฟกลมโต สีแดงกำเหมือนผลตำลึงสุกลอยเรื่อยลงต่ำเหนือผิวน้ำผิกับเวลาอยู่บ้านเราจะมองไม่เห็นเพราะว่า ต้นไม้ต้นไร่และบ้านคนอื่นบังเสียหมด

(รัตนโกสินทร์: 50)

จากตัวอย่างข้างต้นนั้น ผู้แต่งใช้คำขยายคือคำว่า กำ ซึ่งหมายถึง ว.สุกใส เข้ม จืด มักใช้สีแดง และทองสุก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 120) ดังนั้น แดงกำจึงหมายถึง สีแดงที่เข้ม หรือสีแดงจืด ในที่นี้ผู้แต่งได้หมายถึงสีของดวงตะวัน ยามเย็นที่คล้อยอยู่เหนือผิวน้ำ จากข้อความตัวอย่างผู้แต่งได้สื่อให้เห็นถึงความชัดเจนในสีของตะวัน หากพิจารณาคำที่กล่าวว่า หากอยู่บ้านเราจะมองไม่เห็น บ้านในที่นี้จะหมายถึงเมืองไทย เนื่องจากตัวละครตัวนี้กำลังเดินทางไปเมืองจีน ผู้แต่งกล่าวว่าเมืองไทยมีต้นไม้และบ้านเรือนปลูกสร้างอยู่มาก จึงทำให้มองไม่เห็นดวงตะวัน ดังนั้นการใช้คำขยายที่ทำให้มองเห็นภาพของดวงตะวันได้ชัดเจนนั้นจะแสดงถึงความแตกต่างของการมองเห็นดวงตะวันดวงเดียวกัน แต่อยู่คนละสถานที่ คำว่า กำ นั้น นอกจากจะหมายถึงความเข้มจืดแล้ว จากความหมายข้างต้น ยังสามารถแสดงถึง ความสุกใส ได้อีก จึงเหมาะแก่การนำมาเป็นคำขยายที่ใช้กับสีของดวงตะวัน ซึ่งนอกจากจะมีสีแดงที่เข้มแล้ว ยังสามารถแสดงถึงความสุกใสของแสงที่ส่องออกมาได้ด้วย

อาทิตย์แดงฉานทาบทาแผ่นอัมพร ปุยเมฆสีอำพันเบื้องบนเหมือนคราบ
โลหิตเกราะกรังบนเกาะชากนักรบโบราณ

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 279)

ฉาน หมายถึง มีแสงกล้า มีแสงพุ่งออกไป (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 336) จากตัวอย่างข้างต้นนั้น ผู้แต่งได้นำมาขยายสีแดงซึ่งเป็นสีของดวงอาทิตย์ หากพิจารณาแล้วในตัวอย่งแรกนั้นผู้แต่งก็ได้กล่าวถึง สีของตะวัน (ดวงอาทิตย์) เหมือนกัน แต่ใช้คำว่า กำ แต่ใน

ตัวอย่างนี้ เมื่อได้อ่านในข้อความต่อไปจะเห็นว่าผู้แต่งได้กล่าวถึง คราบโลหิต เหตุการณ์นี้ได้กล่าวถึงปัญหาทางด้านการเมืองในปี พ.ศ. 2516 ที่มีการประท้วงของนิสิตนักศึกษา และประชาชน จนทำให้เกิดการปะทะกัน มีผลให้เสียเลือดเนื้อของประชาชน การที่ผู้แต่งเลือกคำว่า ฉาน มาใช้ขยายสีแดงของดวงอาทิตย์นั้น เนื่องจากฉาน มีความหมาย ถึงแสงที่กล้า และมีลักษณะที่พุ่งออกไป ซึ่งเหมือนลักษณะของเลือดเมื่อมีการเสียเลือดเนื้อ ที่เกิดจากการปะทะกันระหว่างนิสิต นักศึกษา ประชาชน และเหล่าทหาร ตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นการยิง หรือ ระเบิด ลักษณะของเลือดก็จะพุ่งออกไปนั่นเอง

เมื่อเหลือบเห็นทัพศิกยกมาเป็นทัพเจ้าคู่อรินั้นทรงขอกู้กับดาบไสแทงพลศึกที่ล้อมราบเรื่อยตลอด เลือด โขกกระพองหน้าข้างแดงฉาน

(ขุนศึก:318)

การใช้คำขยายสี คำว่า ฉาน ในตัวอย่างนี้ จะมีลักษณะที่เหมือนกับตัวอย่างข้างต้น คือแดงฉาน นี้แสดงถึงสีของเลือดที่เปื้อนอยู่ที่ กระพอง ซึ่งหมายถึง ส่วนที่นูนเป็นปุ่ม 2 ข้างศีรษะข้าง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 51) ซึ่งเป็นผลจากการสู้รบ หรือการทำสงครามที่เกิดขึ้นในนวนิยายเรื่องนี้ คือในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ลักษณะของสีจะเกิดจากการพุ่งหรือกระชูดออกมาของเลือดนั่นเอง

เสมาจึงพยักแก้นางฉนัค แม้มืออาจพุดจาปราศรัยแก่กัน ได้สักคำหนึ่ง ก็ตาแลยืมตอบแก่กันเล่าย่อมจะบอกไม่ตรีอยู่ เรไรแม่สำอางร่างล้วนแต่เครื่องแพรพรรณแดงฉาน

(ขุนศึก:264)

การใช้คำขยายสี คำว่า ฉาน ในตัวอย่างนี้ จะได้แสดงลักษณะของสีที่พุ่งออกมาจากเครื่องประดับของ เรไร ตัวละครเอกในเรื่อง จากความหมายที่กล่าวว่า ฉาน นั้นหมายถึง แสงกล้า การที่สตรีมีเครื่องประดับในอดีตนั้น สำหรับในเรื่องนี้หมายถึง สมัยอยุธยา จะแสดงถึง ความมีฐานะของผู้สวมใส่ การนำคำขยายมาใช้นั้น จะแสดงถึง ความแพรวพราวหรือ สีของเครื่องประดับที่ประกายออกมา ซึ่งจะเน้นให้เกิดภาพในการอ่านมากขึ้น และเหมาะกับตัวละครที่ผู้แต่งกำลังกล่าวถึงนั่นเอง

สัมจินได้แต่นั่งคอแข็ง ทำท่าไม่รู้ไม่ชี้ แต่ว่าผิวของ হলোনแดงชานขึ้นเห็นได้ถนัด
จนถึงลำคอ

(รัตนโกสินทร์: 63)

คำว่า แดงชาน นั้น ชาน จะเป็นคำ กริยา ซึ่งหมายถึง แล่นกระจายไปทั่ว
(ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 379) จากตัวอย่างนั้น ผู้แต่งได้กล่าวถึงสีผิว ที่มีสีแดงชาน คือ เป็นสีของ
เลือดภายในร่างกายที่ แล่นไปทั่วร่าง จนถึงลำคอ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นลักษณะของสีที่เกิดขึ้นบน
ใบหน้าตัวละคร นั้นเอง

ขณะนั้นตะวันสีแดงเพลิงลับเหลี่ยมฟ้าไปแล้ว คล้ายกับไม่อยากเป็น
ประจักษ์พยานต่อเหตุการณ์เลวร้ายกำลังจะอุบัติขึ้น

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 293)

เพลิง หมายถึง น. ไฟ เช่น เพลิงไหม้บ้าน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 800)
ผู้แต่งเลือกใช้คำว่า เพลิง มาขยายลักษณะของสีแดง หากพิจารณาแล้วนั้น เมื่อกล่าวถึง เพลิงหรือไฟ
จะทำให้รู้สึกร้อน หรือ รู้สึกถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความเดือดร้อน จากข้อความข้างต้นนั้น ผู้แต่งได้
กล่าวถึงเหตุการณ์เลวร้ายที่กำลังจะเกิดขึ้น ในที่นี้คือ การที่นักศึกษา และประชาชนเดินขบวนไปยัง
ลานพระบรมรูปทรงม้า ไปจนถึงเขตพระราชวัง หลังจากนั้นก็เกิดเหตุการณ์สู้รบกันขึ้น ในวันที่ 14
ตุลาคม 2516 ซึ่งคำว่า เพลิง นี้ ก็จะแสดงให้เห็นถึงความปัญหา ความวุ่นวาย หรือความเดือดร้อนที่
กำลังจะเกิดขึ้นนั่นเอง

อาทิตย์เหมือนเตาเผาถ่าน ระบุว่าจะหลอมทุกสรรพสิ่ง ให้ละลาย ลม
ร้อยปลายเดือนเมษายนปี พ.ศ. 2478 พัดใบไม้สีน้ำตาลเกรียมบนต้นสักที่ยืนแห่งตาย

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 27)

เกรียม หมายถึง ว.เกือบไหม้ ลักษณะอาการของสิ่งของบางอย่างที่ถูก
ความร้อนมีไฟเป็นต้น เเผาจนเปลี่ยนสีเป็นสีน้ำตาล (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 141)การที่ผู้แต่งใช้
คำว่า เกรียม มาขยายสีน้ำตาล เนื่องจากเมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า เกรียม จะเป็นสีที่เกิดจาก
การเผาไหม้ ซึ่งข้อความที่ยกตัวอย่างมานั้น ผู้แต่งได้กล่าวถึง ความร้อนจากดวงอาทิตย์ ที่ร้อนมาก
เหมือนเตาเผาถ่าน ที่สามารถเผาทุกสิ่งทุกอย่างได้ รวมถึงใบไม้ด้วยเช่นกัน จากความร้อนของดวง

อาทิตย์อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้นสัก ที่ผู้แต่ง ได้กล่าวถึงนั้นแห้งตาย ดังนั้นสีของใบไม้ซึ่งโดยธรรมชาตินั้นจะเป็นสีเขียว แต่หากจะแสดงให้เห็นถึงผลที่เกิดจากความร้อนของดวงอาทิตย์ ความร้อนของอากาศในเดือนเมษายน ผู้แต่งจึงเลือกที่จะใช้สีน้ำตาล โดยใช้คำขยายคำว่า เกรียม มาขยาย เพื่อแสดงให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น

ผมหรือตามองดูเสื่อย้อย เสื่อผ้าชุดคำสนิทนั้นสกปรกยับเยิน เผยให้เห็นแสงออกกว้างใหญ่สักรูปเสื่อคำทะมิน ใบหน้านั้นมีหนองคราจรัง

(พระราชพิธีไต่สวนบนเสี้ยนขนาน: 32)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้คำขยาย มาขยายลักษณะของสีคำ ทั้งสองคำคือ คำสนิท และคำทะมิน คำว่า สนิท หมายถึง ว.อย่างใกล้ชิด ชิดชอบ กลมกล่อม กลมกลืน ในลักษณะที่เข้ากันได้ดีไม่มีอะไรบกพร่อง ซึ่งดูประหนึ่งว่าเป็นเนื้อเดียวกัน หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1120) เมื่อนำมาใช้กับสี ก็จะทำให้ความรู้สึกว่า เป็นสีนั้นๆ เพียงสีเดียว เป็นเนื้อสีเดียวกัน ซึ่งเข้ากันได้ดี ไม่มีสีอื่นมาปะปน ทำให้เกิดรอยต่าง ดังนั้น คำสนิท จึงหมายถึง คำมาก หรือเป็นสีคำอย่างเดียว ไม่มีสีอื่นๆ มาปะปน

คำว่า ทะมิน หมายถึง ว. ลักษณะคำมีดสูงใหญ่ น่าเกรงขาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 515) ดังนั้นคำทะมินที่ผู้แต่งนำมาใช้นั้นจะหมายถึง จะแสดงถึงความน่ากลัว น่าเกรงขาม

จากทั้งสองคำ นั้น คือ คำสนิท และคำทะมิน คำว่าคำสนิท ผู้แต่งใช้บรรยายลักษณะของเสื่อผ้าตัวละคร ตัวละครที่ผู้แต่งได้กล่าวถึงนี้ คือ เสื่อย้อย ผู้เป็นนักโทษการเมืองที่ตำรวจต้องการตัวและหลบหนีการจับกุมมานาน การปรากฏตัวครั้งนี้ เสื่อย้อยได้ปรากฏตัวต่อหน้าตำรวจ คือ ร.ต.ต.ตุ้ย เสื่อผ้าคำสนิทที่เสื่อย้อยสวมใส่แสดงให้เห็นถึงความน่ากลัว หรือแสดงให้เห็นลักษณะของผู้ที่เป็นนักโทษได้ดี กว่าสีอื่นๆ รวมทั้งสีของรอยสักรูปเสื่อ ที่ปรากฏอยู่บนหน้าอก ของเสื่อย้อยนั้น ผู้แต่งได้ ใช้คำขยายคือ คำว่า ทะมิน นั้นยังทำให้ผู้อ่านรู้สึก และมองเห็นภาพอันน่าเกรงขาม ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้ที่นักโทษได้เป็นอย่างดี

เขาปิดประตูรถ ขณะก้าวขาเข้าไปได้ข้างเดียว ก็ถูกผลักชนกับตัวรถอย่างแรง เขารู้ตัวอีกทีเมื่อมีปืนคัมมะเม็อมจ่ออยู่ที่ขมับ พร้อมกับเสียงร้องจากข้างหลัง

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 143)

คำว่า มะเมื่อม เมื่อนำมาใช้กับสีดำ คือ คำมะเมื่อม ทำให้เห็นภาพเกิดในลักษณะสีดำที่แสดงถึงความน่ากลัว สีดำเข้ม ผู้แต่งใช้ขยายสีดำ ที่เป็นสีของปืน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความน่ากลัวของปืนกระบอกนั้นที่กำลังจ่ออยู่ที่ขมับ คำขยายนี้จะเพิ่มความน่ากลัว และแสดงให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น

1.1.1.2 การใช้คำขยายเพื่อทำให้สื่ออ่อนลง

การใช้คำขยายเพื่อทำให้สื่ออ่อนลงนั้น มีลักษณะการใช้คำขยายที่แตกต่างกันไป เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพในเหตุการณ์ต่างๆ ในการอ่านนวนิยายแต่ละครั้ง ซึ่งคำขยายที่นำมาใช้ขยายสีแล้วทำให้ลักษณะของสีนั้นๆ อ่อนลง ที่ผู้วิจัยพบในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ

วันนั้นแม่เพ็งห่มผ้าสีเหลืองอ่อน จนดูกลมกลืนไปกับผิวผ่องเหมือนจันทร์วันเพ็ญของหล่อน นุ่งผ้าจีบหน้านางสีคราม ดูเอวอ่อนอ่อนแอ่นราวกับนางละคร ดวงหน้าใสสะอาดของหล่อนชานด้วยสีชมพูจางๆ เมื่อพิศขยับเข้าไปใกล้ หล่อนถอยห่างออกไปอย่างระวังตัว (รัตนโกสินทร์: 365)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งจะใช้คำขยาย คือ คำว่า อ่อน กับ คำว่า จาง มาใช้กับสีเหลืองและสีชมพู โดย อ่อน หมายถึง ไม่กระด้าง ไม่แข็ง หรือน้อย (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1344) ซึ่ง เมื่อนำมาใช้กับสีก็จะหมายถึง สีที่จาง ไม่มีความเข้ม เช่น เหลืองอ่อน เช่นเดียวกับคำว่า จาง นั้นเอง คำว่า เหลืองอ่อน ของเครื่องแต่งกายนั้น ผู้แต่งเลือกใช้คำดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับประโยคถัดไปคือ นำไปเปรียบกับผิวของ แม่เพ็ง ก็คือผู้ที่สวมใส่ ว่าผ่องเหมือนจันทร์วันเพ็ญ หากจะใช้คำว่าเข้มหรือ ใช้สีเหลืองเพียงอย่างเดียว เมื่ออ่านแล้วจะทำให้มองเห็นลักษณะของสีผิวที่ผ่องเหมือนพระจันทร์

ส่วนการ สีชมพูจางๆ นั้นผู้แต่งใช้กับการบรรยาย สีใบหน้าของผู้หญิงนั้นก็คือ แม่เพ็ง สีของใบหน้าจะแตกต่างจากสีผิวของ แม่เพ็ง สีผิวผู้แต่งใช้สีเหลืองอ่อน เปรียบเทียบกับดวงจันทร์ แต่สีของใบหน้าผู้แต่งใช้สีชมพู ใช้คำขยายคือ คำว่าจาง ทำให้เป็นสีชมพูอ่อนๆ ซึ่งใน

ขณะนั้น แม่เพ็ง ต้องนั่งใกล้กับชายหนุ่ม คือ พ่อฟัก จึงทำให้เกิดความอาย ผู้แต่งจึงใช้สีชมพู แทนสีเหลือง ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพที่สื่อออกมาจากตัวละคร ได้อย่างชัดเจน

แม่เพ็งเงยหน้าขึ้นยิ้มกับมารดา เวลายิ้ม นัยน์ตาใหญ่กลมของหล่อนจะยิ่งเบิกกว้างรับแสงสว่างเข้าไปส่องอยู่ในแก้วตาใสเป็นประกายราวกับแก้วเจียรไน รับกับรอยยิ้มจากริมฝีปากเต็มอิมจิมลิ้ม มองดูเหมือนดอกบัวสีเหลืองนวลลอยเพ็งจะคลี่กลีบบานอยู่เหนือน่านิ่งระอาด

(รัตนโกสินทร์: 371)

ตาใส ถึงแม้ว่า คำ จะเป็นสีที่เข้ม หรือ เป็นสีที่มีด ทึบ แต่จากตัวอย่างข้างต้นผู้แต่งต้องนำมาใช้ขยายสีของนัยน์ตา เมื่อมีแสงสว่างเข้าไปสีของนัยน์ตานั้นจึงมี แสงเข้ามาเกี่ยวข้อง คำว่า ใส จึงแสดงถึงสีคำที่มีลักษณะเป็นประกาย ถึงแม้ว่า คำว่าคำ จะให้ความรู้สึกที่มีดหรือทึบ แต่เมื่อผู้แต่งนำคำว่า ใส มาขยายก็จะทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึก ว่า ลักษณะของสีคำ นั้นเป็นสีคำที่มีประกาย ไม่ใช่สีคำที่ดำสนิทนั่นเอง

กวงอะอะโหวกหวากกว่าผู้เป็นนายเสียดอีก ยงโย่งหยกลุกขึ้น โกงโค้งลงไปจุดเด็กชายขึ้นมาบนเรือได้สำเร็จก็พอดิเรือเบนหัวเขาจอดเทียบท่า ฟักหัวเราะว่า น้ำยังคงไหลชุ่มโจกอยู่บนเนื้อตัวที่ประกอบด้วยผิวขาวละเอียดนวลราวกับผู้หญิง

(รัตนโกสินทร์: 52)

ละเอียด หมายถึง ไม่หยาบ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1000) ดังนั้น คำว่าขาวละเอียด จึงแสดงให้เห็น ความขาวที่หมดจด ซึ่งสอดคล้องกับประโยคต่อไป คือ ผู้แต่งต้องการจะบอกว่า ขาวละเอียดนั้นเป็นสีผิวของ ฟัก ตัวละครเอกในเรื่องมีลักษณะเหมือนกับสีผิวของผู้หญิง ซึ่งมีบิดาเป็นชาวจีน ดังนั้นผิวจึงมีสีขาวดังที่ผู้แต่งได้กล่าวไว้นั่นเอง

ปีนี้ม้งงานใหญ่ทำให้ตื่นเต้นกันได้อีกหน่อย สำหรับชาวเมือง นอกจากพระราชพิธีลงทรงเฉลิมพระนามเจ้าฟ้า สำหรับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎ เมื่อพระชนม์พรรษาครบเก้าปีในปีนั้นแล้ว ก็มีเรื่องการได้ช้างเผือกมาจากเมืองโพธิ์สัตว์ ชาวบ้านเล่าลือกันว่า เป็นช้างเผือกเอกขาวบริสุทธิ์

(สี่แผ่นดิน: 73)

บริสุทธิ์ ว. แท้, ไม่มีอะไรเจือปน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 609) ดังนั้น คำว่าชาวบริสุทธิ์ จึงหมายถึง สิวาที่ไม่มีสี หรือสิ่งอื่นใดมาเจือปน โดยปกติแล้วนั้น ช้างจะมีสีผิวที่เป็นสีเทา ดำ หรือน้ำตาล แต่ในกรณีนี้ ผู้แต่งได้บรรยายถึงช้างเผือก ดังนั้น ผิวของช้างจึงมีลักษณะที่เป็นสีขาว และเนื่องด้วยเป็นช้างคู่บ้านคู่เมือง ของพระบรมวงศานุวงศ์แล้วนั้นจึงต้องเป็นช้างที่มีลักษณะที่หมดจดงดงาม ผู้แต่งจึงขยายสีขาว ด้วยคำว่า บริสุทธิ์ ที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของสีขาวว่าเป็นสีขาวที่ไร้สิ่งอื่นใดมาเจือปน

1.1.1.3 การใช้คำขยายเพื่อบอกลักษณะของสีให้ชัดเจนขึ้น

เขาหิบบัวเข็ดหน้าผืนหนึ่งออกมาจากกระเป๋ากางเกงเป็นผ้าเข็ดหน้าสี
ขาวครีมผืนจัตุรัสขนาดสองฝ่ามือ

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 98)

ครีม หมายถึง ว. สีอย่างสีขาวออกเหลือง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546:223) ดังนั้นคำว่า ขาวครีม จึงแสดงให้ผู้อ่านมองเห็นภาพว่า เป็นสีขาวที่ไม่ขาวที่เดี๋ยวนัก แต่จะเป็นสีขาวออกเหลือง

อากาศในยามพบคำค่อยคลายจากความระอุอ้าวในตอนกลางวันลงบ้าง
แล้ว ลมร้อนที่เคยเป่ามาจากท้องฟ้าสีน้ำเงินคราม ไร่มะหมอกในตอนบ่าย

(รัตนโกสินทร์: 11)

คำว่าคราม นั้น หมายถึง น. ผงสีน้ำเงินที่ได้จากต้นคราม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 222) การนำคำว่าครามมาขยายสีน้ำเงิน เป็นการนำเอาลักษณะ หรือ สิ่งของที่มีสีเดียวกันกับสีที่บรรยายอยู่นั้นก็จะเป็นการเน้นย้ำหรือทำให้ขึ้นซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึก หรือทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ดังนั้นจึงกล่าวได้

การใช้คำขยายเพื่อบรรยายลักษณะของสีต่างๆ นั้นจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ ขึ้นซึ่งจะเป็นการสร้างสรรสร้างในการอ่านที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งการใช้คำขยายที่พบนั้นคือ 1. การใช้คำขยายที่ทำให้ลักษณะของสีเข้มขึ้น 2. การใช้คำขยายที่ทำให้ลักษณะของสีอ่อนลง และ3.การใช้คำขยายเพื่อบอกลักษณะของสีให้ชัดเจนขึ้น

1.1.2 การใช้คำบอกที่สองลี

การใช้คำบอกที่สองลีควบคู่กันไปในั้น เป็นการกล่าวถึงลีต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพจากการอ่าน และการมองเห็นลีที่หลากหลายในการบรรยายลีของสิ่งของต่างๆ สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบลักษณะการใช้คำบอกที่สองลี ดังนี้

1.1.2.1 การใช้คำบอกที่สองลีคู่กัน

การใช้คำบอกที่สองลีคู่กัน เป็นการกล่าวถึงของลีของสิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะของลีสองลีที่เข้ากันอ่านแล้วทำให้เกิดจินตภาพของสิ่งของต่างๆ นั้น และจะเป็นลีที่ไม่ใช่ลีตรงกันข้ามกัน เช่น

เรื่องการร้อยกรองประติษฐ์ดอกไม้เป็นงานฝีมืออย่างหนึ่งของกุลสตรี ไม้ดอกที่ปลูกอยู่รอบบ้านจึงมีไว้เพื่องานชนิดนี้เกือบทั้งสิ้น เช่น ต้นจำปี ต้นจำปาใหญ่มหึมาคนโอบแทบไม่รอบ ต้นรักออกดอกสีขาว สีม่วง และไม้ดอกอื่นๆ อีกหลายต้น

(รัตน โกสินทร์: 123)

ผู้แต่งบรรยายลักษณะของดอกรัก ซึ่งตามธรรมชาติของดอกรักแล้วนั้นก็จะมี 2 ลี คือ สีขาว และสีม่วง การที่ผู้แต่งเลือกที่จะใช้ลีทั้งสองลีนั้น เพื่อที่จะแสดงถึงความหลากหลายของพันธุ์ไม้ โดยจะสังเกตได้จากข้อความตอนท้ายที่ผู้แต่งกล่าวว่า “และไม้ดอกอื่นๆ อีกหลายต้น” ดังนั้นการให้ลีของ ดอกรัก ที่กล่าวออกมาทั้งสองลีนั้น ก็จะแสดงให้เห็นว่า ดอกรักที่ปลูกอยู่นั้น ไม่ได้มีเพียงแค่ต้นเดียว หรือ ไม่ได้ปลูกอยู่แค่พันธุ์เดียวที่มีเพียงสีขาวอย่างเดียวหรือ สีม่วงเพียงอย่างเดียว นั่นเอง

ผู้หญิงสูงอายุกคนหนึ่งนั่งอยู่ที่เฉลียงใหญ่หน้าตึกนุ่งผ้าพื้นสีเขียวแก่ และห่มแพรสีเหลืองสีเทา

(สี่แผ่นดิน: 613)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการบรรยายลักษณะของการแต่งกายของสตรีในอดีต เนื้อหาตอนนี้ เป็นสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งมีการนุ่งผ้าแทนการสวมกระโปรง และมีการใช้ผ้าแถบ และนำผ้าแพรสีเหลืองมาคลุมทับอีกชั้นหนึ่ง ผู้แต่งไม่เพียงแต่บรรยายให้เห็นลักษณะการแต่งกายของสตรีในอดีตเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการเลือกสีที่สวมใส่ในการแต่งกาย และจากตัวอย่าง ก็คือ สีเขียว และสีเทานั้นเอง

สีเงินแต่งตัวสวย ห่มสไบสีชมพูซับในด้วยสีเขียวทองอ่อนตัดกัน จับผิวเป็นยองใย หล่อนประดับกายสมกับที่เป็นลูกสาวคหบดี

(รัตน โกสินทร์: 74)

จากตัวอย่างนี้ก็เป็นกรบรรยายลักษณะการแต่งกายของสตรีในอดีตอีกเช่นกัน คือการห่มสไบ ซึ่งต้องมีการซับในไว้อีกชั้นหนึ่ง ผู้แต่งบรรยายถึงสไบว่าเป็นสีชมพู และซับในด้วยสีเขียว ซึ่งสีเขียวนั้นมีลักษณะคล้ายกับใบตอง ซึ่งจะเป็นอีกลักษณะหนึ่งของสีเขียว การใช้คำบอกสีลักษณะนี้ก็จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงสีที่บรรยายได้อย่างชัดเจน

เช้าวันรุ่งขึ้น ที่มุมหนึ่งของสวนลุมพินี ชายชราสองคนนั่งด้วยกันบนม้านั่งตัวหนึ่ง ชายชราร่างสูงใหญ่ ผมขาวแซมเทาทั่วศีรษะ

(ประชาติปไต่ยบนเส้นขนาน:11)

สีขาวแซมเทา เป็นการบรรยายลักษณะของสีที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากว่าสีขาวนั้น หากมีสีดำมาปน ก็จะกลายเป็นสีเทา หรือ สีเทานั้น หากนำสีขาวมาปนในปริมาณที่มาก ก็จะทำให้แลดูเหมือนสีขาวได้ การที่ผู้แต่งใช้สีขาว และสีเทามาบรรยายสีของเส้นผม ทำให้ผู้อ่านทราบว่า ตัวละครที่ผู้แต่งบรรยายมานั้น ไม่ใช่ผู้ที่มีอายุน้อย หรือ เป็นตัวละครที่มีวัยอยู่ช่วงวัยรุ่น เนื่องจากสีผมของคนเรา จะเปลี่ยนจากสีดำ เป็นสี ขาว ก็ต่อเมื่อมีอายุที่มากขึ้น ดังนั้น คำว่า ขาวแซมเทา จึงแสดงให้เห็นถึงผมสีขาวที่ยังมีสีดำเหลืออยู่บ้าง จึงแสดงออกมาเป็นขาวบ้างเทาบ้าง จึงใช้คำว่า ขาวแซมเทานั้นเอง

1.1.2.2 การใช้คำบอกสีสองสีตรงกันข้าม

ตัวอย่างในข้อ 1.1.2.1 เป็นการกล่าวถึงสิ่งที่หลากหลาย เพื่อการบรรยายที่จำทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพที่เกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ นั้น แต่ในบางครั้ง การที่ผู้เขียนเอ่ยถึงสิ่ง สองสิ่ง ก็จะใช้สิ่งในลักษณะที่เป็นสตรงกันข้าม หรือสิ่งที่มีลักษณะที่ตัดกันอย่างชัดเจน เช่น

...จึงครัสเรียกสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระสวัสดิราช ถวายพระนามชื่อ พระวิสุทธิกษัตริย์ เป็นตำแหน่งพระอัครมเหสีเมืองพระพิษณุโลก เครื่องราชูปโภคให้แต่งตั้งตำแหน่งศักดิ์ฝ่ายทหารพลเรือน เรือไชยพื้นดำพื้นแดงคู่หนึ่ง และเครื่องราชกกุธภัณฑ์ให้สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชเจ้าส่งขึ้นไป...

(กษัตริยา: 140)

จากการใช้คำบอกสีข้างต้น เป็นการบอกถึงลักษณะของสีสองสีที่มีลักษณะที่ตัดกันอย่างชัดเจน คือ สีดำ และสีแดงเป็นสีของเรือ ที่เป็นเครื่องราชูปโภค ที่พระมหากษัตริย์ทรงมอบให้พระราชธิดาพระวิสุทธิกษัตริย์ เพื่อเป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ หรือยศที่ได้รับ พื้นของเรือที่มีสีดำ และสีแดงนั้นแสดงให้เห็นถึงภาพของสีที่ตัดกันอย่างชัดเจน

ควันสีดำผสานหายไปในหมอกสีขาวกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน แนบสนิท เหมือนชีวิตกับความตาย

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 133)

ผู้แต่งใช้สีดำ มาบรรยายสีของควัน และใช้สีขาวบรรยายสีของหมอก ซึ่งในตอนท้ายของข้อความนั้นผู้แต่งได้กล่าวถึง ชีวิต และความตาย โดยนำ ควัน และหมอกมาเปรียบ ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ควันสีดำนั้นหมายถึง ความตาย ส่วนหมอกสีขาวนั้นหมายถึงสิ่งที่มีชีวิต สีดำแสดงให้เห็นถึงความน่ากลัวและควันเป็นสิ่งที่เกิดจากการเผาไหม้ แต่หมอกเป็นสิ่งที่สวยงามทำให้เกิดความเย็นสบาย ทั้งสองเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกัน เหมือนสีดำ และสีขาวนั่นเอง

เมื่อนั่งในรถแล้วท่านก้มลงวางกระบี่ของท่าน ชายแปลกหน้าผิวคล้ำไว้หนวดวัย 40-50 ปี คนหนึ่งในชุดกางเกงแพรสีดำ เสื้อนอกสีขาว ได้ฉลุนเข้ามาประชิด เล็งเป็นวอลเตอร์เข้าหา

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 67)

จากข้อความเป็นเหตุการณ์ที่มีมือปืนรอบสังหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งท่านเป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น เหตุการณ์เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2477 สีขาว และสีดำเป็นสีของเครื่องแต่งกายของผู้ลอบสังหาร ตัวละครที่ปรากฏในเรื่องเป็นตัวละครที่แสดงถึงความโหดร้าย โหดเหี้ยม และถึงแม้ว่าผู้แต่งจะเห็นหรือไม่เห็นการแต่งกายของตัวละครที่กล่าวถึงก็ตาม การใช้สีที่ไม่ถูกต้องก็แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมที่จะนำมาบรรยายตัวละครดังกล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างดี นั่นคือ สีขาว และดำ

เรื่องจีนนั้นสนุกออกจะตายไป แม้ว่าจำชื่อยากอยู่สักหน่อย แต่เมื่อรู้ภาษาจีนบ้างแล้วก็พอจะจำได้เป็นส่วนมาก ฟักเคยติดตามแม่ไปดูงิ้วเวลาเขามีงานฉลองใหญ่กัน เห็นเสื้อผ้าอาภรณ์สีฉูดฉาด พวกงิ้วทาหน้าสีขาวบ้าง ดำบ้าง นำคินเดินไปคนละแบบกับการแสดงประเภทอื่นอย่างเช่นละครนอก

(รัตน โกสินทร์: 68)

สีขาว กับสีดำนี้เป็นสีของการแต่งหน้าตัวละครในการแสดงงิ้ว เป็นการแสดงค่อนข้างได้รับความนิยมในช่วงสมัยรัตน โกสินทร์ตอนต้นเนื่องจากมีชาวจีนมาค้าขายในประเทศไทยมาก การแต่งกายของงิ้วนั้นลักษณะเด่นคือ เสื้อผ้าที่มีหลายหลายสี ดังที่ผู้แต่งบอกไว้ว่าสีฉูดฉาด แต่ลักษณะของการแต่งหน้า ก็จะรองพื้นหน้าด้วยสีดำ และสีขาว แล้วจึงแต่งแต้มสีอื่นๆ ตามลักษณะที่เหมาะสมของตัวละครเช่น สีของปาก หรือขอบตา เป็นต้น

สีตรงกันข้ามที่พบในการวิจัยครั้งนี้ โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสี ขาว และดำ หรือ ดำ และ แดง ซึ่งเป็นสีตรงกันข้ามที่เมื่อนำมาอยู่ร่วมกัน หรือปรากฏร่วมกันนั้น จะเป็นสีที่ตัดกัน และแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นจึงสื่อจินตภาพให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน

1.1.3 การบอกสีโดยใช้วัตถุอื่นแทนสี

การใช้ภาษาจินตภาพด้านการใช้คำบอกสี ที่ผู้วิจัยพบลักษณะต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้พบลักษณะการใช้คำบอกสี โดยที่ผู้แต่งนวนิยายไม่ได้กล่าวถึงสีต่างๆ เลย แต่ผู้แต่งนั้นจะมีวิธีการสื่อลักษณะของสีต่างๆ โดยใช้คำขยาย หรือใช้สิ่งของหรือวัตถุ มาเป็นตัวแทนของการบอกว่าสีที่กล่าวถึงนั้นเป็นสีอะไร เช่น

ดาวดั่งรุติ โประยอบม่านฟ้าสินิล ทอแสงเรือเรืองเหมือนลูกแก้วนั้บโกฏิเม็ดที่
โรยหว่านบนท้องทุ่งลีด้า ส่งประกายแวววิบแวมบนฟ้าเหนือเทือกเขาแห่งสกลนคร วาววมเหมือน
อยู่ใกล้แค่เอื้อม

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 95)

นิล ซึ่งเป็นพลอยชนิดหนึ่งที่มีลีด้า ดังนั้นท้องฟ้าที่มีสินิลคือท้องฟ้าในยามค่ำคืน
ที่มีด และมิลลีด้า แต่หากพิจารณาแล้วนั้น นิล เป็นพลอยชนิดหนึ่ง และพลอยนั้นย่อมมีการส่องแสง
เป็นประกาย ผู้แต่งจึงได้เลือก นิล มาบรรยายเป็นลักษณะของลีที่ปรากฏ เนื่องจากว่าในท้องฟ้านั้น
ยังมีดวงดาวมากมายที่ส่องแสงอยู่นั่นเอง ซึ่งสินิลนี้ สามารถสร้างจินตภาพให้ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

ลีทองอร่ามเป็นจุดเล็กกระทบสายตามาแต่ไกล เจ้าสัวชะ โงกหน้าออกไปอีก
เล็กน้อยเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นลีฟ้ากาสาวพัศตร์ของผู้ทรงศีล

(รัตนโกสินทร์: 57)

ทอง เป็นธาตุชนิดหนึ่งที่มีสีเหลืองปลั่ง เป็นธาตุที่มีค่า และเป็นที่ต้องการของ
มนุษย์ ผู้แต่งนำทอง มาบรรยายลักษณะของลีฟ้ากาสาวพัศตร์ของพระภิกษุสงฆ์

นัยน์ตาสีเหล็กกุ่มนั้นฉายแววขอบคุณ จดหมายฉบับนี้คือส่วนหนึ่งของแผนการ
หนีที่เขาวางเอาไว้

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 101)

เหล็ก เป็นโลหะสีขาวเป็นเงาคัล้ายเงิน จากความหมายข้างต้นพิจารณาได้ว่าโดย
ปกติที่นัยน์ตาของคนเราจะเป็นสีด้า แต่หากพิจารณาแล้ว หากจะกล่าวถึงแววตาก็จะมีประกาย
ออกมา จากตัวอย่างข้างต้นนั้นผู้แต่งได้กล่าวถึงการฉายแววของแววตา และแสดงออกมาเป็น
ความรู้สึก ขอบคุณ ถึงแม้ว่าผู้อ่านจะสามารถทราบถึงความรู้สึกที่สื่อออกมาแล้วนั้น การที่ผู้แต่งได้
เพิ่มลีของนัยน์ตา ว่าเป็นนัยน์ตาสีเหล็ก คือ นัยน์ตาที่เป็นเงาสะทอนออกมาจากดวงตานั้น ยิ่งทำให้
ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การบอกลีโดยใช้วัตถุอื่นแทนลี เป็นการใ้ภาษาจินตภาพ เพื่อให้ผู้อ่าน
มองเห็นภาพ โดยเกิดจากการจินตนาการในเนื้อหาที่อ่าน อีกทั้งยังเกิดจินตภาพที่แตกต่างกันออกไป
ตามประสบการณ์ของผู้อ่านแต่ละคนเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของต่างๆ โดยลักษณะเด่นเฉพาะนั้น

เหมือนกัน เช่น สีของนิต ที่จะเป็นสีดำ สีของทองซึ่งจะออกเป็นสีเหลือง แต่ลักษณะปลีกย่อยนั้นขึ้นอยู่กับบริบทที่แวดล้อม และประสบการณ์ของผู้อ่านด้วยเช่นกัน

1.1.4 การบอกสีโดยใช้คำขยาย

การใช้คำขยายบอกสีคือ การที่ผู้แต่งได้บอกลักษณะของสี โดยใช้คำขยาย เช่น เข้ม นวล งาม บอกลักษณะของสีนั้นๆ โดยที่ไม่ได้นำไปเปรียบเทียบกับวัตถุสิ่งของ หรือไม่ได้บอกสีนั้นๆ ออกมาโดยตรงว่าเป็นสีอะไร จากตัวอย่างเช่น

แม่งาน เองก็ทรงผ้าพื้นสีเข้ม เช่นเดียวกับผ้าแถบพันรอบพระอุระ พระเกศาเกล้ากระหมวดแก่พอมิให้รุ่งรัง

(กษัตริยา: 109)

เข้ม หมายถึง แรงกล้า เช่น เหล้าเข้ม รสเข้ม; แก่ จัด (มักใช้แก่สีและรส) (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 198) ดังนั้นสีเข้ม จึงเป็นสีที่แก่จัดเป็นสีไม่อ่อนผู้แต่งต้องการบอกเพียงลักษณะของสีเท่านั้นว่าลักษณะของสีเป็นอย่างไร มีความเข้มหรือความอ่อน ไม่ต้องการเน้นว่าเป็นสีอะไรนั่นเอง

มีรถแจ๊กคันหนึ่งมาจอดที่ประตูบ้าน ผู้หญิงกลางคนคนหนึ่ง นุ่งห่มสีไม่
นวล สวมกำบาย

(สี่แผ่นดิน: 552)

นวล หมายถึง ว. จ้ากว่าปกติ อาจทำให้รู้สึกบาดตา (ใช้แก่สีบางสี)(ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 338) ดังนั้น การที่ผู้แต่งสื่อความของคำว่า สีไม่นวลนวลนั้นก็คือ สีที่มองดูแล้วไม่บาดตาหรือสีที่ไม่จ้า เนื่องจากผู้นุ่งห่มคือช้อย ซึ่งมีอายุมากแล้วดังนั้นลักษณะของผ้าที่นุ่งห่มจึงเป็นสีที่เรียบๆ ไม่มีความนวลนวลนั่นเอง

การใช้คำขยายเพื่อบอกลักษณะของสีนั้นสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ใน การอธิบายสีของสิ่งต่างๆ...ในบางครั้งก็อาจจะต้องใช้คำขยายคำเรียกสีอีกต่อหนึ่ง เพื่อให้ได้สีที่ต้องการ คำที่ใช้ขยายคำเรียกสีมีหลายคำ เช่น แก่ เข้ม อ่อน ซีด จาก ฯลฯ (กาญจนา, 2528: 50)

การใช้คำบอกสื่อนั้นนอกจากจะทำให้เกิดสีสันขึ้นมาในจินตนาการ ในขณะที่อ่านงานนวนิยายอิงประวัติศาสตร์แล้วนั้น ยังจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม เนื้อเรื่องและตัวละครได้อีกด้วย ซึ่งการใช้คำบอกสื่ ที่ผู้วิจัยพบในการศึกษาครั้งนี้มีทั้งหมด 4 ลักษณะ คือ การใช้คำบอกสื่กับคำขยาย การใช้คำบอกสื่สองสื่ การบอกสื่โดยใช้วัตถุสิ่งของ และการบอกสื่โดยใช้คำขยาย

1.2 การใช้คำบอกแสง

ภาษาจินตภาพที่พบอีกลักษณะหนึ่งในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น คือการใช้คำบอกแสง จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพบลักษณะของการใช้คำบอกแสง ทั้งหมด 3 ลักษณะดังนี้

1.2.1 การบอกแสงโดยใช้คำขยาย

1.2.2 การใช้คำ วาววับ แวววับแววม แวว วาว บอกแสง

1.2.3 การใช้คำ เรื่อง ระยิบระยับ บอกแสง

1.2.1 การบอกแสงโดยใช้คำขยาย

การใช้คำบอกแสงนั้นผู้แต่งมีการใช้ภาษาจินตภาพที่แตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ และตามอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยพบการใช้คำบอกแสง ดังนี้

1.2.1.1 การบอกแสงโดยใช้คำขยายเพื่อให้เกิดความรู้สึกสดชื่นแจ่มใส

การใช้คำขยายแสงเพื่อให้เกิดความรู้สึกสดชื่นแจ่มใสที่ผู้วิจัยพบมีดังนี้

ฟักประคองหล่อนให้ลุกขึ้น ดึงให้นั่งลงบนตั่งตามเดิม ในแสงจันทร์ นวลเย็นนั้น หยาดน้ำตาขังวาววับอยู่บนผิวแก้มของหล่อน ถึงแม้ดวงหน้านั้นจะไม่ใช่มองหน้าของสาวน้อยคนที่ฟักได้มาครองเมื่อเจ็ดแปดปีก่อน แต่ฟักก็ยังไม่เห็นเลยว่าแม่เพียงจะเปลี่ยนแปลงไปจากผู้หญิงคนเดิม...และคนเดียวที่เป็นที่รัก

(รัตน โกสินทร์: 584)

คำขยายในที่นี้คือ คำว่า นวลเย็น นวล หมายถึง ว.สีขาวปนเหลือง เล็กน้อย ; ผ่องเป็นของใย,งาม ผุดผ่อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 565) ส่วนคำว่า เย็น นั้นหมายถึง ว.มีความรู้สึกตามผิวหนังเหมือนถูกน้ำแข็งเป็นต้น หนาว หายร้อน ตรงข้ามกับร้อน ไม่รู้สึกกระวนกระวาย เช่น เย็นใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 913)

คำว่านวลจึงทำให้แสงของดวงจันทร์นั้นมีความงดงาม และคำว่าเย็น เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการชมแสงจันทร์ คือความเย็นใจที่เกิดขึ้น จากสถานการณ์ในเนื้อหาที่ปรากฏขึ้นนั้นเป็นการแสดงออกถึงความรักระหว่างฟัก กับแม่เพ็งและไม่ใช่ความรักของวัยหนุ่มสาว เมื่ออ่านประโยคถัดไปจะทราบว่า แม่เพ็งไม่ใช่คนสาวเหมือนเดิมแล้ว ดังนั้นการที่จะสื่อถึงความรักจึงสื่อออกมาเป็นความรักที่นุ่มนวล งดงาม ไม่ร้อนแรงนั่นเอง

คำขยายที่นำมาใช้กับแสงที่ผู้วิจัยพบอีกคำหนึ่งในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ คือคำว่า แจ่มหรือ แจ่มใส แจ่มหมายถึง ว. กระจ่าง ไม่มัวหมอง ส่วนแจ่มใส หมายถึง น.ปลอดโปร่งไม่ขุ่นมัว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 328) ดังตัวอย่าง เช่น

เงาตะกุ่มของพระพุทธรูปกระทบสายตา ก่อนจะเรือ่เรื่องขึ้นเมื่อฟัก
คุกเข่าลงจุดเทียนดวงแรก แสงเทียนแจ่มใสขึ้นในหอพระส่องต้องเนื้อทองที่องค์พระเป็นเงางาม
(รัตน โกสินทร์: 576)

ผู้แต่งใช้คำว่าแจ่มใส ขยายแสงของเทียน ที่ฟักจุดขึ้นเพื่อบูชาพระพุทธรูปในห้องพระ และจากความหมายของคำว่า แจ่มใส ที่หมายถึง ความปลอดโปร่งไม่ขุ่นมัว ทำให้เมื่ออ่านแล้ว เกิดความรู้สึกปลอดโปร่ง โล่งใจ ความหมาย ที่กล่าวว่า ไม่ขุ่นมัวนั้น จะสอดคล้องการกระทำของฟัก คือการทำพิธีกรรมทางศาสนา คือการไหว้พระพุทธรูป ซึ่งความบริสุทธิ์ ไม่มีจิตใจที่ขุ่นหมองนั้นก็ป็นหัวใจหลักของพุทธศาสนานั้นเอง

ถึงแม้นครศรีอยุธยาจะกำลังหัวนอยู่ด้วยข่าวศึก ...แต่พระราชพิธีซึ่ง
เคยมีตามพระราชกำหนดนักขัตฤกษ์ประเพณีก็คงดำเนินไปตามปกติ...ครั้นพลบค่ำเสียงฆ้องย่ำคำ
กระหึ่มหัวใจเพราะรู้กำหนดจะเสด็จพระราชดำเนินประทับเรือพระที่นั่งเมื่อขณะพระจันทร์แจ่ม...
ดาวฤกษ์คือดาวลูกไก่อันเป็นนักขัตฤกษ์ก็ขึ้นแจ่มดวงทั้งกลุ่ม

(ขุนศึก:261)

ผู้แต่งใช้คำว่า แจ่ม เพื่อบอกลักษณะแสงของดวงจันทร์ จาก
ความหมายของคำว่า แจ่ม นั้นคือกระจ่างไม่มัวหมอง หากพิจารณาแล้วจะแตกต่างจากคำว่า แจ่มใส
ตรงที่ แจ่มใสนั้น จะหมายถึงไม่ขุ่นมัว ซึ่งจะแสดงถึงสภาพด้านจิตใจได้มากกว่า คำว่า แจ่ม ดังนั้น
การนำมาขยายลักษณะของแสงในสถานการณ์นี้ คือ แสงของคำคืนในวันที่สมเด็จพระนเรศวร กับ
สมเด็จพระอนุชาราชโอรส เสด็จพระราชดำเนินประพาสลำน้ำ ทรงลอยพระประทับเป็นกุศล
ประจำปี ทั้งนี้เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้เหล่าทหาร ขุนนาง และประชาชน เมื่อเสด็จแสงของดวง
จันทร์ก็แจ่มขึ้นมา พร้อมทั้งดาวลูกไก่ทุกดวงก็ส่องแสงแจ่ม หรือกระจ่างนั่นเอง แสดงให้เห็นถึง
ความรู้สึกของประชาชน ที่มีต่อพระมหากษัตริย์ที่เมื่อเสด็จผ่าน ณ ที่แห่งใด ก็จะนำพาความสว่าง
ไสว หรือความสดใสไม่มัวหมองมา ณ ที่แห่งนั้นจึงเป็นภาษาจินตภาพอีกคำหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเกิด
อารมณ์ความรู้สึกกับนวนิยายได้เป็นอย่างดี

ภาษาจินตภาพทางการใช้คำขยายแสงเพื่อทำให้เกิด
ความรู้สึกสดชื่นแจ่มใสนั้น ผู้แต่งจะใช้คำว่า นวล นวลเย็น แจ่ม และแจ่มใส โดยที่การเลือกใช้คำ
แต่ละคำนั้นผู้แต่งจะเลือกใช้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม และแตกต่างกันออกไป

1.2.1.2 การบอกแสงโดยใช้คำขยายเพื่อให้เกิดความรู้สึกไม่สดชื่นแจ่มใส

นอกจากความสดใส หรือความแจ่มใสของแสงนั้น การใช้คำขยายที่จะ
บ่งบอกความรู้สึกว่าเป็นแสงที่ไม่ค่อยแจ่มใส ที่ผู้วิจัยพบในการศึกษาคำนี้คือ คำว่า สลัว ซึ่งคำว่า
สลัวนี้ หมายถึง ว.ไม่แจ่ม ไม่กระจ่าง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1139)

ฟ้าจวนสว่างแล้ว เบื้องบนยังมีจันทร์สลัว ลมยามเช้าเย็นสดชื่น ตอนนี
เขาคอร์จะทำอย่างไรต่อไปในที่มีคเปลี่ยนเช่นนี้

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 247)

สถานการณ์ในเนื้อเรื่องตอนนี้ คือ พ.ต.ต.ตู้ย ตัวละครเอกของเรื่องได้ขึ้นรถจักรยานยนต์สะกดรอยตามผู้ต้องสงสัย แต่เกิดพลาดและตามไม่ทันจึงทำให้เขาต้องอยู่ในป่าเพียงลำพัง และไม่ทราบว่าควรจะทำอย่างไรต่อไปดี จากข้อความตัวอย่างนั้นแสดงให้เห็นถึงเวลาที่จวนจะรุ่ง จากคำว่า ไฟจวนสว่างแล้วแต่ยังไม่ถึงกับสว่างเสียทีเดียวเนื่องจากยังมีแสงของดวงจันทร์อยู่ ดังที่ผู้แต่งได้ใช้คำว่า จันทร์สลัวๆ ซึ่งเป็นแสงที่ไม่กระจ่าง ไม่แจ่ม ซึ่งเหมือนกับจิตใจของ พ.ต.ต.ตู้ย ที่สับสน ไม่มีความกระจ่างในความคิดว่าควรทำอย่างไรต่อไป

เสียงลูกเรืออีกคนหนึ่งร้องรับอยู่ที่คาดฟ้าข้างล่าง ที่ลูกกรงข้างเรือได้ โคมไฟฟ้าสีสลัวดวงหนึ่ง พลอยเห็นลูกทั้งสองคนยื่นเกาะลูกกรงเรือมองมาทางตนมีพระสรค์ยื่นหัวเราะโบทไม้โบทมืออยู่ข้างๆ

(สี่แผ่นดิน: 636)

เหตุการณ์ที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนั้นเป็นเหตุการณ์ที่ลูกชายของพลอยคือ ตาอั้น และตาอ้อด จะต้องเดินทางไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศทำให้พลอยนั้นเศร้าเสียใจอย่างยิ่ง ผู้แต่งได้บรรยายถึงแสงของโคมไฟบนเรือที่ส่องแสงสลัว ออกมา ซึ่งเปรียบได้กับจิตใจของพลอยที่มัวหมอง หรือไม่แจ่มใสในวันที่ลูกทั้งสองต้องจากไปไกลถึงยุโรป นั่นเอง

จนในที่สุด สนามซึ่งเต็มไปด้วยเสียงเพลง เสียงหัวเราะนั้น ก็กลับเงียบและว่างเปล่าคงเหลือแต่ไฟฟ้าสีต่างๆ ส่องแสงสลัวอยู่ในความชื้นเยือกเย็น

(สี่แผ่นดิน: 953)

เหตุการณ์ที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นอีกครั้งหนึ่งที่พลอยมองเห็นแสงไฟสลัว นั่นคือ เมื่องานเลี้ยงวันเกิดของลูกคนสุดท้องของพลอยคือ ประไพ เป็นครั้งแรกที่พลอยรู้จักคำว่า ปาร์ตี้ และสงสัยในหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อพลอยกลับขึ้นไปบนดึกผู้แต่งได้เขียนว่า “พลอยขึ้นกระไดซำๆ กลับขึ้นไปบนดึก และเข้าไปในห้องนอน ลงนั่งที่หน้ากระจกเงาบานใหญ่พิจารณาดูรูปร่างสัณฐานของตัวเองที่ซาลงไป พลังนึกถึงประไพที่กำลังเป็นสาวสวยเต็มบริบูรณ์” ซึ่งนั่นหมายถึงพลอยได้พิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงของตน และความเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งมีประไพเป็นตัวแทนที่นำความเปลี่ยนแปลงนั้นมาให้พลอยได้รู้ได้เห็น ถึงแม้ว่าจะไม่รู้จักในบางอย่างก็ตาม

ดังนั้นเมื่อผู้ร่วมงานกลับไปหมดแล้วนั้น พลอยก็เกิดความรู้สึกแปลกใจ ในหลายสิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้แต่งได้ใช้คำว่า สลัว คือ ความที่ไม่โปร่งใจ สำหรับพลอยแล้วก็คือ ความสงสัย และกังวลในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และความแตกต่างกันระหว่างแม่กับลูก ก็คือ พลอยและประไพนั่นเอง

1.2.2 การใช้คำ วาววับ แวววับแววม แว วาว บอกลแสง

การใช้คำ วาววับ แวววับแววม แว วาว บอกลแสงนั้น จะมีลักษณะของแสงที่ กลอกกลิ้งเป็นประกาย เช่น

ดาวดั่งรุดี โประยอาม่านฟ้าสินิล ทองแสงเรือเรืองเหมือนลูกแก้วนั้บ โกฎิ เม็ดที่โรยหว่านบนท้องทุ่งลีดำ ส่งประกายแวววับแววมบนฟ้าเหนือเทือกเขาแห่งสกลนคร วาววาม เหมือนอยู่ใกล้แค่เอื้อม

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 95)

ผู้แต่งใช้คำว่า แวววับแววม และวาววาม แสดงการส่องแสงของดวงดาว จากข้างต้นจะสังเกตเห็นว่าผู้แต่ง ได้เปรียบดวงดาวเหมือนรุดี นั่นคือ ละออง หรือฝุ่น ซึ่งมีขนาดเล็กมาก และท้องฟ้าเป็นสินิล เป็นสีที่ออกสีดำ หรือที่บวมทั้งท้องทุ่งที่เป็นสีดำอีกด้วย ดังนั้นการ ส่องแสงของดวงดาวจึงส่องแสงออกมาในลักษณะที่เป็นประกายแวววับแววม เห็นประกายได้ชัดเจน เหมือนที่ผู้แต่งกล่าวว่า เหมือนอยู่ใกล้แค่เอื้อมนั่นเอง

จากแสงสลัวของไฟในป้อมริมถนน ทุกคนเห็นตำรวจนายนั้นล้วงมือเข้าไปในเสื้อคลุมกันฝนชั้วตฤแหววาวขึ้นหนึ่งออกมา นายพันตำรวจโทปลด โกฎิป็น เตรียมพร้อมยิง ...เขาหีบสมุนไพพรชนิดหนึ่งออกมาจากกล่องโลหะ...

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 212)

ผู้แต่งใช้คำว่า แหววาว บอกลักษณะของแสงที่ออกมาจากกล่องโลหะ การใช้คำบอกลแสงในตัวอย่างข้างต้นนี้ เป็นภาษาจินตภาพที่สร้างความตื่นเต้นให้กับผู้อ่านได้ ตัวละครที่ ล้วงมือเข้าไปในเสื้อคลุมฝน นั้นเป็นตำรวจ ส่วนตัวละครอีกฝ่ายเป็นผู้หลบหนีซึ่งนั่งอยู่ในรถเมื่อ

เห็นลักษณะท่าทางของนายตำรวจแล้วจินตภาพที่เกิดขึ้นคล้ายกับการหยิบปืนในสื่อคลุมฝน แต่กับเป็นวัตถุที่มีความแวววาว เพราะนั่นคือ กล้องโลหะ ที่สามารถสะท้อนกับแสงของไฟ ที่อยู่ในป้อมตำรวจได้นั่นเอง

พระธิดา สุพรรณกัลยา จะตั้งพระทัยฟังเจียบ หากพระเนตรแวววับ

(กษัตริยา: 40)

ผู้แต่งใช้ แวววับ ขยายลักษณะของแสงที่ปรากฏออกมาจากพระเนตร หรือ ดวงตาของตัวละคร ก็คือพระสุพรรณกัลยา ซึ่งขณะที่กำลังฟังเรื่องราวการศึกสงครามจากพระบิดา การใช้คำขยายคำนี้เมื่ออ่านแล้วทำให้เกิดจินตภาพขึ้นมาว่า พระองค์ไม่ได้ฟังเจียบๆ แบบที่ไม่มีอะไร แต่การฟังในครั้งนั้นแฝงความรู้สึกที่เกิดขึ้น โดยส่งผ่านมาจากแววตา ดังนั้นในตัวอย่างนี้ นอกจากจะบอกลักษณะของแสงที่แสดงออกมาแล้ว ยังสามารถบอกถึงสิ่งที่ เป็นความคิด และลักษณะนิสัยของตัวละคร ได้อีกด้วย

แสงประทีปในเรือนและ โคมที่แอบลมไกล้ประดู่นั้นถึงจะส่องไม่สว่างนัก เพียงวับแวมก็ดูหรือแม่หญิงผู้มั่งคดสูงนี้กำลังแรกเริ่มนี้ช่างประเสริฐด้วยผิวพรรณและทรวดทรงไม่พีผอมจนเสียทรง

(ขุนศึก:220)

ผู้แต่งใช้คำวับแวมขยายลักษณะของแสงที่ส่องออกมาจากโคมที่อยู่ในบริเวณนั้น เนื่องจากตัวละครแอบมองหญิงคนรักทางช่องประตู จากแสงที่ส่องลอดออกมาเท่านั้น ดังนั้นการเห็นลักษณะของแสงจะเป็นแสงแบบ วับแวม คือแสงที่กลอกกลิ้ง เป็นประกาย ไม่ใช่แสงที่ส่องสว่างจ้านั่นเอง

ฟักประคองหล่อนให้ลุกขึ้น คึงให้นั่งลงบนตั่งตามเดิม ในแสงจันทร์นวลเย็นนั้น หายน้ำตายาววับอยู่บนผิวแก้มของหล่อน ถึงแม้ดวงหน้านั้นไม่ใช่ดวงหน้าของสาวน้อยคนที่ฟักได้มารองเมื่อเจ็ดแปดปีก่อน แต่ฟักก็ยังไม่เห็นเลยว่าแม่เพียงจะเปลี่ยนแปลงไปจากผู้หญิงคนเดิม...และคนเดียวที่เป็นที่รัก

(รัตน โกสินทร์: 584)

วาววับ เป็นแสงที่แสดงออกมาจากดวงตาของแม่เพ็ง ซึ่งสะท้อนออกมาจากที่แม่เพ็งร้องไห้ น้ำตาวาววับเนื่องจากมีแสงจันทร์มากระทบ ที่ผู้แต่งใช้คำว่า ยั้งวาววับ สามารถสร้างจินตภาพให้เห็นว่า ในคำว่า ยั้ง นั้น แสดงว่าในตานี้คงมีความวาววับอยู่เช่นเดิมถึงแม้ว่า แม่เพ็งจะมีอายุมากขึ้นก็ตาม ดังนั้นคำว่า วาววับ จะสามารถบอกลักษณะของแสงแล้ว ยังบอกลักษณะของตัวละครได้อีกด้วย

การใช้คำ แวววาว แว้ววับ วาววับ บอกแสงนั้นจะทำให้เกิดจินตภาพในลักษณะของแสงที่เป็นประกาย ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นแสงที่เกิดขึ้นจากการสะท้อน หรือการกระทบของลำแสงที่มาจากสิ่งอื่น ซึ่งสามารถสื่อถึงจินตภาพให้กับผู้อ่านได้

1.2.3 การใช้คำ เรื่อง ระยิบระยับบอกประกายแสง

คำว่า เรื่อง หรือ ระยิบระยับนั้น เป็นคำที่บอกความรู้สึกของ แสงที่ กะพริบส่องประกายสลับสับเปลี่ยนกันอยู่ตลอดเวลา เกิดเป็นประกายแห่งแสงทั้งดงาม ผู้วิจัยพบการใช้คำดังกล่าว เช่น

ดวงคาราเบื้องบนระยิบระยับ เหมือนกับภาพที่เขาเคยมองอยู่เสมอเมื่อครั้งใช้ชีวิตนักรบภูวดิโนป่า

(ประชาติปไต่ยบนเส้นขนาน: 106)

ผู้แต่งใช้คำว่า ระยิบระยับ บอกลักษณะของแสงที่ส่องออกมาจากดวงดาวที่อยู่บนท้องฟ้า ซึ่งบอกได้ว่าเป็นเวลาค่ำคืน เป็นลักษณะการส่องแสงที่กะพริบเป็นประกายในท้องฟ้าที่มีมดมืด เนื่องจากผู้แต่งเขียนว่าเหมือนกับภาพที่เคยเกิดขึ้นในอดีตคือ การอยู่ในป่าซึ่งในตอนกลางคืนนั้นในป่านั้นจะมีมดมากดังนั้นแสงที่เกิดจากดวงดาวจึงเป็นแสงที่ชัดเจน เพียงแต่ความไกลเท่านั้นที่ทำให้แสงที่ส่องลงมาเป็นประกายระยิบระยับ

ในขณะที่นั้นชาวแม่พนักงานก็ไข่ม่าน ทุกลำสลอนไปด้วยเหล่าสนมกำนัล และข้าหลวงแต่ละร่างงามวิจิตรเฝ้าละลานตา แสงเทียนประทีปส่องระยับทั่วแม่น้ำ

(ขุนศึก:262)

ผู้แต่งใช้คำ ระวัง บอกลักษณะของแสงเทียน จะสังเกตเห็นว่าเป็นแสงเทียนที่เกิดจากการสะท้อนจากลำน้ำไม่ใช่แสงที่ส่องออกมาจากเทียนโดยตรง ดังนั้นจึงมีแสงที่ระยับ ส่องเป็นประกายออกมาให้เห็น

ตั้งแต่เห็นแสงตะวันออกเรื่อยๆ แดงขึ้นอ่อนเป็นแสงเงินแสงทองระยับฟ้า
(ขุนศึก:353)

เรื่องๆ นั้นหมายถึง มีแสงน้อยๆ(ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 974) ส่วนระยับนั้น (ระยิบระยับ)จะหมายถึง ยิบๆ ยับๆ เช่น แสงดาวระยิบระยับ การใช้คำว่าเรื่องนั้นจะสอดคล้องกับคำว่า แดงอ่อนเพราะเรื่องเป็นแสงที่ส่องออกมาน้อยจากตัวอย่าง เป็นเวลาของรุ่งเช้าที่ดวงอาทิตย์เพิ่งจะส่องแสงนั่นเอง

ภาษาจินตภาพโดยการใช้คำบอกแสง เป็นการสื่อจินตภาพอีกลักษณะหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขณะที่อ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ได้ ซึ่งพบดังนี้ การใช้คำบอกแสงกับคำขยาย การใช้คำ วาววับ แวววับแววม แว่ว วาว แว่ววับ บอกแสง การใช้คำเรื่อง ระยิบระยับ บอกแสง การใช้สีบอกแสง

1.3 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหว

ภาษาจินตภาพที่ใช้คำบอกความเคลื่อนไหวนั้น เป็นการใช้คำที่บอกลักษณะกิริยาอาการ ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น และความเคลื่อนไหวต่างๆนั้นจะแตกต่างกันออกไป ความแตกต่างเหล่านี้สามารถแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกันได้ จึงทำให้เกิดจินตภาพแก่ผู้อ่านได้เช่นกัน คำบอกความเคลื่อนไหวที่ผู้วิจัยพบ คือ

1.3.1 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของมนุษย์

1.3.2 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของธรรมชาติ

1.3.1 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของมนุษย์

การใช้คำที่บอกถึงความเคลื่อนไหวของมนุษย์ คือ ตัวละครที่ปรากฏใน

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์แต่ละเรื่องนั้น เสมือนทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพเหล่านั้นด้วยตนเอง ไม่ว่าจะ เป็น การเคลื่อนไหว ในการ นั่ง ลุก เดิน ยืน หรือ วิ่ง ฯลฯ ผู้วิจัยพบดังนี้

1.3.1.1 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของกิริยาคลาน

คลาน หมายถึง ก.ไปด้วยมือและเข่าอย่างเด็ก; กิริยาที่ใช้มือและเท้าทั้ง 2 ทาบพื้นแล้วเคลื่อนไปเรียกว่าคลานสี่เท้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 227) ผู้วิจัยพบภาษาจินตภาพที่แสดงกิริยาคลานที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พอดีแม่นมของพี่กระหือดกระหอบลงมา ทรุดตัวลงนั่ง ไขว้สมีง
ปอนละเชื่อเชิญให้เข้าไปในบ้าน...เมื่อพี่คลานคุดคุดออกไปก่อน เห็นลุงนั้นสนทนากับพ่อแม่
ได้ยินเสียงคุยกันแว่วๆ...

(รัตนโกสินทร์: 54)

กิริยาคลานของพี่ที่ผู้แต่งได้บรรยายนั้น ผู้แต่งได้ใช้คำว่า คลานคุดคุด เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในขณะที่พี่ยังเป็นเด็ก และมีแขกมาเยี่ยมที่บ้าน ภาษาจินตภาพคือคำว่า คลานคุดคุดนั้น คุดคุด หมายถึงดังนั้น การคลานคุดคุดจึงไม่ใช่การคลานที่รวดเร็วเนื่องจากสถานการณ์ในตอนนั้นมีผู้ใหญ่ หรือผู้อาวุโสอยู่หลายคน และเป็นมารยาทสำหรับเด็กที่ควรทำ

พี่กลับมาจากใส่บาตร เข้าบ้านมา พี่สาวเรียกให้มารับใช้บิดาส่วนหล่อน
จะไปจัดหาอาหารใส่สำหรับมาให้ เพื่อพี่คลานปราดๆ เข้าไปหา เพราะถือสิทธิ์ว่าเป็นลูกรัก

(รัตนโกสินทร์: 61)

คำว่า ปราด หมายถึง แล่นอย่างจับใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 670) ดังนั้นการคลานปราดๆ จึงแสดงให้เห็นจินตภาพในการเคลื่อนไหวที่รวดเร็ว ในการแสดงความเคลื่อนไหวจากตัวอย่างข้างต้นนั้นผู้แต่งได้กล่าวถึงความคิดของพี่ ตัวละครในเรื่อง ว่าพี่นั้นคิดว่าตนเองเอ็นดูคนที่บิหารักที่สุด ดังนั้นการคลานด้วยความดีใจ หรือการคลานเข้าไปหาคนที่เรารัก ผู้คลานหรือผู้ที่แสดงความเคลื่อนไหวจึงคลานเข้าไปด้วยกิริยาอาการที่รวดเร็วดังที่ผู้แต่งได้ใช้คำว่า คลานปราดๆ นั่นเอง

ฟักตะเกียบตะกายลุกขึ้นได้ เมื่อตัวถลอกเลือดไหลซิบๆ เพราะล้มลง
ไปครูดดินแข็งตรงนั้นเข้าพอดี แหวกคนมุดออกมาพอดีกับพี่สาววิงกลานมาถึงตัวเองก็ถลาออกไป
หาบ้ำง พอดีได้ยื่นเสียวจากทหารที่นำหน้าเสด็จ

(รัตนโกสินทร์: 77)

เหตุการณ์ตอนนี้เกิดขึ้นในขณะที่ฟัก และพี่สาวเดินเที่ยวตลาดแล้วฟัก
เกิดหกล้มและเข้าไปใกล้ขบวนเสด็จของ....พี่ส้อมเงินเป็นห่วงจึงคลานเข้าไปหา น้องชายตนเอง
ลักษณะการคลานที่เร่งรีบจนเกือบจะเป็นการวิ่ง เนื่องจากการที่ไปขวางหน้าขบวนของ...อาจมีการ
ถูกลงโทษได้ ดังนั้นการการผู้แต่งใช้ภาษาจินตภาพในการคลานโดยใช้คำขยายคือคำว่าวิ่งนั้น แสดง
ให้ถึงความเร่งรีบของผู้แสดงกริยาได้เป็นอย่างดี

ภาษาจินตภาพโดยการใช้น้ำคำว่าการแสดงเคลื่อนไหวนั้นโดย
ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกริยาอาการที่แสดงออกถึงความเคารพนบอบ เนื่องจากการคลานนี้จะใช้เมื่อ
อยู่ต่อหน้าผู้อาวุโสและผู้ที่มีฐานะทางสังคมที่สูงกว่า ส่วนลักษณะของการคลานนั้นจะแสดงออกมา
ไม่เหมือนกันซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในขณะนั้นด้วย ดังนั้นลักษณะที่ออกมาต่างกันจะทำให้ผู้อ่าน
ทราบได้ว่าเหตุการณ์ในขณะนั้นเป็นอย่างไร และตัวละครแต่ละตัวรู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์

1.3.1.2 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของกริยาเดิน

การเดิน เป็นกริยาหนึ่งที่แสดงความเคลื่อนไหวของตัวละคร ซึ่งจะ
แสดงออกในลักษณะที่ต่างกัน เดิน หมายถึง ก.ยกเท้าก้าวไป (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 415) คำ
บอกความเคลื่อนไหวกริยาเดินที่ผู้วิจัยพบเช่น

แม่หญิงเรไรกำลังคอยร้อนใจก็เห็นสองคนเดินตะคุ่มล่องประตุมมา
ท้วงที่จำได้ถนัดเป็นมันเป็นเหมาะว่าเจ้าบุญกับเสมาทหารซึ่งพ่อรักใคร่ฝีมือมาถึงแล้ว

(ขุนศึก:247)

ตะคุ่ม หมายถึง เป็นเงาคำๆ เพราะอยู่ในที่หรือในระยะที่เห็นไม่
ถนัด(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 442) เดินตะคุ่ม จึงเป็นการเห็นลักษณะกริยาการเดินในระยะไกล
ซึ่งอาจไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นการเดินของใครการที่ผู้แต่งเลือกคำบอกลักษณะของการเดิน เป็นคำว่า
ตะคุ่มนั้น จะสอดคล้องกับประโยคถัดไปที่เขียนไว้ว่า แม่หญิงเรไรนั้นจำท้วงที่ได้ นั้นแสดงว่า แม่

หญิงเรไร ไม่ได้ทราบจากหน้าตาว่าเป็นใคร เนื่องจากการมองเห็น ไม่ถนัด แต่ทราบจากท่วงของการเดินว่าเป็นเสมา ซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่องนั่นเอง

พลอยเดินเบาๆ เข้าไปในห้องนอนที่แลเห็นตาอื่นและตาอื่นนอนหลับอย่างสบาย พลอยเดินเข้าไปจนใกล้ ตานนั้นจับอยู่ที่หน้าลูกทั้งสองคน ยืนดูอยู่ครู่หนึ่งแล้วพลอยก็ยกเก้าอี้มาตั้งลงเบาๆ หย่อนตัวลงนั่งบนเก้าอี้อย่างระมัดระวัง มิให้มีเสียงดัง

(สี่แผ่นดิน: 630)

เดินเบาๆ เป็นการใช้คำขยายแสดงถึงเสียงที่เกิดขึ้นจากการเดิน ไม่ได้ใช้คำขยายเพื่อแสดงลักษณะหรือท่าทางการเดิน แต่เมื่ออ่านแล้ว ก็ยอมทำให้เกิดจินตภาพได้ว่า การเดินในครั้งนี้น่าจะเป็นการเดินอย่างระมัดระวัง เพราะการเดินเพื่อที่จะให้เบา และไม่รบกวนผู้ที่กำลังนอน (ลูกชายทั้งสองของพลอย) นั้นต้องระวัง ถึงแม้ว่า คำว่าเบาในที่นี้จะไม่ใช่จินตภาพลักษณะการเดินออกมาโดยตรง แต่ผู้อ่านก็จะเกิดจินตภาพตามประสบการณ์ของตนเองว่า การเดินเบาๆ นั้นเดินอย่างไรก็จะสามารถสื่อจินตภาพในฉากนั้นๆ ขึ้นมาได้

หลวงภคภูคาวินิจก้าวคุ่มๆ ลัดเลาะไปตามราวป่า เร่งฝีเท้ารวดเร็ว แสงไฟในหมู่บ้านประมาณหนึ่งกิโลเมตรเบื้องหน้าริบหรี่เหมือนแสงหิ่งห้อยในคืนเดือนมืด

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 95)

คุ่ม, คุ่มๆ หมายถึง อาการก้มหน้าก้มตาเดินไปเรื่อยๆ โดยไม่ดูอะไร หรือแะแะเวียน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 411) ตัวอย่างข้างต้นนั้น หลวงภคภูคาวินิจ เป็นนักโทษทางการเมือง การก้าวเดินในลักษณะที่ก้มหน้าก้มตาเดิน โดยที่ผู้แต่งได้ขยายความว่าเดินด้วยอาการฝีเท้าที่รวดเร็ว นั้นเนื่องมาจากมีทหารญี่ปุ่นที่กำลังเดินตามหาเขาอยู่เพื่อที่จะจับตัวเขา การใช้คำว่า คุ่มๆ นี้จึงแสดงให้เห็นว่าที่ริบหรี่ในอีกไม่นานเขาก็จะเดินทางไปถึงหมู่บ้านในเขามองเห็นแสงอยู่ข้างหน้า

จอมพลป. พิบูลสงครามก้าวเดินฉับๆ เข้าไปในห้องทำงานอย่างรีบร้อน

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 200)

ฉับ, ฉับๆ หมายถึง ว.อาการที่พูดหรือฟังเป็นต้นอย่างรวดเร็ว เช่น ฟันฉับ พุดฉับๆ ; ฉับไว ว.รวดเร็ว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 335) จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ฉับ หรือ ฉับๆ เป็นคำขยายของกิริยา ฟันหรือพุด หรือการทำอะไรที่รวดเร็ว แต่ผู้แตงนำมาขยายการเดินของตัวละคร ดังนั้น การเดินฉับๆ จึงหมายถึง การเดินด้วยกิริยาอันรวดเร็ว ซึ่งผู้แตงก็ได้ขยายความด้วยประโยคที่กล่าวว่า อย่างรีบร้อนนั่นเอง

เสด็จมาช้าๆ ฝีพระบาทสม่าเสมอ งดงาม กล่าวกันว่าดวงพระพักตร์
ละม้ายพระราชมารดาศรีสุริโยทัย และก็ได้ถ่ายทอดมาสู่พระธิดาพระองค์น้อยสุพรรณกัลยา อีกต่อ
(กษัตริยา: 16)

ฝีพระบาทสม่าเสมอ คือการก้าวเดินอย่างสม่าเสมอนั่นเอง จากตัวอย่าง เป็นการเคลื่อนไหวของพระวิสุทธิกษัตริย์ ลักษณะการเคลื่อนไหวนั้นแสดงให้เห็นความสง่างามของท่วงท่าการเดินของพระองค์ซึ่งเป็นตัวละครที่มีอยู่จริง และเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ ดังนั้นการใช้ภาษาจินตภาพจึงสื่อออกมาในลักษณะที่สง่างาม สวยงามให้เหมาะสมกับชนชั้นกษัตริย์นั่นเอง

ภาษาจินตภาพโดยการใช้คำแสดงความเคลื่อนไหวด้านการเดินนั้น หากพิจารณาแล้วถึงแม้จะเป็นการเดินเหมือนกัน แต่การใช้คำขยายจะแตกต่างกันออกไป เพื่อให้เกิด จินตภาพจากการอ่าน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

1.3.1.3 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของกิริยาวิ้ง

คำบอกความเคลื่อนไหวนอกจากการคลาน และการเดินแล้วนั้นผู้วิจัย ยังได้พบภาษาจินตภาพด้วยการใช้คำบอกความเคลื่อนไหวกิริยาวิ้ง ดังนี้

เขาวิ้งเหาะๆ ไปที่รถซีตรองของท่านจอมพลที่จอดรออยู่วินาทีต่อมา
มันก็พุ่งไปข้างหน้าอย่างพลอดโปร่งใจ

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 205)

เหาะๆ หมายถึง ว.อาการวิ้งช้าๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1304)
จากความหมายของคำว่า เหาะๆ นั้นจะใช้เป็นคำขยายกิริยาการวิ้งอย่างเดียวเท่านั้น และหมายถึงการ

วิ่งช้าๆ ตัวอย่างที่ยกมานั้น เป็นการวิ่งในระยะทางที่สั้น คือนายตำรวจคนขับรถของท่าน จอมพล.ป. พิบูลสงครามวิ่งลงไปทำธุระกับชาวบ้านแถวๆนั้น และให้ท่านรออยู่ในรถ ถึงแม้ว่าระยะทางในการวิ่งจะไม่ไกลเท่าไรนักนายตำรวจผู้นั้นสามารถจะเดินได้ แต่ด้วยเหตุผลที่ว่ามี ท่านนายกรัฐมนตรีรออยู่นั่นเอง ผู้แต่งจึงใช้คำว่าวิ่ง แต่เป็นการวิ่งที่ไม่รีบร้อน คือวิ่งเหยาะๆ นั่นเอง

ตอนที่จอมพล.ป.เดินชมเรืออยู่นั้น ผมเห็นผู้ชายหลายคนถือปืนกลมือ วิ่งกรูกันขึ้นเรือมา ผู้ชายที่นำหน้ามาอยู่ในชุดทหารเรือร้องว่า “หมู้อบรมตามข้าพเจ้าวิ่ง...”

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 169)

กรู หมายถึง ว.อาการที่ไปพร้อมๆ กัน โดยเร็ว เช่น วิ่งกรู

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 71) จากตัวอย่างข้างต้นนั้นผู้แต่งใช้คำว่า กรู ขยายการวิ่งของทหารเรือที่ ก่อกบฏ แมนฮัตตันจำนวนทหารเรือมีหลายนายดังนั้นถ้ากล่าวถึงการวิ่งของคนจำนวนหลายคน จึงใช้คำว่ากรู จากความหมายนั้นเมื่ออ่านแล้วก็จะทำให้ผู้อ่านได้เกิดจินตภาพมองเห็นภาพลักษณะของการวิ่งได้

การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวกริววิ่งนั้น ผู้แต่งจะใช้คำให้เหมาะสม สถานการณ์ และจำนวนของบุคคลที่วิ่ง ว่าวิ่งเพียงคนเดียวหรือวิ่งกันมาเป็นกลุ่ม หรือผู้แต่งก็จะใช้ คำขยายกริววิ่งซึ่งแสดงถึงความเร็วของการวิ่งว่าบุคคลนั้นวิ่งเร็วหรือช้าซึ่งทำให้เกิดจินตภาพในการอ่านได้

1.3.1.4 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของร่างกายขณะอยู่กับที่

คำบอกความเคลื่อนไหวของร่างกายขณะอยู่กับที่ ซึ่งจะหมายถึงผู้ที่ แสดงการเคลื่อนไหวของร่างกายนั้นไม่ได้เคลื่อนที่ไปไหน เพียงแต่เคลื่อนไหวร่างกายบางส่วน เท่านั้นเพื่อที่จะแสดงกริยาอาการต่อเหตุการณ์ต่างๆ หรือสื่อถึงความรู้สึกของตัวละครตัวนั้นๆ

คำบอกความเคลื่อนไหวของร่างกายขณะอยู่กับที่ ที่ผู้แต่งพบในการ ทำงานวิจัยในครั้งนี้ดังนี้คือ

กวงอะอะโหวกแหวกกว่าผู้เป็นนายเสียอีก ยงโย่งหยกลุกขึ้น โกงโค้ง
ลงไปจุดเด็กชายขึ้นมาบนเรือได้สำเร็จก็พอดีเรือเบนหัวเขาจอดเทียบท่า ฟักหัวเราะว่า น้ำยังคงไหล

ชุ่ม โขกอยู่บนเนื้อตัวที่ประกอบด้วยผิวขาวละเอียดคนวราวกับผู้หญิง

(รัตนโกสินทร์: 52)

ลักษณะการยงโย่งหยก แสดงให้เห็นถึง อาการที่ไม่ถนัดที่จะลุกขึ้น
 หรือการโกงโค้ง คืออาการที่ไม่ตรงเนื่องจากว่าต้องก้มลงไปจุดเด็กที่อยู่ในน้ำ ความไม่ถนัดนี้
 เกิดขึ้นเพราะกวงยืนอยู่ในเรือ คำแสดงความเคลื่อนไหวที่ผู้แต่งนำมาใช้นั้นแสดงอาการของตัว
 ละครได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดจินตภาพในท่าทางของ กวง ผู้ดูแลและรับใช้ ฟักหากผู้แต่งจะเขียนว่า
 กวงก้มลงไปจุดเด็กชายขึ้นมา ก็คงจะทำให้ไม่เกิดจินตภาพเท่ากับการใช้คำแสดงการเคลื่อนไหว
 ดังกล่าว

สีทองอร่ามเป็นจุดเล็กกระทบสายตามาแต่ไกล เจ้าสัวชะงอกหน้า
ออกไปอีกเล็กน้อยเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นสีฟ้ากาสาวพัสดร์ของผู้ทรงศีล

(รัตนโกสินทร์: 57)

การชะงอกหน้าออกไปนั้น ผู้ที่แสดงอาการเคลื่อนไหว มีจุดประสงค์ที่
 จะจ้องมองอะไรให้ชัดเจน เนื่องจากการชะงอกนั้นจะทำให้มองเห็นใกล้ขึ้น ดังนั้นเพื่อความแน่ใจ
 ในการมองแล้วนั้นผู้แต่งจึงต้องใช้คำว่า ชะงอกนั่นเอง

เสียงจากกระบอกโทรศัพท์ดังออกมาเพียงประโยคเดียว ร่างผู้
 บัญชาการเรือนจำก็ทะเล้งพรวดขึ้นมายืนข้างโต๊ะ ละลักละลันตอบ “ครับท่าน ครับท่าน เดียวนี้เลย
 ครับท่าน”...เฮ้ย หยุดก่อนอย่างเพิ่งยิง ท่านนายกฯบอกให้หยุดการยิงเป้าเดี๋ยวนี้

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 76)

อาการทะเล้งพรวดที่ผู้แต่งนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวครั้งนี้ สามารถ
 สร้างจินตภาพ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพความตกใจและความเร่งรีบ เนื่องจากว่าการเคลื่อนไหวนี้เกิด
 จากคำสั่งของผู้ที่มีตำแหน่งที่สูงกว่าคือ นายกรัฐมนตรี อาการทะเล้งพรวดนี้นอกจากจะบอกลักษณะ
 ความเคลื่อนไหวแล้วนั้น ยังสามารถบอกถึงอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้อีกด้วย

สุรเสียงพระมารดา ทำให้ทรงหยุดกึก ค่อยๆ เป็นพระพักตร์มา เข้ม
พระสรวลไม่สนิทนัก

(กษัตริยา: 75)

จากตัวอย่างที่ยกมานั้น พระมารดาคือพระวิสุทธิกษัตริย์ ส่วนผู้ที่แสดง
 อาการในครั้งนี้คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชขณะทรงพระเยาว์ ซึ่งขณะนั้นทรงชุกชนเหมือน
 เด็กๆทั่วไป จึงถูกพระมารดาทรงตักเตือน เมื่อได้ยินเช่นนั้นก็หยุดชน และเป็นพระพักตร์มาอย่าง
 ช้าๆ

อาการเคลื่อนไหวช้าๆ นั้นนอกจากจะแสดงอาการแล้ว ยังบอกได้อีกว่า
 ความรู้สึกของตัวละครนั้นเป็นอย่างไร คือ เมื่อค่อยๆเป็นพระพักตร์มา และยังเข้มพระสรวลไม่
 สนิท นั่นก็คือการยิ้มที่ไม่ค่อยเต็มใจหรือเป็นการฝืนยิ้ม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า มีความกลัวหรือเกรงผู้
 ที่เป็นแม่อยู่มาก

1.3.1.5 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวที่แสดงกิริยารวดเร็ว หรือเร่งรีบ

คำบอกความเคลื่อนไหวหรือการแสดงกิริยารวดเร็ว หรือกิริยาที่รีบนั้น
 เป็นภาษาจินตภาพที่สามารถแสดงให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพจากการอ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
 ได้ ดังนี้

เมื่อนั่งในรถแล้วท่านก้มลงวางกระบี่ของท่าน ชายแปลกหน้าผิวคล้ำ
 ไว้หนวดวัย 40-50 ปี คนหนึ่งในชุดกางเกงแพรสีดำ เลื่อนอกสีขาวได้ถลันเข้ามาประชิด เล็งเป็น
 วอลเตอร์เข้าหา

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 67)

เหตุการณ์นี้คือการรอบทำร้ายท่านนายกรัฐมนตรี คือ จอมพล. ป พิบูล
 สงคราม การเข้ามาโดยที่ไม่ทันให้ผู้อื่นหรือผู้ที่ต้องการจะทำร้ายนั้นรู้ตัว ต้องเข้ามาอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นคำว่า ถลัน ที่หมายถึง พรวดพราดเข้าไปหรือออกมาโดยไม่รู้รอรอ(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 486) ซึ่งตรงกับลักษณะของเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้น

... “บา อ้ายน้องแก้ว ถ้าเชื่อฝีมือพี่ละก็ อ้ายเสมานี้แหละจะหัดให้เอง แล้วเมื่อใครมันจะเป็นคนสอบก็ให้มันเรียงเข้ามา”

เจ้าบุญถลากอด “ครูกู ทั้งพี่และเพื่อตายอ้ายบุญ อย่างไรเสียข้าคงได้เข้า กองทัพมั่ง”

(ขุนศึก:194)

ถลา หมายถึง ก. โผผวา เช่น นกถลาลง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 486) เหตุการณ์นี้คือ บุญ ถลากอดเสมา เมื่อพิจารณาจากความหมายแล้วก็คือ โผกอด หรือผวา กอด นั่นเอง เมื่ออ่านแล้วนั้นจะทราบได้ว่าเหตุใด บุญถึงแสดงกิริยาการถลากอด เพราะเนื่องจากว่า เสมานั้นอาสาที่จะสอนดาบให้กับ บุญ ซึ่งสร้างความดีใจให้กับบุญเป็นอย่างมาก ความดีใจนั้น ได้แสดงออกมาโดยการกอดนี่เอง

แล้วช่างตีดาบก็เล่นเข้ากอดพ่อเต่าด้วยความรักแลเป็ดิ เมื่อพูดถึง สมบัติชายที่จะสู่สงคราม

(ขุนศึก:233)

ช่างตีดาบในที่นี้หมายถึง เสมามีอาชีพตีดาบขาย ในเหตุการณ์นี้พ่อเต่า ซึ่งหมายถึงพ่อของเสมานั้นเอง เสมอเข้ากอดพ่อด้วยความรัก เนื่องจากว่าผู้เป็นพ่อเห็นด้วยที่ เสมอจะเป็นทหารและเข้ารับในสงครามเพื่อรักษาบ้านเมือง อาการเล่นนั้นหมายถึง การเคลื่อนไปด้วยแรงลมหรือเครื่องยนต์ เช่นรถเล่น แต่โดยปริยายแล้วนั้นจะหมายถึงอาการที่คล้ายคลึงกัน เช่น หัวสมองเล่น ดังนั้นการใช้คำบอกการเคลื่อนไหวโดยใช้คำว่าเล่นนี้ จึงสามารถสร้างจินตภาพให้กับผู้อ่านได้

1.3.2 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของธรรมชาติ

คำบอกความเคลื่อนไหวซึ่งนอกจากจะพบในลักษณะการเคลื่อนไหวของมนุษย์แล้วนั้น การเคลื่อนไหวของสิ่งรอบๆ ตัวมนุษย์ หรือตัวละครแต่ละตัวก็มีความสำคัญต่อการสื่อถึงจินตภาพ คำบอกความเคลื่อนไหวของธรรมชาติที่ผู้วิจัยพบในครั้งนี้ คือ

1.3.2.1 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของลม

1.3.2.2 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของน้ำ

1.3.2.1 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของลม

สายลมก่อนฟ้าสว่าง โขยมาอ่อนๆ สะเผ่วเหมือนลูบไล้ด้วยมือคนรัก

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 61)

การเคลื่อนไหวของลมในตัวอย่างข้างต้นนั้น ผู้แต่งใช้คำว่า โขยมาอ่อนๆ การพัดที่ไม่รุนแรงมาก และยังแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของตัวละคร จากการที่ผู้แต่งได้กล่าวในประโยคต่อมาว่า เหมือนมือของคนรักมาลูบไล้ นั่นเอง

หากพายุไม่สู้จะพัดกลั่นัก แต่ฝนก็ลงไรๆ พร้าเรื่อยตลอดมาจน
พลบค่ำ

(ขุนศึก:205)

ผู้แต่งใช้คำว่า ไม่สู้จะพัดกลั่นัก คำว่าไม่สู้จะกล้า นั้นหมายถึง พัดไม่แรง(กล้า) นั่นเอง

คำบอกความเคลื่อนไหวของลมนั้น โดยมากแล้วผู้แต่งใช้เพื่อแสดงลักษณะว่าลมนั้นพัดมาลักษณะใดแรงหรือเบา ซึ่งจะสร้างจินตภาพให้กับผู้อ่าน

1.3.2.2 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของน้ำ

ภาษาจินตภาพที่แสดงถึงความเคลื่อนไหวของน้ำและฝนที่ผู้วิจัยพบในการทำวิจัยในครั้งนี้ มีดังนี้

สายน้ำในคลองไหลเอื่อยๆ พัดพาผักตบชวาและจอกแหน
ลอยเรื่อยเรื่อย

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 165)

เหตุการณ์ที่ผู้แต่งได้บรรยายข้างต้นนั้นคือ พ.ต.ต. ตู๋ พันแจ่ม ได้นั่งมองสายน้ำที่ไหลผ่าน ขณะที่ปัญหาทางการเมืองเกิดขึ้นบ่อยครั้งและยังไม่รู้จบสิ้น คำว่าน้ำในคลองไหลเอื่อยๆ นั้น คำว่าเอื่อย หมายถึง เรื่อย ๆ เอื่อย ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1398) บอกถึงความรู้สึกของ พ.ต.ต. ตู๋ที่มีความรู้สึก เบื่อการเมืองและคิดว่าจะเป็นอย่างไรอีกนานเท่าไร เหมือนกับแม่น้ำที่ไหลไปเรื่อย ๆ ไม่รู้ว่าจะสิ้นสุดที่ใด และจะหยุดไหลเมื่อใด

ตอนบ้ายแม่น้ำเจ้าพระยาไหลเอื่อยๆ จนในที่สุดก็หยุดนิ่ง ที่นี้เรือ
ศรีอยุธยา ก็กลายเป็นเป้านิ่งอย่างแท้จริง

(กษัตริยา: 179)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้คำว่า เอื่อยๆ บอกความเคลื่อนไหวของน้ำเช่นเดียวกันกับตัวอย่างแรก แต่สถานการณ์นั้นต่างกัน การไหลเอื่อยๆ ของน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยานั้นเป็นปกติ ซึ่งเปรียบเหมือนการดำเนินชีวิตของชาวอยุธยาที่ดำเนินไปเรื่อยๆ ตามปกติ แต่ในประโยคถัดไป น้ำก็หยุดนิ่ง ทำให้เรือของชาวอยุธยาต้องหยุดนิ่งไปด้วย และกลายเป็นเป้านิ่งให้กับข้าศึก ผู้แต่งสื่อให้เห็นว่าชาวอยุธยาหลายคนในเรืออาจจะต้องหยุดนิ่งอยู่ที่นี้ตลอดไป การใช้ภาษาจินตภาพนี้สามารถสื่อภาพและความคิดให้กับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

คุณอุ่มมองดูหน้าพลอยอย่างลึกลับ ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรดีกับ
คนที่ไม่ถือโกรธ และไม่มีควมพยาบาทอาฆาตอยู่ในสันดานเสียเลย น้ำตาคุณอุ่มเริ่มไหลรินๆ

(สี่แผ่นดิน: 618)

ริน, รินๆ หมายถึง ก.เทให้ไหลออกเรื่อยๆ ทีละน้อย
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 957) จากตัวอย่างถึงแม้ว่าจะเป็นน้ำตาของคุณอุ่ม แต่ก็เป็น
การเคลื่อนไหวของน้ำที่ไหลริน น้ำตาคุณอุ่มไหลออกมาทีละน้อย เนื่องจากคุณอุ่มนั้นเป็นคนใจแข็ง
และเคยเกลียดชังพลอยมาก่อน แต่เมื่อได้รับความช่วยเหลือจากพลอยแล้วคุณอุ่มก็ไหลออกมาด้วยความ
ตื่นตันใจ ถึงกับได้ว่าที่ผู้แต่งใช้คำว่าไหลรินๆ นั้นเนื่องจากคุณอุ่มเป็นผู้อาวุโส และลักษณะ

การร้องไห้นั้นมาจากความตื่นตันใจ ไม่ใช่การร้องไห้ของเด็กๆ หรือวัยรุ่นสาวซึ่งอาจจะมีลักษณะการร้องไห้ที่แตกต่างจากที่กล่าวมา ดังนั้นคำที่บอกการเคลื่อนไหวของน้ำที่ผู้แตงนำมาใช้นั้นสามารถสื่อถึงจินตภาพได้

ภาษาจินตภาพโดยการใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของสายน้ำนั้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการไหลว่าเป็นอย่างไร ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วการไหลของสายน้ำจะบ่งบอกถึงสถานการณ์ต่างๆที่กำลังจะเกิดขึ้น ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพจากภาษาดังกล่าวได้

การใช้คำบอกถึงความเคลื่อนไหวในลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่ว่าจะ เป็นการเคลื่อนไหวของมนุษย์ หรือ การใช้คำบอกความเคลื่อนไหวของธรรมชาติ เช่น น้ำ ลม หรือสายฝน นั้น ผู้แตงนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สามารถสื่อความรู้สึกออกมาให้ผู้นั้นมองเห็นภาพต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

1.4 การใช้คำบอกอารมณ์ ความรู้สึก

การใช้คำบอกอารมณ์ความรู้สึกนั้น ในการแตงนวนิยายไม่ว่าจะประเภทใดก็ตาม รวมถึงนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ การสื่อถึงอารมณ์ และความรู้สึกโดยจะสื่อออกมาแตกต่างกันไป อารมณ์ความรู้สึก เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านได้เกิดจินตภาพหรือมองเห็นภาพต่างๆ ในขณะที่อ่านนวนิยายเรื่องนั้นๆ การใช้คำบอกอารมณ์ความรู้สึก ที่พบในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบ 3 ลักษณะ คือ

1.4.1 การใช้คำบอกความรู้สึก

1.4.2 การใช้คำบอกความรู้สึกสองความรู้สึก

1.4.3 การใช้คำบอกความรู้สึกประกอบกิริยาอาการ

1.4.1 การใช้คำบอกอารมณ์ ความรู้สึก

การใช้คำบอกความรู้สึก นี้ผู้วิจัยจะหมายถึง การบอกถึงความรู้สึกของตัวละคร โดยตรง ว่าตัวละครแต่ละตัวนั้นมีความรู้สึกอย่างไร

1.4.1.1 การใช้คำบอกความรู้สึกในทางบวก

ความรู้สึกในทางบวกคือความรู้สึกในด้านดี ความรู้สึกที่ทำให้สบายใจ จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพบดังนี้ คือ

เสียงดีมีกลิ่นหอมมาตามลมจากทางท้ายเรือ บอกให้รู้ว่าเจ้าหน้าที่ประจำศาลเจ้าบนเรือเริ่มจุดธูปเทียนและดีมีกลิ่นหอมประจำตอนเย็น เพื่อบูชาเจ้าตามธรรมเนียมที่ปฏิบัติกัน ลมทะเลพัดเอื่อยฉิว ท้องฟ้าโปร่งใสชวนให้อารมณ์ผ่อนคลาย ไม่มีสิ่งใดรบกวนจิตใจอีกเลย

(รัตนโกสินทร์: 50)

พ่อแก้ว ว. เปล่งปลั่ง, บริสุทธิ์ สะอาดหมดจด เช่นจิตใจพ่อแก้ว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 728) ผู้แต่งใช้คำว่า พ่อแก้วแสดงความรู้สึกของตัวละครในขณะนั้น ทำให้

ผู้อ่านทราบว่าความรู้สึกที่สื่อออกมานั้นเป็นอย่างไร จากความหมายของคำว่า พ่อแก้วข้างต้นนั้น เป็นความรู้สึกที่สอดคล้อง กับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นเนื่องจากเจ้าแก้วได้กลับไปเมืองจีนและร่วมพิธีกรรมทางศาสนา คือการไหว้เจ้า และบรรพบุรุษ ดังนั้นความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเหมาะที่จะใช้คำบอกอารมณ์ความรู้สึกซึ่งนอกจากจะเปล่งปลั่งแล้ว ยังเป็นความรู้สึกที่ บริสุทธิ์ และสะอาดอีกด้วย

เขาวิ่งเหยาะๆ ไปที่รถซีตรองของท่านจอมพลที่จอดรออยู่วินาทีต่อมา มันก็พุ่งไปข้างหน้าอย่างปลอดภัย

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 205)

ปลอดภัย หมายถึง ว.พ่อใสปราศจากความขุ่นมัว ดังนั้นความรู้สึก ความปลอดภัย คือ ความรู้สึกที่ไม่มีความขุ่นมัวเป็นความรู้สึกที่พ่อใส จะสอดคล้องกับ เหตุการณ์ที่นายกรัฐมนตรีนาย จอมพล ป. พิบูลสงครามต้องลี้ภัยทางการเมือง ท่านนั่งอยู่ในรถซีตรองคันนั้น นายตำรวจที่ทำหน้าที่ขับรถในคันนั้นวิ่งลงไปเพื่อสอบถามทางจากชาวบ้านแถวนั้น เมื่อเสร็จธุระแล้วจึงวิ่งกลับมาที่รถ และขับต่อไป การลี้ภัยหรือขับรถเพื่อหนีบางสิ่งบางอย่างนั้น หากผ่านพ้นหรือไร้ปัญหาจะทำให้ผู้ที่หนีเกิดความรู้สึกที่ปลอดภัย คือ ไม่มีอะไรขุ่นมัว ภายในใจนั่นเอง

“จะทูลลาในวันนี้” แม่หญิงตอบโล่งหัวใจ “บัวเพื่อนที่รักเอ๋ยฉันได้เห็นหน้าพ่อครั้งนี้แล้วสบายใจดีเหลือเกิน”

(ขุนศึก:349)

โล่งใจ หมายถึง ก.รู้สึกสบายใจ, หายอึดอัดใจ(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1045) จากความหมายที่กล่าวมานั้นมีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการทำศึกสงคราม แม่หญิงเรไรพบกับบัวเพื่อน ถึงความรู้สึกเมื่อเห็นบิดาของตนเองกลับมาพร้อมกับขบวนทหารหลังจากการรบที่เพิ่งจะเสร็จสิ้นไป การนำคำว่า โล่งใจ จึงแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่หายจากความอึดอัดมานาน เมื่อครั้งสงครามเพิ่งเริ่มต้นหรือระหว่างการทำสงคราม เมื่อทุกอย่างเสร็จสิ้น และผลที่ออกมานั้นบิดาของตนเองสามารถเอาชนะ และยังมีชีวิตอยู่จึงทำให้ผู้ที่เป็นลูกสาวเกิดความรู้สึกโล่งใจนั่นเอง

ภาษาจินตภาพโดยการใช้คำบอกความรู้สึกในทางบวกนั้นเป็นคำที่ผู้แต่งใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ หรือเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เมื่ออ่านแล้วสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้อย่างชัดเจน

1.4.1.2 การใช้คำบอกความรู้สึกทางลบ

ความรู้สึกในทางลบคือความรู้สึกในด้านที่ไม่ดี ความรู้สึกที่ทำให้ไม่สบายใจ จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพบดังนี้ คือ

“มานี่เนอะ” ขุนรามกั๊กมือเรียกเจ้าช่างตีดาบสีหน้าบึ้ง เอ็งมาหาข้า
เดี๋ยวนี้”

มันจ้องด้วยใจประหวั่น วางดาบปลายหักแล้วเดินระยอบตัวไปนั่งยกมือไหว้กล่าวคำขอรับกระหม

(ขุนศึก: 200)

ประหวั่น หมายถึง ก.พรันใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 667) ซึ่งคำว่า พรัน หมายถึง ว.รู้สึกหวั่นกลัว เช่น พรันใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 765) จากตัวอย่างที่ผู้แต่งได้ใช้คำว่า ประหวั่นใจ จึงหมายถึงตัวละครตัวนี้มีความรู้สึกหวั่นกลัว จากเหตุการณ์ข้างต้นนั้นเป็น

ความรู้สึกของเสมา ตัวละครเอกในเรื่องซึ่งเป็นเพียงช่างตีดาบ และทำดาบขาย แต่เสมาได้ประลองฝีมือกับหมู่น ทหารคนสนิทของขุนรามเดชะ เมื่อเสมาชนะได้ทำให้หมู่นเสียหน้า และทำให้เสียหน้าที่ทางราชการไป เมื่อขุนรามเดชะได้ทราบเรื่องจึงเรียกเสมา นั้นมาว่ากล่าวตักเตือน ประเด็นสำคัญที่ทำให้เสมามีความรู้เช่นกลัวทั้งทีโดยแท้จริงตนเองไม่ได้ทำความผิดอะไรเพราะเป็นการประลองฝีมือธรรมดา เหตุดังกล่าวคือ ขุนรามเดชะเป็นบิดาของเธอ หญิงที่ตนเองแอบรักอยู่นั่นเอง ดังนั้นเสมาจึงเกิดความรู้สึกกลัวหรือประหวั่นใจนั่นเอง

พลอยใจหายวาบ หน้าเสียลงไปทันที เมื่อได้ยินคำพูดของคุณเปรม เพราะใจพลอยนั้นอยากเก็บลูกไว้ใกล้ๆ ตัว ไม่อยากให้จากไปไกล...
...เมื่อเด็กทั้งสองคนแต่งกายแบบฝรั่งให้เห็นเป็นครั้งแรก พลอยก็ยิ่งใจหาย เห็นว่าลูกของตนนั้นโตขึ้น ถนัดใจ

(สี่แผ่นดิน: 597)

ใจหาย หมายถึง ว.อาการที่ตกใจเสียใจขึ้นทันที (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 330) เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อครั้งที่คุณเปรมได้บอกกับพลอยว่าจะให้ ลูกๆ ทั้งสองคน คือ อ้น กับ อ้อดไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ คุณเปรมได้พูดขำบ่อยๆ และเมื่อพลอยได้ยินครั้งใดก็จะทำให้มีความรู้สึกที่ไม่ดี นั่นคือ ใจหาย ผู้แต่งยังใช้คำว่า วาบ มาขยายอาการที่พลอยใจหาย ซึ่ง วาบ หมายถึง ว.อาการที่รู้สึกร้อน เย็น กลัว ตกใจ เสียใจ เป็นต้นขึ้นทันทีแล้วหายไปดื้อๆ เช่น เย็นวาบ ใจหาย วาบ เสียวาบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1068) ดังนั้นอาการใจหายวาบ คืออาการตกใจ เสียใจขึ้นมาทันที อย่างรวดเร็วเมื่อได้ยินในสิ่งที่ตนเองไม่คาดคิด หรือในสิ่งที่ตนเองไม่อยากให้เกิดขึ้น ในที่นี้ก็คือการที่จะต้องส่งลูกๆ ไปเรียนที่ต่างประเทสนั่นเอง

ยิ่งเห็นคุณเปรมเตรียมการที่จะส่งลูกไปนอก พลอยก็ยิ่งใจแห้งแล้ง
ลง...

(สี่แผ่นดิน: 629)

เหตุการณ์ตอนนี้เป็นตอนที่ลูกๆ ของพลอยต้องเดินทางไปเรียนที่เมืองนอกจริงๆ และถึงเวลาที่จะต้องเตรียมตัวเดินทางในวันรุ่งขึ้น คำว่าแห้งแล้งนั้น หมายถึง ว.ปราศจากความสดชื่น ปราศจากความชุ่มชื้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1311) ดังนั้นคำว่า ใจแห้ง

แล้ง จึงหมายถึง มีจิตใจที่ปราศจากความชุ่มชื้น ไม่มีความสดชื่นอยู่เลย เหมือนดังใจของพลอยในเวลานี้

แม้ไม่รู้เหมือนกัน พลอยตอบอย่างไม่แน่ใจ รู้แต่ว่าพอเห็นพระบรม
รูปก็ใจคอย

(สี่แผ่นดิน: 937)

ใจคอย นี้ความรู้นี้จะเหมือนกับอาการใจหาย ความรู้สึกของพลอยที่เกิดขึ้นนี้เกิดจากการที่พลอยได้เห็นพระบรมรูปของรัชกาลที่ 8 เมื่อทรงเสด็จขึ้นครองราชย์ใหม่ๆ ทรงมีพระชนมายุเพียง 8-9 ขวบเท่านั้น ความจงรักภักดีนี้พลอยยังมีให้เหมือนเดิมแต่ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไปนั่นคือ ความรู้สึกสงสารและห่วงใยในพระองค์ที่ต้องทรงรับพระราชกรณียกิจอันใหญ่หลวงเมื่อพระชนมายุยังน้อยนั่นเอง

“สวรรคตเมื่อคืนนี้เองตอนดึก” ซ้อยเริ่มเล่า “ฉันก็ไม่ได้เห็นอะไรหรอกเพราะอยู่ห่าง แต่เท่าที่เห็นก็ขนลุกตอนนั้นฉันนอนไม่หลับ ออกมาลูบตัวข้างนอกเหลือบมองไปทางพระที่นั่งจักรพรรดิ เห็นดาวตกดวงโตทีเดียวเกือบเท่าลูกมะพร้าว ฉันตกใจแทบสิ้นสติ

(สี่แผ่นดิน: 765)

ตกใจ หมายถึง ก.สะดุ้งขึ้นโดยไม่รู้ตัวเมื่อได้ยินเสียงดัง หรือมีใครมาถูกต้องตัว, ใจหาย (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 420) อาการตกใจนี้จะมีลักษณะที่คล้ายกับอาการใจหาย เป็นความรู้สึกของซ้อยนางในวัง เพื่อนของพลอยเมื่อเห็นดาวตกดวงโต ที่ซ้อยมีอาการลักษณะนี้ก็เนื่องจากว่าในขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือรัชกาลที่ 6 ทรงมีอาการประชวรหนัก การที่มีดาวตกดวงโตนั้นในอดีตถือว่า กำลังจะมีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น หากมีดวงโตมากเท่าไรก็จะเป็นสิ่งที่ไม่ดีมากเท่านั้น และซ้อยได้เห็นดาวดวงนั้นอยู่ทางพระที่นั่งจักรพรรดิ ซึ่งเป็นที่ประทับของรัชกาลที่ 6 ในขณะนั้น

ภาษาจินตภาพโดยการใช้คำบอกความรู้สึกในทางลบนั้น ผู้แต่งจะใช้คำที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ และสถานการณ์ในแต่ละตอน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพในการอ่านนวนิยายได้นั่นเอง

1.4.2. ใช้คำบอกความรู้สึกหลายความรู้สึก

การใช้คำบอกความรู้สึกหลายความรู้สึกนั้น ผู้แต่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ได้ใช้ความรู้สึกที่ใกล้เคียงกัน เช่น ความเสียใจ ความเศร้า, ความยินดี ปิติ, ความรัก ความปิติหรือการใช้ความรู้สึกที่ตรงกันข้ามกันมาใช้คู่กัน เช่น รู้สึกดีใจ แต่ก็ใจหาย, หรือ รู้สึกเสียใจ และ โลงใจ เป็นต้น การใช้คำบอกความรู้สึกลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นวิธีการสื่อจินตภาพได้อีกวิธีหนึ่ง

1.4.2.1 การใช้คำบอกความรู้สึกที่คล้ายตามกัน

ภาษาจินตภาพที่ใช้คำบอกความรู้สึกที่คล้ายตามกัน คือ การใช้คำบอกความรู้สึกหากเป็นความรู้สึกทางลบ ก็จะเป็นความรู้สึกทางลบเหมือนกัน แต่หากเป็นความรู้สึกทางบวกก็จะเป็นความรู้สึกทางบวกเหมือนกัน พบดังนี้

1.4.2.1.1 การใช้คำบอกความรู้สึกคล้ายตามกันในทางบวก

แล้วช่างดีดาบก็เล่นเข้ากอดพ่อเต่าด้วยความรักแลเป็ด
เมื่อพูดถึงสมบัติชายที่จะสู่สงคราม

(ขุนศึก:233)

รัก หมายถึง ก. มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย เช่น พ่อ แม่ รักลูก รักชาติ รักชื่อเสียง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 938) ส่วนคำว่า ปิติ นั้นหมายถึง น. ความปลาบปลื้มใจ, ความอímเอมใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 700) จากความหมายของทั้งสองคำนั้น

เป็นความหมายในทางบวกเหมือนกันคือความรู้สึกที่ห่วงใย และอímเอมใจ ในตัวอย่างนี้เป็นความรู้สึกของลูกชายที่มีต่อพ่อตนเองที่เข้าใจและอนุญาตให้ร่วมรบในสงครามได้

...และเมื่อพลอยถามถึงตาอímเอง ถึงเรื่องไปนอก ตาอímก็ตอบว่า “อímยังไม่อยากไปนอกหรือคุณแม่ อยากจบโรงเรียนออกเป็นนายทหารเร็วๆ มากกว่า แล้วเมื่ออímกับอ้อคเขาไปนอกแล้ว อímจะได้อยู่เป็นเพื่อนคุณแม่ ไม่หายหน้ากัน ไปหมด

...คำพูดของตาอím ทำให้พลอยรู้สึกทั้งรักทั้งสงสาร

(สี่แผ่นดิน: 629)

รัก หมายถึง ก. มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย เช่น พ่อ แม่ รักลูก รักชาติ รักชื่อเสียง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 938) ส่วนคำว่า สงสารนั้น หมายถึง ก.รู้สึกเห็นใจในความเดือดร้อนหรือความทุกข์ของผู้อื่น รู้สึกห่วงใยด้วยความเมตตากรุณา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1114) พลอยรู้สึกรักอím เพราะเป็นลูกของพลอยคนหนึ่ง และที่พลอยมีความรู้สึกสงสารอímไปด้วยนั้น เนื่องจากว่าอímไม่ได้เป็นลูกของพลอยแท้ๆ แต่เป็นลูกของคุณเปรมกับสาวใช้ในบ้าน ดังนั้นสำหรับอímแล้วนอกจากพลอยจะรัก แล้วยังมีความรู้สึกสงสารอีกด้วย

ความรู้ว่าในหลวงทรงมีพระชันษาเพียง 8-9 ขวบ เป็นคำพร้าพระราชบิดา และกำลังประทับอยู่ในต่างประเทศทำให้พลอยบังเกิดความสงสารและห่วงใยจับจิตจับใจ

(สี่แผ่นดิน: 937)

สงสาร หมายถึง ก.รู้สึกเห็นใจในความเดือดร้อนหรือความทุกข์ของผู้อื่น รู้สึกห่วงใยด้วยความเมตตากรุณา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1114) ส่วนคำว่าห่วงใย นั้นหมายถึง ก.มีใจพะวงอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1274) พลอยเกิดความสงสารและห่วงใย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันท์มหิตล รัชกาลที่ 8 ซึ่งในขณะนั้นมีพระชันษาเพียง 8 ขวบเท่านั้น ความรู้สึกนี้ยังแฝงไปด้วยความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เป็นความสงสาร และความห่วงใยที่ไม่ได้มีต่อเด็กธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นความรู้สึกที่มีต่อพระมหากษัตริย์ที่ต้องมีการกิจอันใหญ่หลวงแต่มีพระชันษาเพียงนิดเดียวเท่านั้น

1.4.2.1.2 การใช้คำบอกความรู้สึกคล้ายตามกันในทางลบ

“พอประตู่ังเปิดนั้นก็รีบออกมาทีเดียว” แล้วช้อยก็โผล่เข้ามาในห้อง แต่งดำทั้งตัว พอเห็นพลอย ก็พูดขึ้นว่า “สวรรค์เสียแล้ว แม่พลอย”...

พลอยรีบล้างหน้าด้วยมืออันสั่นเพราะความตกใจ ความเสียใจเป็นส่วนตัว อย่างที่เคยรู้สึกเมื่อแผ่นดินก่อนนั้นมิได้บังเกิดขึ้น...

(สี่แผ่นดิน: 764-765)

ตกใจ หมายถึง ก.สะดุ้งขึ้น โดยไม่รู้ตัวเมื่อได้ยินเสียงดังๆ หรือมีใครมาถูกต้องตัว, โจทย์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 420) เสียใจ หมายถึง ก.ไม่สบายใจ เพราะมีเรื่องไม่สมประสงค์หรือผิดประสงค์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1221) เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เมื่อพลอยได้ทราบข่าวก็เกิดความรู้สึกตกใจ ที่เรื่องนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วไม่เคยตั้งตัวมาก่อน และเสียใจเพราะเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงนั่นเอง

1.4.2.2 การใช้คำบอกความรู้สึกที่ตรงกันข้ามกัน

เราคนไทย เห็นแต่แม่น้ำลำคลองมาจนชิน รู้สึกว่าการที่คึกคักอันหนา ฝาคั่ง มาเห็นทะเลแล้วเว้งว่างจนใจหาย จริงไหม พ่อเอย

(รัตนโกสินทร์: 49)

เหตุการณ์ตอนนี้เป็นการแสดงความรู้สึกที่แตกต่างกัน เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นความรู้สึกที่ต้องจากบ้านจากเมืองมาไกล ความรู้สึกตอนนี้เป็นความรู้สึกของเจ้าสัว พ่อของฟัก ที่ต้องเดินทางกลับเมืองจีนกับลูกน้องเพื่อไปเยี่ยมญาติ และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาคือการไหว้เจ้า เมื่อต้องเดินทางไปทางทะเล เจ้าสัว รู้สึกว่าเวลามองเห็นทะเลที่เว้งว่าง ว่างเปล่าแล้วจะรู้สึกใจหายซึ่งสามารถสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกที่จากครอบครัว(จากเมืองไทย) มาไกล ต้องจากคนที่รักหลายคน จะไม่รู้สึกคึกคัก หรือไม่รู้สึกเหมือนเวลาที่มองเห็นแม่น้ำที่ประเทศไทยที่มีผู้คนมากมายทำให้รู้สึกอันหนาฝาคั่ง ภาษาจินตภาพในตอนนี้สามารถทำให้รู้สึกถึงความแตกต่างกันได้ อย่างชัดเจน

ความรู้สึกของแม่พลับคละปนกันอยู่ระหว่างความเศร้าเสียใจ และความโล่งใจ โล่งใจที่พ่อแม่พี่น้องของหล่อน ไม่ได้เข้าข่ายความผิดออกจกกรรมนี้ด้วย แต่ก็เศร้าใจ เพราะว่าหลายคนที่ถูกประหารไปนั้นล้วนเป็นคนที่หล่อนรู้จัก...

(รัตนโกสินทร์: 35)

เศร้า หมายถึง ก.สลด, ระทด, หมอง, ไม่เบิกบาน, เป็นทุกข์, เหี่ยวแห้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1106) ส่วนคำว่า โล่งใจ หมายถึง ก.รู้สึกสบายใจ, หายอึดอัดใจ(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1045) จากตัวอย่างดังกล่าวนี้ แม่พลับ แม่ของพลับเกิดความรู้สึกสองความรู้สึก คือ ความรู้สึกเศร้าใจ และความรู้สึกโล่งใจ ความหมายของคำทั้งสองคำนี้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่ตรงกันข้ามกันอย่างเห็นได้ชัด แม่พลับเกิดความรู้สึกเศร้าใจที่สมิงศรีไชยซึ่งเป็นพี่ชายแท้ๆ ได้มาส่งข่าวเกี่ยวกับข้าราชการที่ได้รับโทษประหารชีวิตเพราะกบฏ ผู้ที่ถูกประหารนั้นล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่แม่พลับรู้จัก แต่การบอกข่าวในครั้งนี้ผู้ที่ผู้ที่ถูกประหารชีวิตไม่มีใครที่เป็นญาติพี่น้องกับตนเองเลย จึงทำให้แม่พลับเกิดความรู้สึกโล่งใจขึ้นมาด้วยเช่นกัน

พี่ลูกไปต้อนรับด้วยความดีใจ แต่ก็แปลกใจเมื่อเห็นนายแจ้งหน้าเศร้าหมอง เผื่อคิดไม่มีเหลืออยู่เลย

(รัตนโกสินทร์: 540)

ดีใจ หมายถึง ก.ยินดี ชอบใจ พอใจ ปลาบปลื้มใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 409) แปลก หมายถึง ว.แตกต่างไปจากที่เคยคิด เคยรู้ เคยเห็น เป็นต้น เช่น แปลกตา แปลกใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 718) ดังนั้นความรู้สึกแปลกใจ เป็นความรู้สึกที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง หรือได้สัมผัสกับสิ่งที่ไม่เคยได้พบมาก่อน ดังตัวอย่างข้างต้น พี่ รู้สึกอยากพบนายแจ้งผู้ที่เคารพเหมือนญาติคนหนึ่งซึ่งเขา ได้ฝากฝังแม่เพ็ง และลูกๆ ไว้เมื่อตนเองต้องเดินทางไปไกลหรือต้องไปทำสงคราม แต่ครั้งนี้เขามีความรู้สึกอยากพบนายแจ้งมาก เหตุการณ์ตอนนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในฝันของพี่ พี่ฝันว่าได้พบนายแจ้งตามที่ตนเองคิดถึงและต้องการพบจึงทำให้เกิดความรู้สึกดีใจ แต่เมื่อสังเกตใบหน้าของนายแจ้งที่มีสีหน้าเศร้า ใบหน้าที่ซีดไม่สีเหลืออยู่ จึงทำให้เกิดความรู้สึกแปลกใจขึ้นมาอีกความรู้สึกหนึ่งนั่นเอง ซึ่งในฝันนั้นได้หมายถึงนายแจ้งได้เสียชีวิตไปแล้ว

หมูจันจ้องมองแต่มันกราบจนลูกเงย แม้สีหน้านั้นจะเป็นเชิงว่า
นับถือยำเกรงก็มีวายมองไปว่ามันมีเขี้ยวเพราะทะนงฝีมือ

(ขุนศึก:182)

นับถือ หมายถึง ก.เชื่อถือยึดมั่น เช่น นับถือศาสนา, เคารพ เช่น
 นับถือผู้หลักผู้ใหญ่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 571) ยำเกรง หมายถึง ก.เกรงกลัวเพราะความเคารพ
 นับถือ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 905) ดังนั้น คำว่า นับถือยำเกรง ก็จะหมายถึง การเชื่อมั่นหรือการ
 เคารพนับถือจนเกิดความเกรงกลัว ส่วนคำว่า เขี้ยว หมายถึง ก.พูดหรือกระทำให้อาย ให้เจ็บใจ ให้
 โกรธ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 914) ดังนั้น จากตัวอย่างข้างต้นนั้น ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นถึง
 ความรู้สึกทั้งเคารพเกรงกลัว และความรู้สึกที่อยากกระทำใ้ใครคนใดคนหนึ่งเกิดความโกรธหรือ
 โมโห เสมอได้กราบหมูจันซึ่งเป็นคู่อริกัน เสมอนั้นมีฝีมือทางดาบที่ดีกว่าหมูจัน แต่เรื่อง
 ยศถาบรรดาศักดิ์นั้นต่ำด้อยกว่ามาก เมื่อเสมอก้มกราบ ถึงแม้ว่าหมูจันจะรู้สึกว่าการกราบนั้น
 จะแสดงถึงความเคารพ ยำเกรง ก็ไม่วายที่จะคิดไปว่าเสมอยังมีสีหน้าที่เขี้ยวหยันตนอยู่นั่นเอง

ภาษาจินตภาพที่เกิดจากการใช้คำแสดงความรู้สึกสองความรู้สึก
 ที่แตกต่างกันไปนั้น เป็นการใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าจะ
 เป็นความรู้สึกที่แตกต่างกันก็ตาม

1.4.3 ใช้คำบอกความรู้สึกประกอบกิริยาอาการ

นอกจากการที่ผู้แต่งจะใช้คำบอกความรู้สึก เพียงความรู้สึกเดียว หรือบอก
 ความรู้สึกหลายความรู้สึกแล้วนั้น ผู้วิจัยยังพบการสื่อจินตภาพด้วยการสื่อความรู้สึก โดยใช้กิริยา
 อาการของตัวละครเพื่อขยายความรู้สึกนั้นๆ ดังตัวอย่างเช่น

1.4.3.1 การใช้คำบอกความรู้สึกทางบวก ประกอบกิริยาอาการ

เรือใบที่แอบมารับคนทั้งห้าเมื่อคืน ได้อันตรธานไปจากท้องทะเล
 แลบนั่นแล้วเหมือนเรือปีศาจท่ามกลางการถอนหายใจอย่างโล่งอกของเพื่อนนักโทษด้วยกัน

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 107)

ผู้แต่งใช้กิริยา ถอนหายใจ เพื่อขยายความรู้สึก โลงอก ซึ่งเป็นความรู้สึกที่สบายใจ หรือหายจากการอึดอัดใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพขณะที่อ่านคือภาพของอาการถอนหายใจ นอกจากการรับรู้ความรู้สึก ความโล่งอกเพียงอย่างเดียว เหตุการณ์ที่ยกตัวอย่างมานั้น เป็นการหนีของนักโทษจากเกาะตะรุเตา ซึ่งมีนักโทษการเมืองที่สำคัญ 5 คนที่หนีไปได้ โดยมีเพื่อนนักโทษคอยลี้ภัย อยู่ และเมื่อเรือที่มารับลำนั่นแล่นไปไกลจนมองไม่เห็น จึงทำให้เพื่อนมั่นใจว่าเรือลำนั่นได้พาเพื่อนนักโทษของเขาหนีไปได้สำเร็จนั่นเอง

นายเล่ห์อาวุธถอนใจอย่างโล่งอก ตรงเข้ามาช่วยพยุงสัมผัสนเงินและฟักให้ลุกขึ้น ถึงตอนนั้นก็พอดีว่าในบ้านซึ่งหายตกตะลึงรีบพากันเข้ามาประคองฟักเอาไว้

(รัตนโกสินทร์: 77)

1.4.3.2 การใช้คำบอกความรู้สึกทางลบ ประกอบกิริยาอาการ

แต่ว่าอากาศในเมืองจินหนาวเย็นกว่าอากาศในเมืองไทยหลายเท่าตกคำลมก็พัดเย็นเยือก เจ้าสัวผู้เดินทางตราครมามานนับตั้งแต่เดินทางทางเรือ มาจนเดินทางทางบกต่อมาอีกหลายวัน จึงรู้สึกครั่นเนื้อครั่นตัวเหมือนจะไม่สบาย

(รัตนโกสินทร์: 40)

ผู้แต่งใช้คำว่า ครั่นเนื้อครั่นตัวซึ่งหมายถึง อาการที่รู้สึกหนาวๆ ร้อนๆ ที่แสดงว่าจะเป็นไข้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 220) มาขยายคำว่า ความรู้สึกที่เหมือนจะไม่สบาย หากผู้แต่งจะกล่าวว่าตัวละครตัวนี้เหมือนจะไม่สบาย เพียงอย่างเดียว โดยที่ไม่ต้องมีการใช้คำขยายนั้นก็จะไม่สื่อจินตภาพท่าทางที่เกิดขึ้นประกอบกับความรู้สึกไม่สบายทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกและมองเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น

แม่ซ่องไม่ได้ลงไปสวนหลายวันติดกันแล้ว ทำให้หล่อนกระสับกระส่ายเป็นกังวลอยู่ไม่น้อย

(รัตนโกสินทร์: 209)

ผู้แต่งใช้คำว่า กระสับกระส่าย ประกอบกับความรู้สึก กังวล ซึ่งกระสับกระส่าย หมายถึง ว.เร่าร้อนใจทนนิ่งเป็นปรกติไม่ได้, กระวนกระวาย, ทุรนทุราย

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 57) ส่วน กังวล หมายถึง ก.ห่วงใย มีใจพะวงอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 102) ตัวอย่างข้างต้นนั้นนอกจากจะแสดงให้เห็นว่าตัวละครมีความรู้สึกกังวล ยังแสดงท่าทางกิริยาของตัวละครประกอบด้วย คือกังวล โดยมีกิริยาท่าทางกระวนกระวาย หรือทुरนทुरาย เนื่องจากไม่ได้ลงไปที่สวนเพื่อพบคนรัก เป็นเวลาหลายวัน ดังนั้นจึงเป็นภาษาจินตภาพที่แสดงให้เห็นภาพอย่างชัดเจนอีกวิธีหนึ่ง

“เมื่อครู่นี้ หลวงชาตุมหาหานั้น นำคุณพระปลัดกรมมาด้วย พูคาอ้อมล้อมอยู่สักพักถึงได้บอกเรื่องว่าตั้งใจจะมาเกลี้ยกล่อมให้ฉันนำสัมปทานขึ้นถวายเป็น พนักงาน...

แม่พลับยกมือขึ้นทาบอก ใจหายวาบ

“อะไรกัน จะให้เรายกลูกสาวถวายอย่างนั้นหรือ”

(รัตนโกสินทร์: 79)

ผู้แต่งใช้กิริยาการ ยกมือทาบอก ประกอบความรู้สึกใจหายวาบ ความรู้สึก ใจหาย นั้นจะหมายถึง ว.อาการที่ตกใจเสียวใจขึ้นทันที (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 330) ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกที่ตกใจ หรือเสียวใจเป็นอาการที่เกิดขึ้น โดยความรู้สึกหลักนั้นจะเกิดขึ้นที่ใจ อาการ การยกมือทาบอก คืออาการที่ยกมือขึ้นทาบบริเวณหัวใจคล้ายกับการระงับความตกใจ หรือระงับความเสียวใจโดยใช้มือทาบไปที่หน้าอกของตน ดังนั้นการแสดงภาพหรือแสดงกิริยาดังกล่าวจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและ สื่อความรู้สึกออกมาจากการอ่านเนื้อความในตอนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

การสื่อจินตภาพโดยการใช้คำบอกความรู้สึกนั้น ผู้วิจัยพบลักษณะการใช้คำบอกความรู้สึก 3 ลักษณะ คือ การใช้คำบอกความรู้สึก ใช้คำบอกความรู้สึกสองความรู้สึกและใช้คำการเปรียบเทียบและแสดงกิริยาอาการ ควบคู่กับความรู้สึก โดยผู้แต่งจะมีวิธีการใช้คำในการบอกความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป คือ การใช้คำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางด้านบวก และการใช้คำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางด้านลบนั่นเอง

ภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ โดยการใช้คำ นั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างจินตภาพให้เกิดแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี และชัดเจนในการสื่อความคิด ของผู้แต่งนวนิยาย โดยการใช้ภาษาจินตภาพโดยการใช้คำนั้น ผู้วิจัยพบว่า ภาษาจินตภาพที่ปรากฏด้านการใช้คำนั้น คือ 1 การใช้คำบอกสี 2. การใช้คำบอกแสง 3. การใช้คำบอกความเคลื่อนไหว และ 4.การใช้คำบอกอารมณ์ ความรู้สึก

2. การสร้างจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์

ภาษาจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์ที่ผู้ศึกษา พบในการศึกษาภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น มี 4 ประเภท ดังนี้คือ

- 2.1 การใช้ภาพพจน์อุปมา
- 2.2 การใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์
- 2.3 การใช้ภาพพจน์อุปนิพนธ์
- 2.4 การใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

และสำหรับภาพพจน์ ทั้ง 4 ประเภทนี้ ผู้วิจัยยังพบลักษณะย่อยของแต่ละภาพพจน์ ดังรายละเอียดพร้อมตัวอย่าง ต่อไปนี้

2.1 การใช้ภาพพจน์อุปมา

การอุปมาเป็นการใช้ภาพพจน์ลักษณะหนึ่งที่น่าความเหมือนของสิ่งสองสิ่งมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพจากการอ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้เกิดจินตภาพในการอ่าน จากการศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ทั้ง 5 เรื่อง คือ ขุนศึก กษัตริยา รัตนโกสินทร์ สี่แผ่นดิน และประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ผู้วิจัยได้พบว่า ผู้แต่งได้ใช้อุปมาโวหารโดยการเปรียบเทียบ 6 ลักษณะ คือ

- 2.1.1 การเปรียบเทียบกับลักษณะหรือพฤติกรรมของมนุษย์ และสัตว์
- 2.1.2 การเปรียบเทียบกับธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

2.1.3 การเปรียบเทียบกับพืช

2.1.4 การเปรียบเทียบโดยใช้ความรู้สึกรักของตัวละคร

2.1.5 การเปรียบเทียบกับวัตถุ สิ่งของ

2.1.6 การเปรียบเทียบกับสถานที่

2.1.1 การเปรียบเทียบกับลักษณะหรือพฤติกรรมของมนุษย์ และสัตว์

การอุปมาโดยการนำพฤติกรรม การกระทำหรือลักษณะของมนุษย์ และสัตว์ มาเปรียบเทียบกับสิ่งที่กล่าวถึงนั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนนวนิยายได้นำมาใช้ในการสื่อจินตภาพให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพจากการอ่านนวนิยายได้ชัดเจนมากขึ้น การเปรียบเทียบในลักษณะดังกล่าวที่ผู้วิจัยพบดังนี้

2.1.1.1 การเปรียบเทียบกับลักษณะหรือพฤติกรรมของมนุษย์

การนำพฤติกรรม การกระทำ หรือลักษณะของมนุษย์มาใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพอย่างชัดเจนนั้น ผู้แต่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ได้นำลักษณะเด่นของพฤติกรรมนั้นๆ หรือลักษณะเด่นของช่วงวัยต่างๆ เช่น วัยเด็ก ที่มีลักษณะซุกซน มีอาการตื่นเต้นเมื่อเห็นสิ่งของแปลกใหม่ มาเปรียบเทียบกับลักษณะของตัวละครที่ตนเองกำลังกล่าวถึง เพื่อเพิ่มจินตภาพในการอ่านแต่ละครั้ง พฤติกรรมหรือลักษณะของมนุษย์ที่ผู้วิจัยพบ เช่น

กวงอะอะ โหวกเหวกกว่าผู้เป็นนายเสียอีก ยงโย่งหยกลุกขึ้น โกงโค้งลงไปจุดเตี๋ยช่ายขึ้นมานบนเรือได้สำเร็จก็พอดิเรือเบนหัวเขาจอดเทียบท่า ฟักหัวเราะว่า น้ำยังคงไหลชุ่ม โขกอยู่บนเนื้อตัวที่ประกอบด้วยผิวหนังวาวละเอียดจนราวกับผู้หญิง

(รัตนโกสินทร์: 52)

ผู้แต่งเปรียบเทียบผิวของฟัก กับผิวของผู้หญิง ซึ่งโดยปกติแล้วนั้นผิวของผู้หญิงและผู้ชายจะมีความแตกต่างกันอยู่แล้วซึ่งอาจเนื่องมาจากการดูแลที่แตกต่างกัน หรือหากเป็นในสมัยก่อนนั้นซึ่งในเนื้อเรื่องรัตนโกสินทร์นี้เป็นสมัยรัชกาลที่ 1- รัชกาลที่ 3 ผู้ชายส่วนใหญ่

แล้วหากไม่ทำมาค้าขาย ก็จะเป็นทหารหรือขุนนางและรับราชการมีหน้าที่ดูแลหัวเมืองต่างๆ และออกรบเมื่อมีสงคราม ส่วนผู้หญิงนั้นหากไม่ค้าขายก็จะเป็นแม่บ้านหรือหากเป็นผู้ที่มีฐานะดี พ่อและแม่ก็จะนิยมส่งลูกของตนเองฝึกเรียนวิชาแขนงต่างๆ ในวัง ผู้หญิงในสมัยก่อนนั้นจะดูแลผิวพรรณและการแต่งตัวดีมาก ผู้แต่งจึงใช้ความแตกต่างกันระหว่างหญิงและชายมาแสดงให้เห็นว่าผิวของฟักซึ่งเป็นชายนั้น ขาวและนวลเหมือนดังผิวของผู้หญิง

บางที่ตาอ้อจะมีความสนใจในตอนแรก ด้วยความตื่นเต้นในหน้าที่ใหม่ เหมือนกับเด็กๆ จิตใจในของเล่นใหม่ที่ได้รับ และถ้าหากว่าตาอ้อหายตื่นเต้นจิตใจหมดความสนใจในหน้าที่การงานลงไปจริงๆ พลอยก็ให้รู้สึกกังวลในเสียงครหานินทาที่จะตามมา

(สี่แผ่นดิน: 1039)

ผู้แต่งเปรียบเทียบพฤติกรรมของอ้อด ลูกชายของพลอยว่าอ้อดนั้นมีพฤติกรรมเหมือนเด็ก อ้อดเพิ่งได้ทำงานใหม่พลอยสังเกตเห็นว่าอ้อดมีความสนใจในหน้าที่การงานดีในช่วงแรกที่เข้าทำงาน เมื่อเวลาผ่านไปอ้อดก็จะเบื่อ พลอยสังเกตเห็นจึงคิดว่า นั่นคือพฤติกรรมของเด็กเมื่อได้ของเล่นใหม่ที่มีความตื่นเต้นดีใจมาก แต่เมื่อเวลาผ่านไปและเกิดการเบื่อของเล่นขึ้นนั้นก็ลดความสนใจลงและอาจไม่สนใจของเล่นขึ้นนั้นอีกเลย พฤติกรรมของเด็กลักษณะนี้จะเป็นพฤติกรรมที่พบเห็นได้ก่อนข้างบ่อยและมักจะเกิดขึ้นกับเด็กเกือบทุกคน เมื่อเอ่ยขึ้นว่าเหมือนเด็กได้ของเล่นใหม่ผู้อ่านหรือผู้ที่ได้ยินก็มักจะนึกถึงหรือมองเห็นภาพได้ทันที

วันนั้นแม่เพ็งห่มผ้าสีเหลืองอ่อน จนดูกลมกลืนไปกับผิวฟ่องเหมือนจันทร์วันเพ็ญของหล่อน นุ่งผ้าจีบหน้านางสีคราม ดูเอวอ่อนอ่อนแอ่นราวกับนางละคร ดวงหน้าใสสะอาดของหล่อนชานด้วยสีชมพูจางๆ เมื่อฟักขยับเข้าไปใกล้ หล่อนถอยห่างออกไปอย่างระวังตัว

(รัตนโกสินทร์: 365)

ผู้แต่งเปรียบเทียบแม่เพ็งเหมือนนางละคร ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องรัตนโกสินทร์นี้ เป็นช่วงรัชสมัยของรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 เป็นช่วงที่ยังมีการแสดงละครในซึ่งตัวละครจะต้องเป็นผู้หญิงเท่านั้นการแสดงละครตัวละครจะร้องและรำประกอบการแสดงและเป็นการแสดงนำพระที่นั่ง ดังนั้นตัวละครแต่ละตัวลักษณะรูปร่าง หรือท่าทางการรำที่ต้องดูงดงาม อ่อนช้อยอ่อนแอ่น ผู้แต่งจึงเปรียบเทียบแม่เพ็งว่ามีความอ่อนช้อยงดงาม ท่าทางอ่อนแอ่นนำชมเหมือนนางละครนั่นเอง

...ตัวไหนโกรธก่อน ตีกรงก็แพ้ไป ฉันทูๆไปแล้วก็เหมือนคนนี่แหละ
ฝ่ายโกรธก่อนเป็นต้องแพ้เสมอ... “คุณหลวงนี่ดีเสียจริง” พลอยหัวเราะ “แม้แต่เล่นนกเขาก็ยังมีคติ”

“ทุกอย่างมันมีคติด้วยกันทั้งนั้น”

คุณหลวงอุปมาอุปไมยราวกับพระเทศน์

(สี่แผ่นดิน: 593)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าคุณหลวง ซึ่งหมายถึงพ่อเพิ่ม พี่ชายของ
พลอยได้กำลังพูดคุยอยู่กับพลอยจากเรื่องการเล่นนกเขา เป็นเรื่องคติในการดำเนินชีวิต จนพลอย
ต้องกล่าวเปรียบเทียบการพูดจาของพี่ชายตนเองว่า เหมือนกับพระเทศน์ นั่นคือเมื่อเวลาพระเทศน์นั้น
เป็นการสั่งสอนหรือเป็นการให้คติสอนใจในการดำเนินชีวิต เหมือนกับที่คุณหลวงกำลังพูดคุย แต่
คุณหลวงนั้นไม่ใช่พระ พลอยจึงเปรียบเทียบการพูดในครั้งนี้ว่าเหมือนกับพระเทศน์นั่นเอง

คุณเชยขี้มือไปที่ห้องยามัดหนึ่ง “...ยามลยาแก้วเวียง เวลาตั้งท้องใหม่ ๆ
กินไว้บ้างก็ดี พวกนี้ยาถ่าย ยาแก้ไข้ สำหรับหลานๆ เจ็บไข้ขึ้นมาจะได้ทันทั่วทั้ง”

คุณเชยหัวเราะแล้วพูดว่า “ฉันพูดราวกับเป็นหมอเสียเอง”

(สี่แผ่นดิน: 556)

ตัวอย่างข้างต้นนั้นเป็นการเปรียบเทียบตนเองว่า ตนเองนั้นพูด
เหมือนกับเป็นหมอ ผู้ที่กล่าวนั้นก็คือ คุณเชย คุณเชยเป็นที่สาวคนละแม่กับพลอย เมื่อพลอย
แต่งงานและมีลูกนั้นคุณเชยก็ได้ออกรื้อนไปกับคุณหลวง โอสถ ซึ่งเคยเป็นหมอรักษาคุณพ่อของ
คุณเชยและพลอย ทุกครั้งที่คุณเชยมาเยี่ยมพลอยที่บ้านมักจะนำยาที่หลวงโอสถทำเอง เป็นยา
ลูกกลอน และยาสมุนไพร และมักจะบรรยายสรรพคุณให้พลอยได้ฟัง ลักษณะท่าทางและคำพูด
ของคุณเชยที่แสดงออกมานั้นจะเหมือนกับเป็นหมอ เนื่องจากการที่ได้ช่วยคุณหลวงจ่ายยาให้กับ
ชาวบ้านบ่อยๆ เมื่อคุณเชยได้นำยามาให้พลอยและบอกสรรพคุณเกี่ยวกับยาให้พลอยฟัง จึงนึก
เปรียบตัวเองว่าพูดราวกับเป็นหมอนั่นเอง

... “ไม่จริงหรอกแม่พลอย สำหรับฉันแล้ว แม่พลอยยังสาวอยู่เสมอ
และดูสวยกว่าด้วยซ้ำไป”...

พลอยรู้สึกเหมือนใครเอาน้ำเย็นมาชโลมหัวใจ คำพูดคุณเปรมสองสามคำ สามารถจัดความสงสัยกินแห่งแครงใจทั้งหมดให้หายไปได้สิ้น ชีวิตในบ้านดูงดงามมีสีสันขึ้นทันทีด้วยความรู้สึกเช่นนั้น

(สี่แผ่นดิน: 582)

การเปรียบเทียบดังตัวอย่างข้างต้นนั้นเป็นการนำความรู้สึกของตนเองไปเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่กระทำการกระทำนั้นๆ ซึ่งพลอยได้เปรียบความรู้สึกของตนเองว่าเหมือนกับใครเอาน้ำเย็นมาชโลมหัวใจซึ่งทำให้เกิดความเย็นสดชื่น ชุ่มชื้นขึ้นจากที่เคยเหี่ยวแห้งที่คุณเปรมดูเหมือนจะไม่ใส่ใจและสนใจพลอยเหมือนแต่ก่อน แต่เมื่อคุณเปรมได้บอกกับพลอยว่าความรู้สึกของตนยังเหมือนเดิม และรู้สึกว่าคุณนั้นดูสวยกว่าเดิม ยิ่งทำให้พลอยมีความสดชื่นเพิ่มขึ้น พลอยจึงรู้สึกเหมือนมีใครนำน้ำมาชโลมที่หัวใจนั่นเอง

การใช้ภาพพจน์อุปมานั้น โดยการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ กับมนุษย์หรือพฤติกรรมของมนุษย์ ผู้แต่งจะนำพฤติกรรมหรือลักษณะเด่นของช่วงวัยต่างๆ ของมนุษย์เช่น วัยเด็ก วัยรุ่น หรือวัยผู้ใหญ่มาเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดจินตภาพต่างๆ ได้

2.1.1.2 การเปรียบเทียบลักษณะ หรือพฤติกรรมของสัตว์

การนำพฤติกรรม การกระทำ หรือลักษณะของสัตว์มาใช้ในการเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนนวนิยายต้องการสื่อออกมาให้ผู้อ่าน อ่านนวนิยายแล้วเกิดจินตภาพนั้น เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้เขียนนำมาใช้ โดยจะนำลักษณะเด่นของสัตว์แต่ละชนิด มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ การกระทำ หรือสิ่งที่ปรากฏขึ้น เช่น

ตะเกียงวอมแวมขึ้นเหมือนหิ่งห้อยหลายร้อยตัวพร้อมใจกันมาเกาะอยู่ สองข้างฝั่งคลองวัดสามปลื้ม เมื่อแสงแดดเลื่อนลบไปจากขอบฟ้า ชาวบ้านก็ได้อาศัยแสงตะเกียงน้ำมันมะพร้าวบ้าง น้ำมันปลาบาง จุดให้ความสว่างในบ้านเรือนแทน

(รัตนโกสินทร์: 11)

ผู้แต่งเปรียบเทียบแสงตะเกียง เหมือนแสงหิ่งห้อย เป็นการบรรยายบรรยากาศการอยู่อาศัยริมน้ำของชาวบ้านในอดีต เมื่อตะวันตกดินทุกบ้านเรือนก็จะจุดตะเกียงไว้

ภายในบ้านเมื่อนั่งเรือเล่นไปตามน้ำมองคูสองฝั่งคลองแล้วก็จะดูเหมือนแสงของหิ่งห้อยในยามค่ำ
คืนนั่นเอง

ทางหลวงสายเปลี่ยวเปลี่ยวคนเดียวไปตามขุนเขาเหมือนงูยักษ์ที่กำลัง

หลับสนิท

(ประชาติปไต่ยบนเส้นขนาน: 133)

ผู้แต่งเปรียบเทียบถนนที่คดเคี้ยวเหมือนกับงู ลักษณะเด่นของงูคือ
มีลักษณะที่ไม่ตรง คดเคี้ยวไปมา ถนนสายนี้ที่ผู้แต่งสื่อภาพออกมาโดยนำมาเปรียบเทียบ เนื่องจาก
งูเป็นสัตว์ที่น่ากลัว เป็นสัตว์ที่มีพิษ ผู้แต่งสื่อให้เห็นถึงสิ่งที่น่ากลัวเพื่อที่จะเชื่อมโยงไปยังผู้ที่ขับรถ
คันนั้น เพราะผู้ที่ขับรถบนทางสายเปลี่ยวนั้นก็คือเสีย้อย หรือนักโทษทางการเมืองที่ทางตำรวจ
ต้องการตัวนั่นเอง ดังนั้นเมื่อผู้อ่านอ่านแล้วเกิดจินตภาพขึ้นมา โดยนำภาพ งู มาแทนภาพของถนน
ที่มีผู้ขับรถเป็นโจร จะช่วยเพิ่มอารมณ์ความรู้สึกที่ดูโหดเหี้ยม หรือดูน่ากลัวได้

เลิกคิดเสียเถิด ฉันไม่ทำหรอก เพราะอย่างหนึ่ง ฉันทิ้งคุณเอาไม่ได้ อีก
อย่างหนึ่งฉันมันเหมือนนกที่เขาเลี้ยงไว้ในกรงจนเคยถึงจะปล่อยจากกรงก็ไปไม่รอด

(สี่แผ่นดิน: 562)

ผู้แต่งเปรียบเทียบ ซ้อย เหมือนกับนกเขาที่อยู่ในกรง เนื่องจากซ้อยและ
พลอยเคยถวายตัวคอยรับใช้เสด็จในรัชกาลที่ 5 อยู่ในวัง แต่ไม่นานพลอยก็ได้ออกเรือนแต่งงานกับ
คุณเปรมพลอยจึงต้องออกจากวัง เหลือแต่เพียงซ้อยและคุณอาสาอาแท้ๆของซ้อยที่คอยรับใช้เสด็จ
ซ้อยอยู่ในวังตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงรัชกาลที่ 8 จากตัวอย่างข้างต้น พลอยคิดที่จะให้ซ้อย
ออกมาอยู่ข้างนอกด้วยกัน แต่เมื่อได้ยินเช่นนั้นซ้อยกลับตอบว่าตนเองนั้น เหมือนกับนกเขาที่ถูก
เลี้ยงไว้ในกรง หากออกจากกรงก็คงจะไปไหนไม่รอด ดังนั้นจึงเป็นการเปรียบเทียบ ระหว่าง ซ้อย
กับ นกเขา ซึ่งวังก็เปรียบเหมือนกับกรงที่ขังซ้อยไว้ตั้งแต่เด็กจนโต หากซ้อยออกมาอยู่ข้างนอก
ในตอนนีซ้อยก็คงจะทำอะไรไม่ได้ หรือทำตัวไม่ถูกเหมือนกับอยู่ในวัง ซึ่งก็จะเหมือนกับนกเขาที่
เคยถูกเลี้ยงไว้ แล้วต้องมาเผชิญ โลกภายนอก ก็จะหาอาหารและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้นั่นเอง

กัปตันเขาบอกให้ปิดประตูหน้าต่างห้องในเรือ เพราะพวกนี้มันขโมย
แกงพอเรือจอดมันปีนขึ้นมาราวกับมดกับปลวก

(สี่แผ่นดิน: 638)

ตัวอย่างในตอนนี้ผู้แต่งได้เปรียบเทียบขโมยเหมือนกับมด และปลวก
เนื้อความที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นเนื้อความตอนที่อื่น และอีกกำลังจะเดินทางไปเรียนต่อต่างประเทศ
โดยเดินทางทางเรือ การเปรียบเทียบขโมยที่จะขึ้นมาขโมยของในเรือ เหมือนมด กับปลวกก็
เนื่องจากว่า ขโมยหรือโจรมีอยู่จำนวนมาก เช่นเดียวกับมด และปลวก ซึ่งเมื่อเราได้เจอครั้งใดจะไม่
มีเพียงแค่ตัวหรือสองตัว แต่จะมีเป็นร้อย หรือเป็นพัน ขโมยอาจจะไม่มากเป็นร้อยเป็นพัน แต่การ
เปรียบเทียบลักษณะนี้ก็จะทำให้ผู้อ่านอ่านแล้วนำมาเปรียบเทียบเพื่อทำให้เกิดจินตภาพที่ชัดเจนว่า
ขโมยนั้นมีในจำนวนที่มากนั่นเอง

ภาษาจินตภาพ โดยการนำสิ่งต่างๆ มาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของ
สัตว์นั้น ผู้แต่งจะนำพฤติกรรมที่เป็นลักษณะเด่นของสัตว์ชนิดต่างๆ มาเปรียบเทียบ เพื่อทำให้ผู้อ่าน
ได้มองเห็นภาพจากการเปรียบเทียบได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.1.2 การเปรียบเทียบกับธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

การอุปมา หรือการเปรียบเทียบ กับลักษณะของธรรมชาติ ปรากฏการทาง
ธรรมชาติ และพืชนั้น เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้แต่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์นำมาใช้ในการแต่ง ซึ่ง
สามารถสื่อถึงภาพต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ภูเขา แม่น้ำ ดอกไม้ชนิดต่างๆ ในการศึกษา
ครั้งนี้ผู้วิจัยพบการเปรียบเทียบกับธรรมชาติ และปรากฏการณ์ธรรมชาติดังนี้

แล้วกาลเวลาก็ผ่านไป...ผ่านไปเหมือนสายน้ำที่ไหลผ่านเรือนแพนี้ ไม่มีคิด
จวบจนกระทั่งวันหนึ่งฟักแก้วขึ้นจากเรือเข้ามาที่เรือนแพในฐานะขุนนางหนุ่มผู้ผ่านมาโดยไม่ได้
ตั้งใจ ตั้งแต่ตาสบตากันครั้งแรก เขาบอกหล่อนว่าเขาจะไม่มีหญิงใดอีกนอกจากหล่อน...แล้วหล่อน
ก็
เชื่อเขา

(รัตนโกสินทร์: 578)

ผู้แต่งเปรียบเทียบการเวลา เป็นดั่งสายน้ำ คุณสมบัติของเวลาและสายน้ำที่เหมือนกันก็คือ เวลาหากผ่านไปแล้วก็ไม่มีทางหวนกลับได้ สายน้ำก็เช่นเดียวกันหากไหลผ่านไปแล้วก็ไม่มีวันที่จะไหลย้อนกลับมาเช่นเดียวกัน จากตัวอย่างแม่เพ็งนึกถึงเมื่อครั้งเจอกับพี่ครั้งแรกบนเรือนี่จนกระทั่งพี่ได้ขอแม่เพ็งแต่งงานและบอกกับเธอว่าจะไม่มีหญิงอื่นใดอีกนอกจากเธอ แต่เมื่อเวลาผ่านไปเนื่องจากสาเหตุที่แม่เพ็งไม่มีลูกชายให้พี่ได้ แม่ของพี่จึงจะหาหญิงอื่นให้พี่ เนื่องจากตนเองอยากได้หลานชาย เมื่อแม่เพ็งทราบจึงนึกย้อน ไปถึงวันแรกที่เจอกัน และเปรียบเทียบเวลานั้นเหมือนสายน้ำ ซึ่งเป็นอดีตไปแล้ว หากจะหวนกลับไปก็ไม่มีทางเป็นไปได้อีกแล้ว

วันนั้นแม่เพ็งห่มผ้าสีเหลืองอ่อน จนกลมกลืนไปกับผิว่องเหมือนจันทร์
วันเพ็ญของหล่อน นุ่งผ้าจีบหน้านางสีคราม ดูอ่อนอ่อนเอ็นราวกับนางละคร ดวงหน้าใส
สะอาดของหล่อนชานด้วยสีชมพูจางๆ เมื่อพี่ขยับเข้าไปใกล้ หล่อนถอยห่างออกไปอย่างระวังตัว
(รัตน โกสินทร์: 365)

ผู้แต่งเปรียบเทียบผิวของแม่เพ็งว่า ผ่องเหมือนจันทร์วันเพ็ญ ซึ่งดวงจันทร์ในวันเพ็ญนั้นเป็นดวงจันทร์ที่เต็มดวง มีแสงนวลผ่องนำมามองเนียนสวย จึงสามารถสร้างจินตภาพให้กับผู้อ่านได้

เขาบึ่งรถจี๊ปคันเก่าไปตามทางสายนั้น รอยล้อรถปรากฏบนทางที่แฉะด้วยโคลนแดง ไล่ตามหลังรถเขาไปจุดเงาตามตัว
(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 133)

ผู้แต่งได้เปรียบเทียบรอยล้อรถที่ปรากฏนั้น เหมือนเงาตามตัว เงาจะเกิดจากแสงแดดหากเรายืนอยู่กลางแดดย่อมมีเงาเกิดขึ้นเสมออย่างเลี่ยงไม่ได้ การที่เสื่อย้อยขับรถจี๊ปไปตามทางที่แฉะ ย่อมมีรอยรถปรากฏซึ่งก็ไม่แตกต่างอะไรกัน เสื่อย้อยต้องคอยหนีตำรวจอยู่ตลอดเวลา เพราะการกระทำต่างๆที่เสื่อย้อยได้เคยทำเอาไว้ นั้นย่อมติดตามเขาไปทุกที่ และยังคงเป็นข้อหาที่เป็นสาเหตุที่ตำรวจต้องการตัวเขาอีกด้วย

ธรรมชาติ หรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์ ผู้แต่งได้นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดการเปรียบเทียบกับธรรมชาติต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดจินตภาพในการอ่านแต่ละครั้ง

2.1.3 การเปรียบเทียบกับพืช

ภาษาจินตภาพที่เกิดจากการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ กับพืชนั้นจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบดังนี้

เวลานั้นตะวันคล้อยลงแล้ว เมื่ออยู่กลางทะเล จะมองเห็นดวงไฟกลมโต สีแดงคล้ายหม้อผลตำลึงสุกลอยเรื่อยลงต่ำเหนือผืนน้ำผิวดกับเวลาอยู่บ้านจะมองไม่เห็นเพราะว่าต้นไม้ต้นไร่และบ้านคนอื่นบังเสียหมด

(สี่แผ่นดิน: 50)

ผู้แต่งเปรียบเทียบสีแดงของดวงอาทิตย์ เหมือนสีของผลตำลึงสุก โดยปกติแล้วตำลึงจะมีสีแดง หากเป็นตำลึงสุกสีก็จะแดงมากขึ้น การเปรียบเทียบลักษณะของสีนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจน ว่าลักษณะของสีแดงมีลักษณะเป็นอย่างไร โดยนำตำลึงมาเปรียบเทียบให้ดูนั่นเอง

แม่เพ็งเงยหน้าขึ้นยิ้มกับมารดา เวลายิ้ม นัยน์ตาใหญ่กลมของหล่อนจะยิ่งเบิกกว้างรับแสงสว่างเข้าไปส่องอยู่ในแก้วตาดำใสเป็นประกายราวกับแก้วเจียรไน รับกับรอยยิ้มจากริมฝีปากเต็มอ้อมจิ้มลิ้ม มองดูเหมือนดอกบัวสีเหลืองนวลลอยอ่อเพ็งจะคลี่กลีบบานอยู่เหนือน้ำนิ่งสะอาด

(รัตนโกสินทร์: 371)

ผู้แต่งเปรียบเทียบความงามของแม่เพ็ง ว่าเป็นดอกบัว ดอกบัวถือว่าเป็นดอกไม้ที่บริสุทธิ์ และใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และผู้แต่งจะใช้คำขยายว่า เป็นดอกบัวที่เพ็งจะคลี่กลีบซึ่งในขณะนั้นแม่เพ็งเพ็งโตเปลี่ยนจากเด็กกลายเป็นสาว ผู้แต่งจะเปรียบเทียบเหมือนสิ่งที่เป็นบริสุทธิ์ คือดอกบัว และเป็นดอกบัวที่เพ็งบานดังนั้นก็จะเป็นดอกบัวดอกน้อยๆ เหมือนแม่เพ็งที่เพ็งจะโตเป็นวัยรุ่นนั่นเอง

อันกิริยาต่างๆ ทั้งปวงของเหล่าสตรีทุกคนนั้น ตลอดจนรูปโฉมทรวดทรง ซึ่งล้วนแต่แต่งกายโอ่มาขึ้นประหลาดกัน แม่สาวที่ไม่สูงงามก็ต้องพลอยงามเป็นที่เจริญตาเสมือนดอกไม้บานต้น ซึ่งต้องงามไปทุกดอก

(ขุนศึก:352)

ผู้แต่งเปรียบเทียบผู้หญิงว่าเหมือนดอกไม้ เหตุการณ์เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อทหารยกทัพกลับมาจากการรบ ดังนั้นเหล่าสตรีก็ออกมาขึ้นรอรับคนรักของตนเองด้วยความดีใจ มีการแต่งตัวที่สวยงามเป็นพิเศษ ตัวอย่างนั้นเป็นความรู้สึกของเสมา นายทหารหนุ่มเมื่อเห็นสตรีหลายคนมาขึ้นอยู่ด้วยกันถึงแม้แต่เดิมนั้นจะไม่ค่อยสวยงามนัก แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกัน และแต่งกายงดงามอย่างนี้ ก็เหมือนกับดอกไม้ที่มีความงดงามเหมือนกันไปหมด ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันบ้างแต่นั้นก็คือดอกไม้ที่อยู่วันยังค่ำ ซึ่งก็เหมือนกับผู้หญิงถึงแม้จะมีความสวยงามที่แตกต่างกัน แต่ผู้หญิงก็คือผู้หญิงที่มีความงามด้วยกันทุกคน

วันที่ลูกจิวแตกเป็นปุยเต็มต้น แล้วแม่นั่งอยู่กับลูกที่ข้างตึก พอมีพายุฝนกำลังจะมา ปุยจิวก็หลุดจากต้น ปลิวออกเต็มไป สิ้นขานวาวๆ ขับกับท้องฟ้าที่มีดออยู่ข้างหลัง เวลาหิมะตกก็ดูเหมือนอย่างนั้น

(สี่แผ่นดิน: 659)

จากตัวอย่างที่ยกมานั้น อ้อดลูกชายของพลอยที่เรียนอยู่ประเทศอังกฤษได้เขียนจดหมายอธิบายลักษณะของ หิมะ ว่ามีลักษณะเหมือนปุยของต้นจิว เมื่อเวลาที่ลูกจิวแตกเป็นปุย และหลุดออกจากต้นปลิวไปมา ก็เหมือนกับหิมะนั้นเอง ผู้แต่งนำลักษณะเด่นที่เหมือนกันระหว่างหิมะกับปุยของต้นจิวคือ สีขาวและร่วงหล่นลงมาจากด้านบน มาอธิบายให้เห็นภาพว่าหิมะเป็นอย่างไร ซึ่งเมืองไทยเป็นเมืองร้อนดังนั้นจึงไม่มีหิมะเหมือนทางตะวันตก และสภาพแวดล้อมโดยส่วนใหญ่ก็จะเต็มไปด้วยต้นไม้ และต้นจิวก็เป็นต้นไม้ที่หาดูได้ง่ายและมีลักษณะเหมือนหิมะ ผู้แต่งจึงใช้ต้นจิวมาบรรยายลักษณะของการเกิดหิมะแทน

2.1.4 เปรียบเทียบกับความรู้สึกของตัวละคร

การนำอารมณ์ หรือความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร มาเป็นตัวเปรียบเทียบเพื่อต้องการจะสื่อถึงภาพต่างๆ ที่ผู้แต่งได้บรรยายไว้ในนวนิยายนั้น เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถ

นำมาใช้ในการอุปมา ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงเรื่องราวต่างๆ และทำให้มองเห็นภาพต่างๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น ดังตัวอย่างและคำอธิบายประกอบดังนี้

“ฉันกลุ่มใจคำนี้เสียจริงๆ ทีเดียวน” พลอยบ่น “เวลานี้ไม่ว่าจะไปทางไหน มีแต่พวกกันเรื่องฝรั่งรบกัน ๆ จนชั้นข้าวแพงของแพงก็อ้างว่าเพราะฝรั่งรบกัน ราวกะว่า ฝรั่งมารบกัน โกลัๆ”

(สี่แผ่นดิน: 606)

ผู้แต่งเปรียบเทียบความคิดของพลอยเมื่อเวลาได้ยินผู้คนเขาพูดกันถึงการสู้รบกันของชาวต่างชาติ ซึ่งก็มีผลมาถึงประเทศไทยด้วย เมื่อพลอยได้ยินเช่นนั้นบ่อย จึงเปรียบเทียบสถานการณ์กับความรู้สึกของตนว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ผู้คนพูดคุยกันมาเหมือนกับว่ามารบกันอยู่ โกลัๆ ผู้แต่งใช้การเปรียบเทียบลักษณะนี้ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในสงครามโลกครั้งที่สองที่เพิ่งเริ่มขึ้นนี้ถึงแม้ว่าเราจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงไม่ต้องไปสู้รบกับเขา แต่ไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีผลกระทบกับสงครามในครั้งนี้ เมื่อพลอยได้ยินคนพูดถึงกันบ่อยๆ จึงเกิดความรู้สึกเหมือนว่าสงครามนี้เกิดขึ้นโกลัๆ นี้เอง ซึ่งเป็นการสื่อจินตภาพไปถึงผู้อ่านได้อย่างดี

ช่างสว่างามอะไรอย่างนี้ พลอยนี่กอยู่ในใจ แลดูสว่างไปทั้งองค์ เหมือนกับมีไฟอะไรฉายออกมาจากข้างใน

(สี่แผ่นดิน: 653)

ความรู้สึกตอนนี้เป็นสิ่งที่พลอยและคุณเปรมได้ไปชมละครเวทีที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงร่วมแสดงอยู่ด้วย เมื่อพลอยได้เห็นพระองค์ท่านพลอยจึงเกิดความรู้สึกว่าเหมือนกับมีไฟส่องทะลุองค์ออกมา ทำให้พระองค์แลดูสว่างไปทั้งองค์ การเปรียบเทียบความรู้สึกตอนนี้นำให้เห็นความแตกต่างระหว่างพระมหากษัตริย์และตัวละครตัวอื่นๆ อีกทั้งยังแฝงถึงความจงรักภักดีของพลอยที่มีต่อพระมหากษัตริย์ โดยการแสดงให้เห็นว่าพระองค์เป็นสิ่งที่อยู่สูงสุดเหนือสิ่งใดๆ ทั้งปวงดังนั้นย่อมจะมีสิ่งสวยงาม สว่างามและสว่างไปทั้งองค์แตกต่างจากคนทั่วไป

พลอยวางจดหมายลงกับตักข้างๆ ถ้อยคำของตาอันที่เขียนมานั้นยังคงอยู่ใน หู เหมือนกับเสียงตะโกนมาจากไกลแสนไกล

(สี่แผ่นดิน: 1049)

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อพลอยได้อ่านจดหมายของอัน ครึ่งเมื่อครั้งที่อันลูกชายคนแรกของพลอยที่ไปเป็นทหารและถูกจับติดคุกอยู่ที่เกาะตะรุเตา เนื่องจากเหตุการณ์กบฏทางการเมือง อันแอบเขียนจดหมายมาหาพลอย ซึ่งเป็นข้อห้ามที่ไม่อาจทำได้ ดังนั้นเมื่อพลอยได้รับจดหมายของอันจึงทำให้พลอยมีความรู้สึกว่าได้ยินเสียงของอันลูกที่พลอยทิ้งรักทิ้งสงสารแต่ก็เป็นเสียงที่ตะโกนมาจากที่ที่ไกลแสนไกล ซึ่งแสดงความรู้สึกให้เห็นถึงเป็นที่ที่ไกลมากจนไม่อาจมาพบกันได้นั่นเอง

การเปรียบเทียบโดยการใช้ความรู้สึกของตัวละคร มาเป็นสิ่งที่เปรียบเทียบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามได้ และสามารถสร้างจินตภาพให้เกิดขึ้นในขณะที่อ่านนวนิยายเรื่องนั้นๆ ได้อีกด้วย

2.1.4. การเปรียบเทียบกับวัตถุ สิ่งของ

การอุปมาหรือการเปรียบเทียบสิ่งที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อออกมา กับ สิ่งของ วัตถุ หรือสิ่งอื่น เช่น แก้ว ลูกแก้ว เรือ หรือผ้า นั้น เป็นการนำเอาลักษณะเด่นของสิ่งของสิ่งนั้น หรือ วัตถุนั้นๆ มาเปรียบเทียบเพื่อทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ผู้แต่งต้องการสื่อออกมามีลักษณะเด่นที่เหมือนกับ สิ่งของ วัตถุ ที่นำมาเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างและคำอธิบายดังนี้

แม่เพียงเงยหน้าขึ้นยิ้มกับมารดา เวลายิ้ม นัยน์ตาใหญ่กลมของหล่อนจะยิ่งเบิกกว้างรับแสงสว่างเข้าไปส่องอยู่ในแก้วตาดำใสเป็นประกายราวกับแก้วเจียรไน รับกับรอยยิ้มจากริมฝีปากเต็มอิมจิมลิ้ม มองดูเหมือนดอกบัวสีเหลืองนวลลอยเพียงจะคลี่กลีบบานอยู่เหนือน้ำนิ่งสะอาด

(รัตน โกสินทร์: 371)

ผู้แต่งได้เปรียบเทียบดวงตาที่ใสเหมือนแก้ว ซึ่งผู้แต่งได้ขยายความด้วยคำว่าแก้วที่เจียรไนแล้ว ซึ่งจะเพิ่มความแวววาว หรือความใสของแก้วเพิ่มมากขึ้นก็จะเหมือนกับดวงตาที่มีประกายนั่นเอง

ฉันนี่ก็อยู่บ่อยๆ หมู่นี้ว่าคุณเปรมของฉันอยู่ที่ไหน ยิ่งเดี๋ยวนี้อายุมากเข้า ลูกเต่าก็โตกระจัดกระจายกันไป ฉันก็ยังนึกถึงคุณเปรมบ่อยเข้า จากไปนานนักหนา ไม่มีอะไรเหลือที่จะยึดเหนี่ยวหรือติดต่อกันได้เลย เหมือนกับของเก่าที่ผุพังยุ่ยไปเป็นฝุ่นเป็นละอองไม่มีอะไรเหลือเป็นรูปเป็นร่างที่จะจำได้หรือจับต้องได้

(สี่แผ่นดิน: 1035)

พลอยเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างคุณเปรมกับตนเอง ซึ่งในขณะนั้น คุณเปรมได้เสียชีวิตไปนานแล้ว ความสัมพันธ์จึงลดเลือนลงไปพลอยรู้สึกว่าคุณสัมพันธ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตนั้น เหมือนกับกองผ้าเก่าๆ ที่ผุพังลงไปไม่สามารถหาได้ว่าในอดีตเคยมีรูปร่างอย่างไร เพราะเรื่องราวต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นมานานแสนนานแล้วนั่นเอง

ณ ที่นั้นชายแปลกหน้าคนหนึ่งนั่งมองอดฝักตบชวามานานเกือบชั่วโมงแล้ว ราวกับว่ามันเป็นภาพจิตรกรรมล้ำค่า

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 165)

ผู้แต่งเปรียบเทียบฝักตบชวา เป็นเหมือนภาพจิตรกรรมอันล้ำค่า เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของสองทั้งสองสิ่ง ตัวละครที่ชื่อ ฝัก พันเข็ม ที่นั่งมองดูฝักตบชวาที่ลอยอยู่ในแม่น้ำนั้น เป็นเวลานานจนเหมือนกับว่ามันเป็นสิ่งของล้ำค่าโดยผู้แต่งนำรูปภาพมาเปรียบเทียบ ฝักตบชวาที่ลอยอยู่ในน้ำดูเหมือนจะไม่มีค่าอะไรเลย แต่หากเปรียบกับรูปภาพจิตรกรรมอันล้ำค่า บางรูปนั้นแทบจะกำหนดราคาไม่ได้เนื่องจากเป็นของที่มีค่ามาก ดังนั้นการเปรียบเทียบดังตัวอย่างข้างต้นนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของทั้งสองสิ่งได้อย่างชัดเจน

ครั้นพอทอดพระเนตรเห็นว่าใครประทับอยู่ภายในก็ทรงคลานปรูดเข้าไปอย่างรวดเร็วกว่า พระมารดาทรงประทับนั่งราวรูปปั้น

(กษัตริย์: 144)

ผู้แต่งเปรียบเทียบพระวิสุทธิกษัตริย์ เป็นดั่งรูปปั้น เนื่องจากพระวิสุทธิกษัตริย์นั้นทรงมีพระจริยวัตรที่งดงาม วางพระองค์ได้อย่างเหมาะสม ผู้แต่งจึงได้นำไปเปรียบกับรูป

ปิ่นที่นิ่งไม่กระดุกกระดิก นิ่งอยู่ท่าใดก็จะเป็นอย่างนั้น พระวิสุทธิกษัตริย์เมื่อทรงทอดพระเนตรเห็นพระโอรส คือพระองค์ดำหรือพระนเรศวรคลานเข้ามาอย่างรวดเร็ว แต่พระองค์ก็ยังทรงประทับนิ่งอยู่เช่นเดิม การเปรียบเทียบว่า รากกับรูปปิ่นจึงช่วยแสดงให้เห็นว่าพระองค์ประทับได้นิ่งถึงแม้ว่าคนรอบข้างจะเป็นอย่างไรก็ตาม

วัตถุสิ่งของต่างๆ ที่นำมาเปรียบเทียบนั้น จะมีลักษณะเด่นและมีลักษณะที่เหมือนกับสิ่งที่ผู้แต่งต้องการจะบรรยายลักษณะออกมา ภาษาจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์อุปมาจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพหรือสิ่งต่างๆ ที่ผู้แต่งบรรยาย ได้ชัดเจนขึ้น

2.1.6 การเปรียบเทียบกับสถานที่

การใช้ภาพพจน์อุปมาโดยการเปรียบเทียบกับสถานที่ ที่ผู้วิจัยพบในครั้งนี้อยู่คือ

ความตระหนกตกใจหรือความแตกตื่นในภัยอันตรายเริ่มจะเกิดขึ้นในคนบางหมู่แล้วก็เริ่มแผ่กว้างออกไป เสียงพูดกันด้วยแรงอพยพก็ได้ยินไปทั่วในขณะนั้นในกรุงเทพฯ จะมีผู้คนเดินถนนอยู่เฉพาะเวลากลางวัน พอดตกค่ำลงถนนหนทางก็เงียบราวกับป่าช้า

(สี่แผ่นดิน: 1170)

เหตุการณ์ช่วงนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้เข้ามาในไทยเยอะขึ้นและมีการทิ้งระเบิดบ่อยครั้ง สภาพบ้านเมืองของไทยก็ไม่ใช่ปึกติชาวบ้านเริ่มอพยพไปอยู่ถิ่นอื่น ใครที่ไม่ย้ายที่อยู่ก็จะไม่ยอมออกไปไหน ดังนั้นจึงเหมือนกับไม่มีใครอาศัยอยู่แล้ว ผู้แต่งนำสภาพแบบนี้ไปเปรียบเทียบกับป่าช้า ซึ่งเป็นสถานที่ที่ไม่มีใครอยากอยู่ ไม่มีใครอยากไปหรือแม้กระทั่งเดินผ่าน ซึ่งก็เหมือนกับสภาพบ้านเมืองขณะนี้เอง

...แต่เพราะรักเพราะสงสารคุณหลวงเขา ก็ต้องทนเอา พอขึ้นบ้านไปเห็นแต่ความรกเหมือนรังหนู

(สี่แผ่นดิน: 555)

จากตัวอย่างนั้นผู้แต่งได้เปรียบเทียบกับบ้านของคุณหลวงโอสถ ซึ่งเป็นสามีของคุณเชยว่ารกเหมือนรังหนู หนูเป็นสัตว์ที่ค่อนข้างสกปรกและมักจะนำอาหารไปกินในรังและ

ที่เศษอาหารไว้มากมายและจะมีรังที่เล็กเพราะเป็นสัตว์ตัวเล็ก ผู้แต่งจึงนำเอาความสกปรก และขนาดที่เล็กมาเป็นสิ่งเปรียบในเนื้อความตอนนี้ ซึ่งเป็นตอนที่คุณเซบพบพลอยเป็นครั้งแรกหลังจากออกเรือนไป และเล่าเรื่องราวของตนให้พลอยฟัง คุณหลวงโอสถเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยบ้านไม่ใหญ่โตและอยู่คนเดียว แต่ด้วยความรักคุณเซบจึงสามารถทนอยู่กับคุณหลวงได้ ถึงแม้ว่าสภาพบ้านนั้นจะรกมากเหมือนรังหนูก็ตาม

การใช้ภาษาจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์แบบอุปมา เป็นการเปรียบเทียบของสิ่งสองสิ่งที่มีลักษณะเด่นที่เหมือนกัน เพื่อให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพที่ผู้แต่งสื่อออกมา การศึกษาภาพพจน์อุปมาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น ผู้แต่งได้ใช้ภาพพจน์อุปมาทั้งหมด 6 ลักษณะคือ การเปรียบเทียบกับลักษณะหรือพฤติกรรมของมนุษย์ และสัตว์ การเปรียบเทียบกับธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การเปรียบเทียบกับพืช การเปรียบเทียบโดยใช้ความรู้สึกของตัวละคร การเปรียบเทียบกับวัตถุสิ่งของ และ การเปรียบเทียบกับสถานที่

2.2 การใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์

การศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในการใช้ภาพพจน์ อุปลักษณ์นั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้แต่งได้ใช้การอุปลักษณ์ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

- 2.2.1 การเปรียบเป็นธรรมชาติ
- 2.2.2 การเปรียบเป็นวัตถุสิ่งของต่างๆ
- 2.2.3 การเปรียบเป็นอวัยวะ
- 2.2.4 การเปรียบเป็นสัตว์
- 2.2.5 การเปรียบเป็นเสียง

ในการสื่อจินตภาพ ผู้วิจัยจะยกตัวอย่าง และอธิบายในแต่ละตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1 การเปรียบเป็นธรรมชาติ

การอุปลักษณ์ โดยการเปรียบสิ่งต่างๆ เป็นธรรมชาติ ผู้วิจัยพบดังนี้ คือ

“คุณเคยคิดไหมว่า ประชาธิปไตยเมืองไทยมันก็คล้ายกับไทรใหญ่ต้นนั้น ส่วนอำนาจก็เป็นเหมือนลมพายุ พอมันพัดกรรโชกที่ต้นไทรก็ปั่นป่วนที แต่ถึงยังไงต้นประชาธิปไตยต้นนี้ก็ยังอดลำห่อผ่านร้อนผ่านหนาว ยืนหยัดมาได้โดยตลอด

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 12)

ผู้แต่ง ให้ประชาธิปไตยเป็นต้นไทร และอำนาจเป็นลมพายุ ซึ่งจะสื่อให้เห็นว่า ต้นไทรนั้นเป็นพืชยืนต้นที่มีขนาดใหญ่สามารถเป็นร่มเงา เป็นแหล่งอาหารหรือเป็นที่พักพิงของ สรรพสัตว์ หรือมนุษย์ แต่ต้นไทรก็สามารถจะหักโค่นหากเจอลมพายุที่รุนแรง จากข้อความก็คือ อำนาจซึ่งหากมีผู้ที่ใช้อำนาจที่มีอยู่ในมือแบบผิดๆ แล้วก็จะสามารถทำลายระบบประชาธิปไตยได้เช่นกัน

กาลเวลาได้ผ่านไปในช่วงพริบตา อดีตเป็นก้อนน้ำแข็งที่ละลายไปแล้ว ทิ้งไว้แต่ประสบการณ์ที่ไม่เคยลืม

(รัตนโกสินทร์: 12)

ผู้แต่งเปรียบเทียบเวลา เป็นก้อนน้ำแข็ง ซึ่งหมายถึงว่าเมื่อเวลาผ่านไปก็ไม่อาจหวนกลับได้ ก็เหมือนก้อนน้ำแข็งหากละลายแล้วก้อนน้ำแข็งก้อนนั้นก็ไม่สามารถกลับมาเหมือนเดิมได้นั่นเอง

ดินที่แห้งแล้งแต่กระแงเมื่อครู่ ค่อยๆ ชุ่มขึ้นมาด้วยน้ำใสแล้วน้ำนั้นก็ล้นออกมาทางดวงตาของแม่เพียง โดยไม่อาจหักห้ามไว้ได้

(รัตนโกสินทร์: 584)

ดินที่แห้งแล้งแต่กระแงนี้ผู้แต่งใช้อุปมาอุปไมยขึ้นมาแทนใจที่เหี่ยวแห้งของแม่เพียงตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง ซึ่งได้รับคำมั่นสัญญาจากพี่ นั่นเอง ดังนั้นการที่ผู้แต่งได้เปรียบเทียบให้ใจของแม่เพียงเป็นดินที่แห้งแล้งก็เหมือนกับว่าเป็นดินที่ขาดความชุ่มชื้น แต่เมื่อพี่ได้ให้คำมั่นสัญญากับแม่เพียง ใจที่แห้งแล้งก็กลับชุ่มชื้นขึ้นมา ซึ่งผู้แต่งได้กล่าวโดยใช้น้ำตาที่ไหลออกมาด้วยความดีใจนั้น แทนน้ำที่ไหลมาลงบนดินนั่นเอง

เหล่าข้าหลวงพระหลานเธอที่อยู่งานและเฝ้านั้น จัดเป็นควาล้อมเดือน
เปลี่ยนที่กันทุกวัน ตำแหน่งเรไรววันนี้ก็เสมออยู่ใกล้กราบซ้าย

(ขุนศึก:263)

ผู้แต่งเปรียบเทียบเหล่าข้าหลวงเป็นดาว ส่วนพระหลานเธอนั้นเปรียบเป็นเดือน
หรือดวงจันทร์ ซึ่งเมื่อเรานึกถึงบนท้องฟ้านั้นยามค่ำคืนเราจะมองเห็นดวงดาวเต็มท้องฟ้า แต่ดวง
จันทร์จะมีเพียงแค่ดวงเดียวและมีขนาดใหญ่ ส่องแสงสว่างกว่าดวงดาวทุกดวง ดังนั้นความโดดเด่น
จึงมีมากกว่าดวงดาว พระหลานเธอจึงเปรียบเสมือนดวงเดือนที่มีรัศมีมีความโดดเด่นมากกว่าเหล่า
ข้าหลวงหลายนางที่คอยห้อมล้อมอยู่ ซึ่งก็เปรียบเสมือนดวงดาวนั่นเอง

ภาษาจินตภาพโดยการเปรียบสิ่งต่างๆ เป็นธรรมชาตินั้นทำให้ผู้อ่านสามารถ
นึกภาพจากการอ่านนวนิยายได้จากลักษณะเด่นของธรรมชาติต่างๆ เช่น ความแข็งแกร่งของต้นไม้
การส่องแสงของดวงดาว และดวงจันทร์ เป็นต้น

2.2.2 การเปรียบเทียบวัตถุสิ่งของต่างๆ

ภาษาจินตภาพโดยการใชภพพจน์อุปลักษณ์โดยการนำสิ่งต่างๆ ไปเปรียบ
เป็นวัตถุสิ่งของจากการศึกษา ผู้วิจัยพบดังตัวอย่างและคำอธิบายดังนี้

“สุพรรณกัลยา! จำไว้นะลูก เจ้าเป็นทองนพคุณของเนื้อเก่ามิใช่ทองริน เนื้อ
ย่อหย่อนเกือบมิเหลือเนื้อทองเจือปน”

(กษัตริยา: 199)

ผู้แต่งเปรียบเทียบพระสุพรรณกัลยา เป็นทองเนื้อเก่าซึ่งเป็นทองที่มีคุณค่ามาก
ทองเนื้อเก่าเป็นทองที่บริสุทธิ์ ซึ่งแตกต่างจากทองริน ซึ่งมีแร่ธาตุชนิดอื่นปนอยู่มาก พระวิสุทธิ
กษัตริย์ได้ตรัสกับพระธิดาของพระองค์ว่า ให้คิดว่าตัวเองนั้นเป็นทองเนื้อเก่า ตนเองมีคุณค่ามี
ศักดิ์ศรี ในตอนนี้พระสุพรรณกัลยาต้องไปเป็นเจดีย์ที่เมืองหงสาวดี เนื่องจากอยุธยาตกเป็นเมืองขึ้น
และถึงแม้พระองค์จะต้องไปเป็นเจดีย์ก็ให้คิดเสมอว่าคนไทยมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าในตัวเองเสมอ

มือปราบคู่ย พันเข็ม นึกในใจ อำนาจก็เป็นเหมือนยาเสพติดชนิดหนึ่ง ทุกคนรู้ว่ามันเป็นของอันตราย ทุกคนเคยเห็นตัวอย่างความร้ายกาจของมัน แต่ก็มิวายที่จะลองลิ้มชิมมันดู และก็ตกอยู่ในบ่วงรัดของมันเสียทุกคนทุกทีไป

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 209)

ผู้แต่งเปรียบอำนาจเป็นยาเสพติด อำนาจและยาเสพติดเป็นสิ่งที่มีลักษณะที่เหมือนกันคือ หากใครได้สัมผัส หรือ ได้ลิ้มลองแล้วนั้นจะเลิกหรือตัดขาดจากมัน ได้ยาก ถึงแม้ว่าจะทราบก็ตามที่ว่าหากใช้อำนาจหรือยาเสพติดผิดวิธีก็จะส่งผลเสียต่อตนเองและคนรอบข้าง แต่ก็มีความที่อยากจะทำครอบครองนั่นเอง

เรื่องนี้ผมกลับปลงได้แล้ว การใช้การเมืองเป็นอาวุธฆ่าคนเกิดขึ้นมาทุกยุคทุกสมัย ในประวัติศาสตร์ของทุกชนชาติ

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 263)

ผู้แต่งเปรียบเทียบการเมือง เป็นอาวุธ คำกล่าวของตัวละครในเรื่องที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนั้น เป็นสมัยการเปลี่ยนแปลงในรัชกาลที่ 7 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย ซึ่งการเมืองช่วงนี้มีการปฏิบัติหรือก่ออกบฏหลายครั้งเนื่องจากความต้องการอยากเป็นใหญ่หรือความต้องการในอำนาจหน้าที่ การกบฏในแต่ละครั้งต้องทำให้ประชาชน ทหาร ตำรวจ เสียเลือดเนื้อบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก สาเหตุหลักก็เนื่องมาจากการเมืองเพียงเท่านั้น ดังนั้นผู้แต่งจึงได้เปรียบเทียบการเมืองเป็นอาวุธนั่นเอง

...ผมเป็นเพียงหมากตัวหนึ่งให้เขาเล่นเท่านั้น เพราะฉะนั้นไม่ว่าผมจะแก้ตัวยังไงก็ไม่มีประโยชน์ พวกเขาจะสามารถหาพยานเท็จคนใหม่มาเพิ่มได้เสมอ

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 71)

ผู้แต่งเปรียบนักโทษประหารคนหนึ่งที่กำลังคุยกับตำรวจ ถึงสาเหตุที่ทำให้เขากำลังจะถูกประหารเขาถูกกล่าวหาว่าเขาติดต่อกับกลุ่มก่อการกบฏ วางแผนลอบสังหาร นายกรัฐมนตรี และถือโอกาสล้มล้างรัฐบาล แต่ความจริงแล้วเขาไม่ได้เป็นคนทำเนื่องจากมีพยานหลายคนให้เห็นเขาอยู่สถานที่อื่น ในเวลาที่เกิดเหตุ แต่เมื่อขึ้นศาลเขาก็ไม่แก้ตัวใดๆทั้งสิ้น เนื่องจากทราบดีว่าเป็นหมากตัวหนึ่ง

หมากรุก เป็นเกมกระดานชนิดหนึ่ง ต้องมีผู้ควบคุมการเดินหมากทั้งหมด ดังนั้นนักโทษคนนี้จึงคิดว่าตนเองก็เหมือนกับหมากรุกตัวหนึ่งเท่านั้นไม่สามารถทำอะไรได้นอกจากผู้ควบคุมจะกำหนดให้เดินไปทางใด

การอุปถัมภ์โดยการเปรียบเป็นวัตถุสิ่งของต่างๆ นั้นเป็นภาษาจินตภาพ ลักษณะหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพในขณะที่อ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์แต่ละเรื่องได้

2.2.3 การเปรียบเป็นอวัยวะ

ภาษาจินตภาพโดยการเปรียบเป็นอวัยวะนั้น การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบ ดังนี้คือ

ทวิ เป็นลูกน้องที่ซื่อสัตย์ที่สุดของเขา เป็นมือขวาของเขาในช่วงเวลาที่เขา กลายเป็นเลื้อยร้าย

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 101)

มือขวา เป็นมือที่คนส่วนใหญ่จะใช้บ่อยเพราะความถนัด และที่สำคัญเมื่อเราใช้มือข้างที่ถนัดทำอะไร สิ่งนั้นหรือผลงานที่สำเร็จออกมา ก็จะมีคุณภาพมากกว่าการใช้มือที่ไม่ถนัด ดังนั้นลูกน้องคนสนิทคนใดที่ทำงานสำเร็จ มีคุณภาพก็จะถูกใช้ให้ทำงานบ่อยจน กลายเป็นมือขวานั้นเอง

2.2.4 การเปรียบเป็นสัตว์

ภาษาจินตภาพโดยใช้ภาพจน์อุปถัมภ์โดยการเปรียบเป็นสัตว์ ที่ผู้วิจัยพบดังตัวอย่าง ประกอบคำอธิบายดังนี้

ร.ต.ท.หนุ่มเดินกลับมาที่รถหลังจากเสร็จธุระ อึดใจต่อมา รถคันนั้น ก็ กลายเป็นกระต่ายเปรี้ยวอีกครั้ง

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 213)

ผู้แตงนำรถ มาเปรียบเป็นกระต่าย ซึ่งลักษณะเด่นของกระต่ายก็คือ ความว่องไว ปราดเปรียว รถคันดังกล่าวที่ยกตัวอย่างมานั้นเป็นรถของนายกรัฐมนตรื ท่านจอมพลป.พิบูลสงครามที่กำลังลี้ภัยทางการเมือง ลักษณะของรถที่วิ่งไปในถนนจึงต้องมีลักษณะที่เร็ว เหมือนกับการหนีอะไรบางอย่าง ดังนั้นผู้แตงจึงได้เปรียบรถเป็นกระต่าย ที่มีลักษณะที่ว่องไว ปราดเปรียวนั่นเอง

เมื่อยังเขาไม่ว่า เขาเรียกกันว่า “พ่อนกขมิ้นเหลืองอ่อน” เพราะนอนไหนก็นอนได้ กลับไปถึงบ้านที่ไรก็มีสำหรับกับข้าวคอยไว้ให้กินเสมอไม่เคยพลาด

(สี่แผ่นดิน: 590)

ผู้แตงได้เปรียบพ่อเพิ่ม ซึ่งเป็นพี่ชายของแม่พลอย ว่าเป็นนกขมิ้น พฤติกรรมของพ่อเพิ่มนั้นจะเป็นคนที่รักสนุก มีเพื่อนฝูงมากมักจะกลับบ้านไม่ตรงเวลา หลังจากเลิกงานแล้วนั้นก็มักจะแวะตามบ้านเพื่อน ดื่มสุราก็กลับไม่ไหวหรือมีดคำก็จะนอนที่นั่น และจะเป็นอย่างนี้เสมอๆ พฤติกรรมก็จะเหมือนกับนกขมิ้นที่คำไหนก็จะนอนที่นั่น ไม่มีรังเหมือนกับนกชนิดอื่นๆ

พลอยพูดกับคุณอุ่นแล้วก็อดเมินหน้าไปยิ้มกับตนเองไม่ได้ ซ้อยเคยมาบ่นว่า ตกเป็นภรรยาจะต้องเลี้ยงคนแก่ คราวนี้ก็ต้องถึงตาพลอยบ้าง แต่คุณอุ่นเมื่อสาวๆ นั้นร้ายสักเพียงไร พลอยก็เคยทนมาได้ คุณอุ่นเมื่อตอนแก่ หมดเขี้ยวหมดเล็บแล้ว ก็คงจะไม่สู้กระไรนักหนา

(สี่แผ่นดิน: 623)

การหมดเขี้ยวหมดเล็บนั้น จะเปรียบเป็น สัตว์ที่มีเขี้ยวเล็บ เช่น เสือ สิงโต เนื่องจากว่าสัตว์เหล่านี้มีอันตรายแก่ผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นหากกล่าวว่ามีเขี้ยวหมดเล็บ ก็จะหมายถึงไม่มีพิษภัยหรือ ไม่มีอันตรายใดๆ อีกแล้ว

ภาษาจินตภาพ โดยการใช้ภาพจน์อุปลักษณ์ โดยการเปรียบเทียบ พฤติกรรมของสัตว์นั้นผู้แตงจะนำสัตว์ที่มีลักษณะเด่นในด้านต่างๆ มาเปรียบเป็นพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อให้สื่อภาพได้ออกมาชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2.5 การเปรียบเทียบเป็นเส้น

การนำเส้น และนามมาอุปโลกยณ์นั้น การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพบ
ดังนี้คือ

พระยาจักรีและพระสุนทรสงคราม เป็นเส้นค้ำคางใจฝ่ายขุนทหารอยุธยา
(กษัตริยา: 42)

เส้น จะหมายถึง น.เนื้อไม้ที่แตกเป็นเส้นเล็กๆ ปลายแหลมอย่างหนาม
หรือใช้เรียกสิ่งอื่นที่มีลักษณะเช่นนั้น เช่น ข้าศึก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1226) จากตัวอย่าง
ข้างต้นผู้แต่งได้เปรียบพระยาจักรี และพระสุนทรสงครามเป็นเส้น ที่ค้ำคางใจทหารอยุธยา
เนื่องจากทั้งสองคนนี้เป็นไส้ศึกให้กับกรุงหงสาวดี และรอบเปิดประตูเมืองกรุงศรีอยุธยาให้ข้าศึก
เข้ามานั่นเอง และลักษณะของเส้นเมื่อทิ่มแทงใครแล้วนั้นย่อมที่จะเอาออกได้ยากบางครั้งก็นาน
และฝังทำให้เป็นแผลลึกยากที่จะหายเจ็บนั่นเอง

2.3 การใช้ภาพพจน์อติพจน์

ภาษาจินตภาพ โดยการใช้ภาพพจน์อติพจน์ที่พบในการศึกษาภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ที่ผู้วิจัยพบดังตัวอย่าง ประกอบคำอธิบายดังนี้

เสียงปิ่นดังสะท้านกังวานไปทั่วอนุภาคนั้นของเช้าวันนั้นหนาวเยือกลึกเข้าไปใน
ใจทุกคน

(ประชาติปโตยบนเส้นขนาน: 76)

ผู้แต่งได้เปรียบเทียบความดังของปิ่นว่าดังมากจนสามารถแทรกเข้าไปอยู่ทุกอนุของอากาศ
ซึ่งความจริงแล้วนั้นเป็นไปได้ยากแต่การกล่าวเช่นนี้ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าความดังของเสียงปิ่น
นี้เป็นเสียงที่ดังมากจนสามารถแทรกเข้าไปในอนุของอากาศได้

ความหนาวเย็นซึ่งเป็นอากาศที่หนาวมาก เข้าไปถึงในใจของทุกคนการใช้อติพจน์นี้
แสดงให้เห็นถึงความหนาวจัดที่สามารถทำให้ทุกคนรู้สึกได้ หากอ่านรวมกันทั้งสองสิ่งแล้วนั้น คือ

เสียงปิ่นที่ดัง และอาการหนาวก็จะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกน่ากลัวในเสียงปิ่นและเพิ่มความเย็นยะเยือกของอากาศอีกด้วย

สายฝนเทลงมาจากฟ้าเหมือนกระแสน้ำบ่าคั่ง กระแสลมตีมันกระจัดกระจายเป็นเม็ดฝนพร่างพรอม หยดน้ำร้อยพันเม็ดค่อตัวบดบังกระจกหน้ารถ

(ประชาติปไตยบนเส้นขนาน: 199)

การกล่าวถึงหยดน้ำที่ก่อตัวบนกระจกหน้ารถที่ผู้แต่งกล่าวว่า มีหยดน้ำร้อยพันเม็ด ความจริงแล้วการนับหยดน้ำบนกระจกหน้านั้นเป็นไปได้ยาก แต่ภาษาจินตภาพดังกล่าวนั้นก็สามารถสร้างความรู้สึกให้กับผู้อ่านจนก่อให้เกิดภาพสายฝนที่ตกลงมาแรงมากจนไม่สามารถมองเห็นกระจกหน้ารถได้

เมืองใกล้จะทลาย คนจะตายอนันต์เนื่อง
อัคคีผลาญทุกบ้านเรือน โลหิตชุ่มทุกเม็ดดิน
ระหว่างความอับอายกับความตาย ควรเลือกทางใด?

(กษัตริยา: 134)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความน่ากลัวของสงครามที่กำลังจะเกิดขึ้น สมเด็จพระธรรมราชาทรงคิดว่าพระองค์จะยอมให้ช้างคู่บ้านคู่เมืองกับกรุงหงสาวดี หรือจะขัดขึ้น หากขัดขึ้นไม่ทำตามคำขอ ก็อาจจะเกิดสงครามทำให้บ้านเมืองเดือดร้อน มีผู้คนล้มตาย “มีโลหิตชุ่มทุกเม็ดดิน” นั่นคือมีเลือดนองทั่วพื้นดิน เป็นภาษาจินตภาพที่แสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายของสงครามถึงแม้ความจริงอาจจะไม่เป็นเช่นนั้นก็ตาม

...แต่ก็รู้อยู่แกล้งว่าฟันไซ้เสมือนฟันนางห่างไป แต่อำนาจไซ้รื้อยเส้นให้ล่ามจำไว้
เพียงออกแรงกระซอกหักสักครู่ก็พินาศหมด แต่แม่หญิงนี้ลึกลับเพียงได้สนทนากันครู่เดียว ก็
ประหนึ่งจิตไธสงัดตาบเสมานี้ต้องกรงเหล็กที่หล่อแรงจะหักมาขังกุไว้

(ขุนศึก:224)

การเปรียบเทียบง่ายในการกระซอกไซ้ตรวนที่ล่ามนักโทษไว้ ผู้แต่งกล่าวว่าถึงจะล่ามไว้สักร้อยเส้นก็สามารถหนีออกไปได้ แต่ความจริงแล้วเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ความรู้สึกนี้เป็น

ความรู้สึกของเสมาที่ไม่อาจหนีจากโซ่แห่งความรักที่เกิดขึ้นจากเร ไรที่เสมากล่าวว่า ความรักของไร
ไรนั้นยิ่งกว่ากรงเหล็กขังตนเองไว้ไม่ให้ตนสามารถออกไปไหนได้นั่นเอง

ทหารไทยแต่ทว่าแต่ปู่ต้องเสียเลือดรักษาแผ่นดินไปหากจะดวงเลือดก็มากมายคังทาง
น้ำไหลไม่รู้หยุด

(ขุนศึก:239)

ผู้แต่งเปรียบเทียบเลือดที่เสียไประหว่างการทำศึกสงคราม ว่าหากจะตั้งขึ้นมาจาก
พื้นดินนั้น ถ้าตั้งขึ้นมาคังมากมายเหมือนกับสายน้ำที่ไหลไม่รู้หยุด การเปรียบเทียบเช่นนี้แสดงให้เห็น
เห็นถึงความรักชาติรักแผ่นดิน และการเสียสละของบรรพบุรุษที่จะรักษาแผ่นดินไทยไว้ หากจะตั้ง
เลือดที่เคยเสียไปจากอดีตนั้นก็คังจะเหมือนน้ำที่ไหลไม่รู้วันหยุดนั่นเอง

การใช้ภาษาจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์แบบอติพจน์นั้น จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งจะเปรียบ
กับเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แต่เมื่ออ่านแล้วกับทำให้ผู้อ่านรู้สึก หรือเกิดอารมณ์คล้อยตามเนื้อเรื่องและ
ตัวละครได้อย่างชัดเจน จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถสร้างจินตภาพให้เกิดขึ้นได้

2.4 การใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

การสร้างจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐานที่ปรากฏในนวนิยาย
อิงประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยพบ ดังตัวอย่างประกอบคำอธิบายดังนี้

ลมร้อนของเดือนเมษายนปลุกประสาทของเขาให้ตื่นตัว

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 43)

ลมนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากธรรมชาติ ผู้แต่งนำคำว่าปลุก มาใช้กับลม ความจริงนั้น
กิริยา การปลุกจะใช้กับคน คือ การทำให้ตื่น แต่ผู้แต่งนำมาใช้กับ ลม จึงแสดงให้เห็นว่าเป็นลมที่
ร้อนมากจนทำให้เกิดอาการที่ตื่นตัวได้

ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้โอบมาพร้อมนกฝูงใหญ่ ตามมาด้วยหลายสัปดาห์ที่คลื่นใน
ทะเลเลกั๋ง ในที่สุดมันก็พัดผ่านเลยไป เหมันต์ผ่านจากไปอย่างเงียบๆ กิมหันต์ เยื้องย่างมาแทนที่

อย่างอ้อยส้อย หาดทรายขาว แสงแดดกับสายลมบริสุทธิ์พอจะช่วยให้นักโทษผ่านเวลาเลวร้ายนี้ไปได้

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 109)

คลัง หมายถึง ก.แสดงอาการผิปรกติอย่างคนบ้างเสียดสี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 227) ซึ่งจะใช้กับคนหรือสิ่งที่มีชีวิต แต่ผู้แตงนำมาใช้กับคลื่นในทะเล เพื่อแสดงให้เห็นว่าคลื่นทะเลในขณะนั้นเป็นคลื่นที่รุนแรงมากจนผิปรกติ เหมือนคนที่บ้าคลั่งนั่นเอง

อ้อยส้อย หมายถึง ว.ทำอาการอ้อยอิ่งเพื่อให้เขาเป็นใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1345) เป็นคำวิเศษณ์ที่ใช้กับมนุษย์ แต่ผู้แตงนำมาใช้กับตุรุ่มซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนจากตุรุ่มมาเป็นตุรุ่มอย่างซ้ำๆ นั่นเอง

มีดเล่มนี้เขาแอบซื้อมาจากนักโทษสามัญในราคาสามสิบบาท คืบนี้แสงดาวกระจ่างฟ้า ลมทะเลเย็นโชนมาลูบไล้เหมือนมือคนรัก

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน: 111)

ผู้แตง นำคำว่าลูบไล้ มาใช้กับลม ซึ่งโดยนั้นเป็นกริยาอาการของคน ที่จะสามารถลูบไล้ผู้อื่นได้ ความรู้สึกของเสื่ออ้อยในตอนนี้เป็นความคิดถึงคนที่ตัวเองรัก เนื่องจากขณะนี้เสื่ออ้อยถูกกักขังอยู่ที่เกาะตะรุเตา และกำลังคิดจะหนีไปจากเกาะนี้จึงทำให้เพิ่มความคิดถึงมากยิ่งขึ้นและทำให้เกิดจินตนาการเมื่อมีลมพัดมาว่ารู้สึกเหมือนมือคนรักมาลูบไล้ตัวเอง

ขณะนั้นตะวันสีแดงเพลิงลับเหลี่ยมฟ้าไปแล้ว คล้ายกับไม่อยากจะประจักษ์พยานต่อเหตุการณ์เลวร้ายกำลังจะอุบัติขึ้น

(ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน : 293)

ผู้แตงนำคำว่า เป็นประจักษ์พยาน มาใช้กับดวงตะวัน ซึ่งพยานหมายถึง บุคคลซึ่งให้การในเรื่องหรือสิ่งที่ตนได้เห็น ได้ยิน หรือได้รับรู้มาโดยวิธีอื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 758) เหตุการณ์อันเลวร้ายที่กำลังจะเกิดขึ้นก็คือ เหตุการณ์ทางการเมืองที่มีการชุมนุมประท้วงและก่อให้เกิดการทำร้ายร่างกายจนมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ถึงแม้จะไม่มีผู้ใด

สามารถเป็นพยานต่อเหตุการณ์ทั้งหมดได้ แต่ธรรมชาติต่างๆก็สามารถรับรู้สิ่งทั้งหมดที่เกิดขึ้นได้
นั่นเอง

ผู้แต่งนวนิยายได้ใช้ลักษณะหรือ การกระทำของมนุษย์มาใช้เปรียบกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต
เพื่อที่จะทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นคำว่า ปลุกประสาท และคำว่าลูปได้ ที่
นำมาใช้กับ ลม คำว่าเอียงย่าง นำมาใช้กับ ถูคูมิหันท์ หรือ การนำดวงตะวันมาเป็นพระจักษ์พยาน
ต่อเหตุการณ์ต่างๆ การนำคำเหล่านี้มาใช้ถือว่า เป็นการ ใช้ภาพพจน์แบบ บุคลาธิษฐาน

จากการศึกษาภาษาจินตภาพที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทั้ง 5 เรื่อง คือ ขุนศึก
กษัตริยา รัตนโกสินทร์ สี่แผ่นดิน และประชาธิปไตยบนเส้นขนานนั้น ผู้วิจัยพบลักษณะการของ
ภาษาจินตภาพโดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. ภาษาจินตภาพจากการใช้คำ ซึ่งมีลักษณะย่อยที่แตกต่างกัน คือ
 - 1.1 การใช้คำบอกสี
 - 1.2 การใช้คำบอกแสง
 - 1.3 การใช้คำบอกความเคลื่อนไหว
 - 1.4 การใช้คำบอกความอารมณ์ ความรู้สึก
2. ภาษาจินตภาพจากการใช้ภาพพจน์ ซึ่งมีลักษณะย่อยที่แตกต่างกัน คือ
 - 2.1 การใช้ภาพพจน์อุปมา
 - 2.2 การใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์
 - 2.3 การใช้ภาพพจน์อติพจน์
 - 2.4 การใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ภาษาจินตภาพทั้ง 2 ลักษณะนั้นสามารถสื่อจินตภาพไปยังผู้อ่านได้ ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็น
ภาพในการอ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ได้ชัดเจนรวมทั้งก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก ในการอ่าน
ได้อีกเช่นกัน

